

LOKALITET: **Søndre Haugstenåsen**
KOMMUNE: Fredrikstad, kommunedel Borge
KARTBLAD (1:50.000): 1913 III Fredrikstad
UTM-KOORDINATER (WGS 84): PL 143-638
ØKONOMISK KART (1:5.000): CQ 028-1 Gamlebyen
VERNEFORM: Naturreservat
AREAL: 324 daa, alt landareal
BERØRTE EIENDOMMER: 603/6 + 668/1

Nr. 18

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Området utgjør deler av et åsparti, Haugstenåsen (53 moh), som i sør grenser til fylkesvei 107 mellom Gamlebyen og Holm i Torsnes, ca 3 km øst for Gamlebyen og 1½ km nord for Gansrødbukta i Øra naturreservat. Høydedraget består av granitt med et par nord-sør-gående dalganger (sprekkedaler) med løsmasser, dels marine avsetninger med lere, noe skjellgrus og sand, mellom skrinne høydedrag med fjell i dagen.

PÅVIRKNING / INNGREP: I et par forsenkninger finnes rester etter gamle grøfter som er under gjengroing; ellers spor et par små stenuttak. Noe vedhogst nær Torsnesveien i sør, der en el.linje følger veien. En kraftlinjestrekning på 200 m berører området i øst. Området grenser til en skytebane (bane "D1") i øst.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Rik og dels grov (opp til 53 cm i brysthøydediameter) lågurteikeskog dominerer like nord for Torsnesveien, der det også inngår noe sumpskog med svartor og spredt gran, osp og hegg. Svartora her er langvokst med trær som har sokkeldannelser. Eikeskogen vokser på tørrere mark med hassel i mellomskiktet. Furuskog og impediment inngår på koller mellom løvskogen og nordover på åsen. I edelløvskogen vokser bl.a. skogbingel, svarterteknapp og vivendel; ellers mer krevende arter som blåveis, firblad, skogfiol, hengeaks og myskegras. Eikeskogen er rikest og størst i sør - og blir magrende og mindre nordover i dalsøkkene, der også liljekonvall, hvitveis og gjøkysyre finnes, foruten bjørk og osp. - I fjellklova Svarteklova sørøst i området finnes skjellsand med eik-hasselskog, med rødlistete sopp, bl.a. tilknyttet eik: Besk storpigg og lodden småtrøffel – begge med status "sårbar" på norsk rødliste; eikevokssopp, kremlevokssopp og lundvokssopp - alle med status "hensynskrevende", foruten andre sjeldne arter som rødskjellslørsopp, stor klubbesopp, grønn fluesopp og svart gelebeger. Nordover dominerer fattig furuskog over store områder, dels med fjell i dagen; i forsenkninger også bjørk og blåbær. Noen våte sig med vier og sumpskog. Mindre arealer med bærlyngfuruskog og røsslyng-blokkebær-furuskog inngår. Et lite parti med blåbærgranskog finnes i nordøst, samt en liten furumyr med molte, pors, torvull m.fl.

VERNEFORMÅL: Hensikten er å bevare en av få arealer med eikeskog/edelløvskog og mindre påvirket furuskog på grunnfjell nær kysten, med tilhørende flora (særlig sopp) og fauna.

BRUKERINTERESSER: Litt vedhogst 2003-05 i løvskogen helt i sør. Mulig behov for grøfterrensk langs fylkesveien. Noen stier går gjennom området og et par klopper finnes helt i sør. Haugstenåsen-området er mye brukt som nærfriluftsområde for boligfeltet i nord (Moen-feltet) og i nordvest (Lilleby-feltet).

PLANSTATUS: På kommuneplankart for Fredrikstad 2002-13 inngår området i et større båndlagt areal etter PBL §20-4, 1.ledd, nr.4, som "Forsvarets områder med flerbruk som friluftsområder".

MERKNADER: Et lite område ved fylkesveien helt i sør var tidligere eng, nå løvskog. Gammel grøft her. Det aller meste eies av Forsvaret ("Haugsten militærskog") og vurderes solgt i regi av Forsvarsbygg. Et lite areal privat grunn i Svarteklov er med pga edelløvskog og truede sopparter. I Østfold er ikke edelløvskog fredet på kyststrekningen fra riksgrensen til Rygge. I planutkastet inngår eikeskog for øvrig i Huser-Gravningen (Hvaler, lokalitet 23) og i Verkslunden (Råde, lokalitet 30). Haugstenåsen er tatt med i verneplanen etter at Bloksberglia på Hankø er frafalt pga naturinngrep (jf. kap. 10.4.3). Mye furuskog er med i forslaget, for å få med hele skoggradienten fra rik til fattig – og arealer med løsmasser og bart fjell. Vern av et stort furuskogsområde, Munken, lenger øst i Torsnes/Borge ble for øvrig frafalt i Landsplan barskog I og II. Furuskog i Haugstenåsen vil til en viss grad på sikt også kunne kompensere noe for "tapet" av vernet furuskog i Munken-området.

LITTERATUR (* viktig litteratur)

- Gulden, G. & Hansen, E.W. 1993: Jordboende piggsopper i Norge. Del 8. Blekksoppen 21:18-23 (*Sarcodon scabrosus* – besk storpigg).
- Kers, L.E. 1990: *Genea hispidula* funnen i Sverige. Svensk Bot. Tidskr. 84:40 (lodden småtrøffel).
- Kristiansen, Roy: (Notater om soppfunn i Svarteklova).
- * Svalastog, D., Often, A. & Stabbetorp, O.E. 2004: Kartlegging av fire skogsområder i Østfold: Pernestangen, Søndre Haugstenåsen, Refsnes og Folkå. Norsk inst for naturforskning (NINA), notat 16s. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapport 1, 2005: 88-90.
- Wergeland Krog, O. M. 1997: Biologisk mangfold i Fredrikstad. Kartlegging av nøkkelbiotoper, tiltak for bevaring av artsmangfoldet. *Fredrikstad kommune, Plan- og miljøseksjonen, rapport 1- 1997:1-99* + kart. Lokalitet nr.309 Svarteklov s.48; nr.365 Haugstenåsen s.49.

LOKALITET: **Arekilen**

Nr. 19

KOMMUNE: Hvaler

KARTBLAD (1:50.000): 1913 III Fredrikstad

UTM-KOORDINATER (WGS 84): PL 156-464

ØKONOMISK KART (1:5.000): CQ 025-4 Svanekil

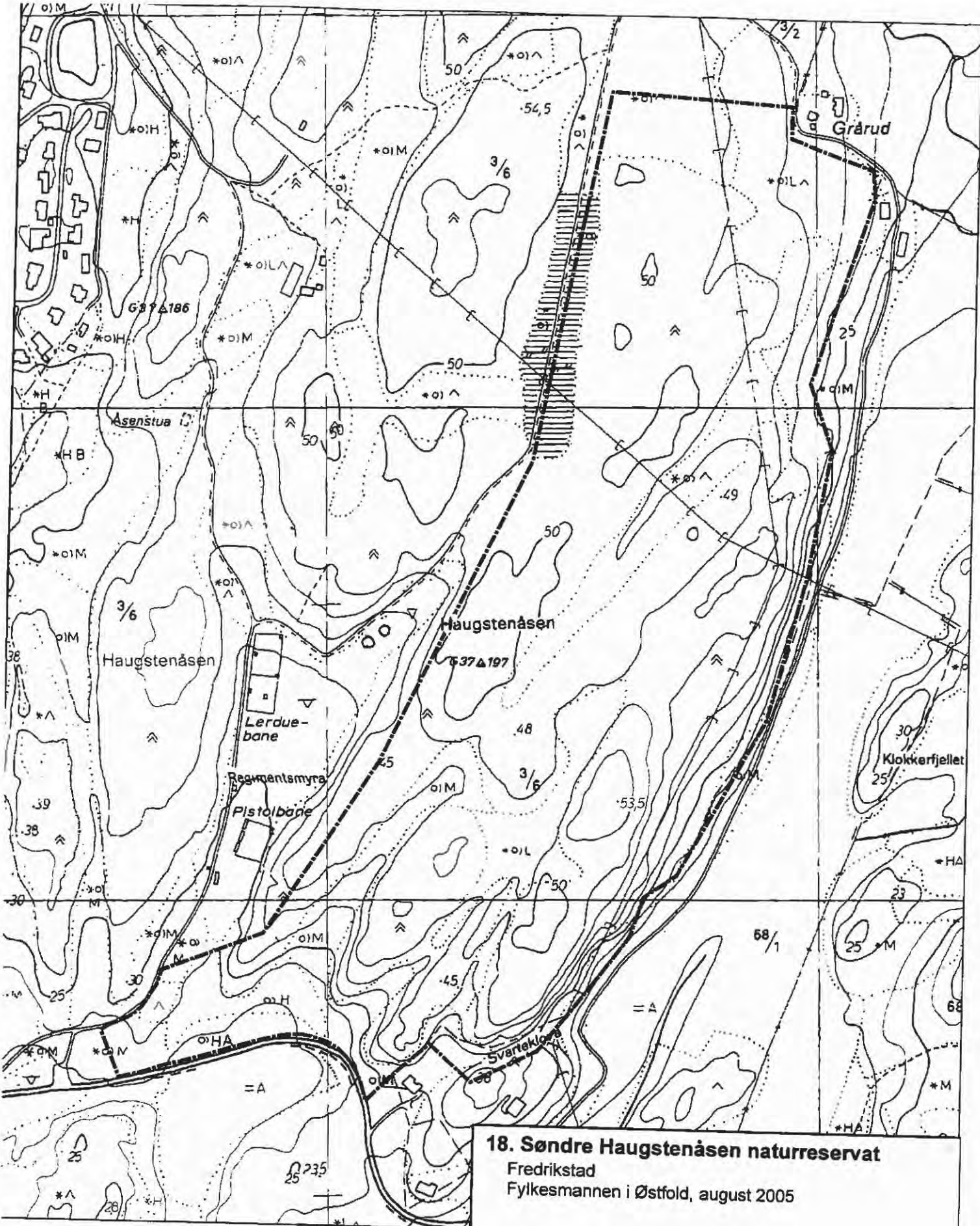
VERNEFORM: Naturreservat, revisjon

BERØRTE EIENDOMMER: 1/1, 1/2, 1/3, 3/39, 22/1,9, 22/2, 22/45, 23/3, 23/5, 23/9, 23/10, 23/18, 23/19, 23/25, 23/39, 23/44 og 23/239.

KART, se s. 92.

AREAL (dekar)	Land	Vann	Total
Reservat-utvidelse	14	0	14
+ Eksist. naturreservat	355	28	383
= Nytt naturreservat	369	28	397

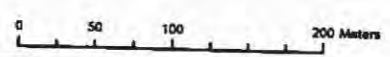
Arekilen ble fredet som naturreservat i 1976. Det foreslås en rekke endringer i verneforskriften i henhold til ny forskriftsmal for naturreservater. Reservatet er flere steder avgrenset på en uheldig måte ved at grensen skjærer gjennom sump-/svartorarealer som bør ligge i reservatet. I tillegg er det behov for å sikre noe areal med tilgrensende fastmark bl.a. for å fange opp gradienten inn på tørrere mark. Det foreslås derfor flere mindre utvidelser som vil gi en vesentlig bedre avgrensning.

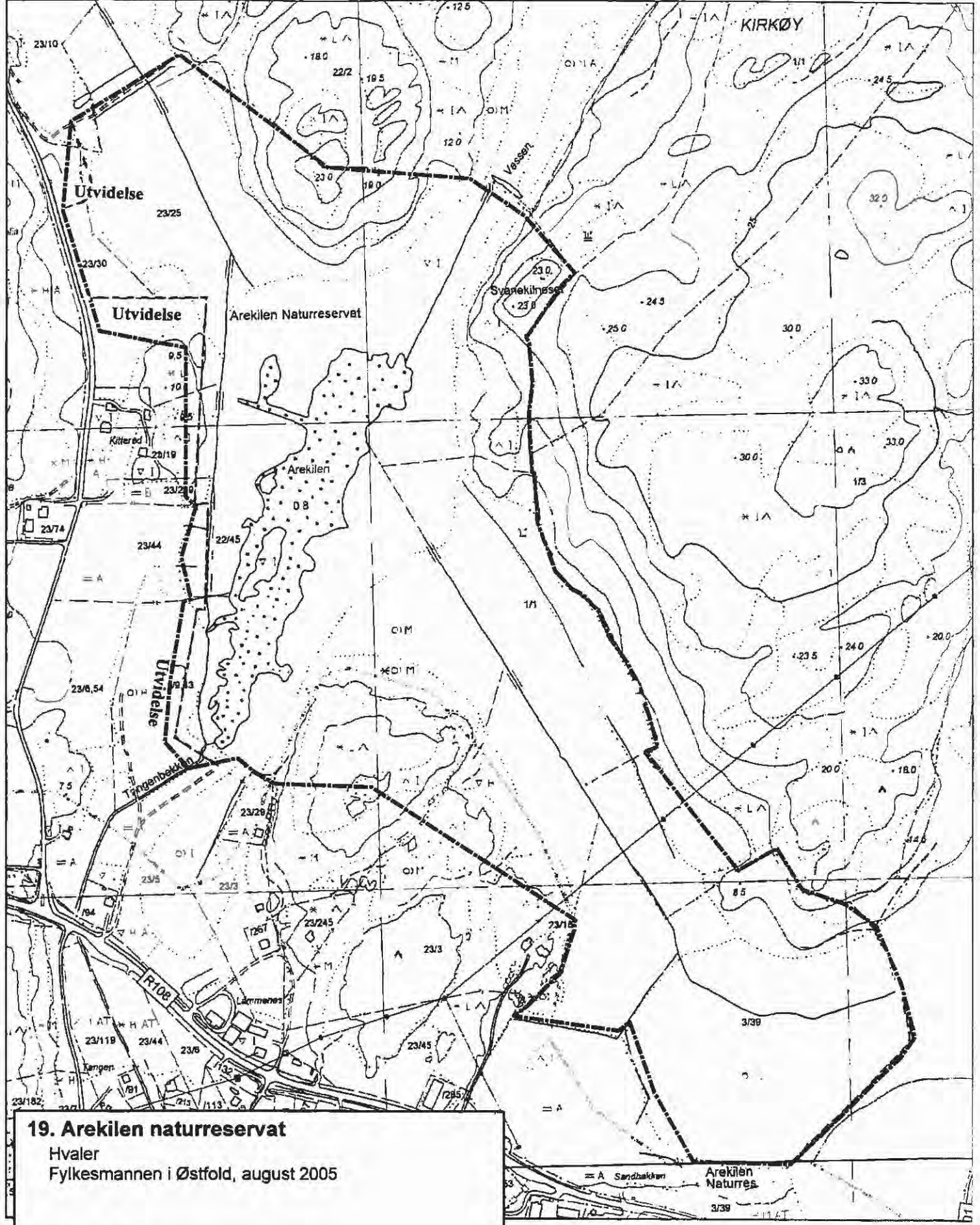

18. Søndre Haugstenåsen naturreservat
 Fredrikstad
 Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring

 Verneforslag

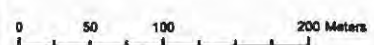

19. Arekilen naturreservat
 Hvaler
 Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring

- Verneforslag
- Nåværende vernegrense

LOKALITET: Sandøysalta

Nr. 20

KOMMUNE: Hvaler

KARTBLAD (1:50.000): Fredrikstad 1913 III

UTM-KOORDINATER (WGS 84): PL 185-435

ØKONOMISK KART (1:5.000): CR 024 1+3 Gravningssundet + Skjelleren

VERNEFORM: Naturreservat

AREAL: Totalt: 98 daa, herav sjø 21 og landareal 77 daa.

BERØRTE EIENDOMMER: 29/1, 29/6, 29/56 og 29/161

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Området ligger like ved Negården vest på Søndre Sandøy øst i Hvaler. Det består av et flatt eide mellom Sauholmen og selve Søndre Sandøy, to øyer som i løpet av de siste århundrer har blitt forbundet med hverandre pga naturlig landhevning, en prosess som fortsatt pågår. Marin leire, med islett av skjellsand dominerer i det tidligere "sundet", med grunnfjellsknauser i øst og vest.

PÅVIRKNING / INNGREP: Noen småbåter legges i vinteropplag i utkanten av området. En kraftlinje nord-sør og øst-vest krysser området. En traktorveitrasé krysser engene, som stedvis er preget av slitasje pga tråkk, fotball m.v. Området omkranses av hytter langs vestkanten og mot sørøst. I tilknytning til hyttene ryddes mye furutrær, særlig i øst, uten at dette har negativ effekt på engene, der kvisthauger periodevis blir lagt. En vann- og kloakkledning er i 2004 lagt fra et pumpehus i nordøst og sørover til sjøen.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Strandenga er den største på Sandøyene og blant de største i Hvaler. Sandøysalta har betydelige og godt dokumenterte botaniske verdier. Saltsiv-rødsvingel- strandeng dominerer, der også salturt-saftmelde-vegetasjon og sivaks-takrørsump inngår. Strandengtypen "*saltsiveng, sørøstlig utforming*", har flere sjeldne/uvanlige arter: Tusengylden, dverggylden, strandrødtopp og grisnestarr. Denne vegetasjonstypen er i Norge i truetkategorien "*sterkt truet*". Området har nasjonal verneverdi som havstrand (verneverdi 5, i en skala fra 0 til 6). Deler preges av gjengroing med takrør, havsivaks og kratt pga manglende beiting. Bittergrønn (fredet ved kgl.res. 21.12.2001) vokser i halvåpen furuskog utkanten. Arten har vel 10 voksesteder fylket og har forsvunnet fra minst 25 steder. Arter på norsk truetliste (rødliste) foruten bittergrønn, er vassveronika og smalsøte, med status "sårbar"; og dverggyllen, tusengyllen, grisnestarr, jordbærkløver og strandrødtopp, alle med status "hensynskrevende". Andre ikke så vanlige arter er bukkebeinurt, krattalant, ormetunge, rustsivaks, skogflatbelg, stortveblad, sanikkel og strandvortemelk. En meget sjelden sopp, *Lamprospora maireana*, som er tilknyttet en mose, har meget få funn i Norge. Svartorskog med kildevannsfremspring og skog med et rikt fugleliv inngår i øst; ellers har området også små rikere arealer med fukteng.

VERNEFORMÅL: Formålet er å verne et område med variert og sjelden strandegvegetasjon med sjeldne planterarter.

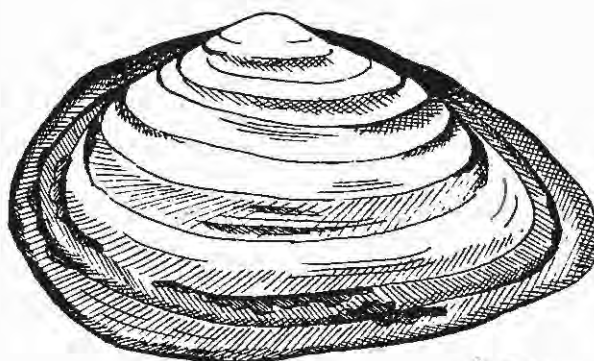
BRUKERINTERESSER: Et påvirket areal (båtopplag, kjørespor, slitasje m.v.) helt i nord, vest for Negården bedehus, der terrenget er noe høyere, er utelatt. Grunneier ønsker her båtopplag m.v. og brygger helt i nord, som anført på gjeldende kommuneplankart og i en reguleringsplan i 2005. Dette delarealet, som har noe mindre verneverdi, er holdt utenfor verneforslaget. Noe vedhogst foretas fra tid til annen i utkanten av området i øst.

PLANSTATUS: På kommuneplankart 2004-15, er landarealet "LNF – prioritert naturområde" (PBL § 20-4, 1.ledd, nr.2) og sjøarealet i sør "Prioritert naturområde i sjø" (PBL § 20-4, 1.ledd, nr.5). På gnr./b.nr 29/1 nord i området har Oslofjordens Friluftsråd fra 1966 en evigvarende servitutt.

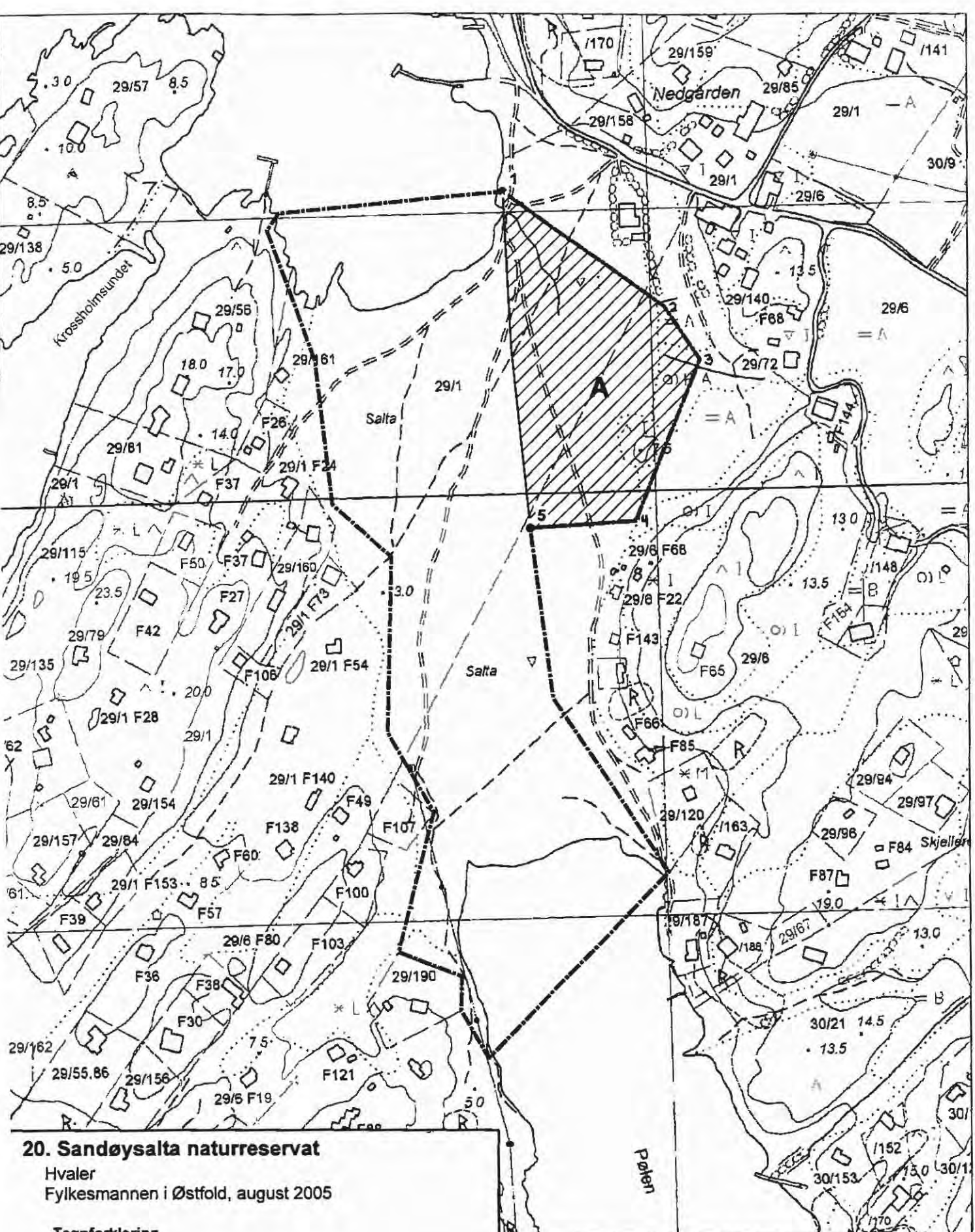
MERKNADER: Strandenger er sterkt utsatt for negativ påvirkning (båtopplag, båthavn, utfylling, manglende beite/gjengroing m.v.) Ingen strandeng er til nå vernet på Hvaler. Foruten Sandøysalta, fremmes verneforslag for Skipstadsand (lokalitet 27) og Herfølsalta (lokalitet 28) i foreliggende utkast, mens Rognan på Herføl vest, Skipstad-Vikerkilen på Asmaløy og Kasekilen på Vesterøy inngår i et planområde for Ytre Hvaler nasjonalpark (2005). - Det er sterkt ønskelig at Sandøysalta blir beitet, en bruksform som for lengst har opphørt her. En del einer og buskas ble fjernet i 2004, for å unngå ytterligere gjengroing. I forbindelse med lovlige byggetiltak m.v. på Sauholmen, foreslås unntak for motorferdsel-transport langs eksisterende trasé over engene. Ferdsel generelt bør kanaliseres til færre stier.

LITTERATUR:

- Engan, G.1993. Botaniske verneverdier i sørøstre Hvaler. Institutt for biologi og naturforvaltning. NLH. Ås. Upublisert hovedoppgave. 157 s + vedlegg. Div. opplysninger s.37-143 + vegetasjonskart.
- Engan, G. 1994+1998: (Artikler). Natur i Østfold , suppl. 3:41-46 og 17(1-2-):58-59.
- Lundberg, A. & Rydgren, K.1994: Havstrand på Sørøstlandet. Regionale trekk og botaniske verdier. NINA forskningsrapport 47:1-222. Omtalt s.178-180: Nasjonalt verneverdig.
- Løfall, B.P. 2001: Truete karplanter i Østfold – forvaltningsplan. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapport nr.3, 2001:70-71,143,158,189.

t.a.h.

20. Sandøysalta naturreservat

Hvaler
Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring

- Verneforslag
- Spesiell sone, se vernebestemmelser
- Spesielt punkt, se vernebestemmelser

Tilrettelse kartgrunnlag: GV-L-01

KOMMUNE: Hvaler

KARTBLAD (1:50.000): Fredrikstad 1913 III

UTM-KOORDINATER (WGS 84): PL 122-467

ØKONOMISK KART (1:5.000): CQ 025-3 Vikerhavna

VERNEFORM: Naturreservat

AREAL: Totalt: 39,5 daa, herav ferskvann 3,5 og landareal 36 daa.

BERØRTE EIENDOMMER: 35/6, 35/9, 35/11, 35/13, 35/14, 35/15 og 35/23.

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Tjernet ligger i en forsenkning omgitt av granittkoller og myr sørøst på Asmaløy, ½ km vest for Håbu, ved veikrysset Viker/Håbu, ca 8 moh.

PÅVIRKNING / INNGREP: Det største tjernet antas å drenere noe til Hvalertunnellen som går like nord for og under tjernet, hvilket kan ha påskyndet gjengroingen. En kraftlinje går nord-sør nær vestgrensen.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Det største tjernet er gjengrodd med trådstarr, blåtopp, beitestarr og slåttestarr, samt noe sennegrass og duskull. Myrdraget preges av fattigmyr bl.a. med pors, blåtopp, klokkeling, elvesnelle, myrhatt og flikbrønslé. Ved tjernet vokser også kattehale, myrmaure, melkerot, vassgro og skrubbær. En parti med skjellsand noe sørvest for tjernet har bl.a. krattalant. En av Norges aller mest sjeldne øyenstikkere (46 arter i Norge), vannymfen særlig metalløyenstikker, *Lestes dryas*, med status "direkte truet" på norsk rødliste, lever i området, senest påvist i 2004. Arten er kjent fra ytterst få dammer i Norge, før øvrig et sted på Tjøme i Vestfold og i Åsebutjernet (se lokalitet 22) 1 km nordvest for Vikertjernet. Arten lever i meget grunne vegetasjonsrike tjern, ofte med periodevis uttørking. Vannstanden i selve Vikertjernet varierer mye fra våren og utover i sesongen; sommerstid kan tjernet være mer eller mindre tørt. 7 øyenstikkerarter er påvist, hvorav 3 ikke er kjent fra Åsebutjernet. Høyfjellsarten *Aeshna caerulea* har her sin mest lavtliggende lokalitet i Sørøst-Norge. Øyenstikkerne i området er også avhengige av et lite tjern 100 m lenger øst, samt noen myrdammer 100-150 m lenger nord for selve Vikertjernet. Liten salamander ("sårbar") og spissnutefrosk, "sjelden" på norsk rødliste, samt padde er påvist. Tjernet er gitt verneverdi 4, i en 0 til 4-skala (Bolghaug & Dolmen 1996). I flg. kart finnes i alt 6 småtjern og dammer i området.

VERNEFORMÅL: Formålet er å verne en av landets ytterst få levesteder for en dirkede truet øyenstikkerart, samt amfibier og andre vannlevende plante- og dyrearter som naturlig er tilknyttet området.

BRUKERINTERESSER: Grunneier av 35/13, øst for det største tjernet, kan på sikt tenke seg å legge ut noen boligtomter.

PLANSTATUS: På kommuneplankart 2004-15 ligger området i areal angitt som "LNF-Generelt".

MERKNADER: Et mindre område i Vikertjernet bør graves opp. Vikertjernet og Åsebutjernet (se neste lokalitet) har likhetstrekk. Hvaler har meget få naturlige tjern, der Arekilen og Akerøytjernet er reservater. Haugetjern på Vesterøy foreslås også vernet, mens Svartebergdammen sør for Brattestø på Asmaløy og Barmtjern på Vesterøy inngår i et planområde for nasjonalpark i ytre Hvaler.

LITTERATUR:

- Bolghaug, C. 1995: Dammer og småtjern i Østfold, med vekt på amfibier. Registreringer 1993-94. Rapport til fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen. 12.9.1995. 661s. (lok.104 s.294).
- Bolghaug, C. & Dolmen, D. 1996: Dammer og småtjern rundt Oslofjorden; fauna, flora og verneverdi. Vitenskapsmuseet, Rapport Zoologisk Serie 1996, nr.4. (s.29,36,+ vedlegg 1+3+kart).
- Båtvik, J.I. 2001: Inventering av noen utvalgte dammer og fuktmarksområder på Hvaler og Onsøy. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapport 1, 2005.
- Dolmen, D. (red.), Olsvik, H. & Strand, L.Å. 1995: Ferskvannslokaliteter og verneverdi. Vitenskapsmuseet, Rapport Zoologisk Serie 1995, nr.6. s.35,37+77:
- Løfall, B.P., Olsvik, H. & Pettersen, M. 1995: Øyenstikkere i Østfold – bibliografi og statusrapport. Natur i Østfold 14:86-91.

KOMMUNE: Hvaler

KARTBLAD (1:50.000): Fredrikstad 1913 III

UTM-KOORDINATER (WGS 84): PL 108-492

ØKONOMISK KART (1:5.000): CP 025-2 Spjær

VERNEFORM: Naturresevat

AREAL: Totalt: 3 daa, herav ferskvann 1 og landareal 2 daa.

BERØRTE EIENDOMMER: 39/5; 40/1.

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Tjernet ligger snaut 100 m sørvest for P-plass ved Åsebu og riksvei 108 (Hvalerveien), mindre enn 10 m o h., midt mellom Åsebu og Brente på Asmaløy. Tjernet ligger i en forsenkning med løsmasser omgitt av granitt.

PÅVIRKNING / INNGREP: En lyslinje krysser tjernet i nord. En smal grusveis går like øst for tjernet. 3 hytter i vest ligger nær tjernet. Noe trær og buskas er ryddet mot hyttene, uten at dette har vært negativt for verneverdiene. Noen kvisthauger og litt avfall finnes. Et gammelt jernrør i nordvest vitner om at tjernet før ble brukt som vannkilde.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Tjernet er neppe mer enn ½ m dypt. Det er gjengrodd av trådstarr som helt dominerer, iblandet noe bukkeblad, sumpsivaks, samt slåttstarr i kantene. Noe naken mudderflate helt i nord. I vest og sørvest inngår små partier med åpent vannspeil, der den uvanlige kysttjønnaksen dominerer. I nord inngår bl.a. vass-slirekne, myrhatt, vassgro, fredløs, paddesiv og kornstarr. Pors, ørevier, svartor, furu, stor myrflol (evt. krysning med vanlig myrflol), skrubbar, stri kråkefot, vivendel og blåbær vokser nær tjernet. En av landets aller mest sjeldne øyestikkere (46 arter i Norge), vannymfen sørlig metalløyestikker, *Lestes dryas*, med status "direkte truet" på norsk rødliste, lever i tjernet. Arten er kjent fra ytterst få dammer i Norge: Moutmarka på Tjøme i Vestfold og Vikertjernet (se foregående lokalitet) en knapp km sørøst for Åsebutjernet. Typisk for øyestikkeren er meget grunne vegetasjonsrike småtjern, som periodevis kan tørke noe ut. Ytterligere 3 øyestikkerarter er kjent fra tjernet. Liten salamander, "sårbar" på norsk rødliste og padde er påvist. Som tjern er lokaliteten gitt verneverdi 4, i en 0 til 4-skala (Bolghaug & Dolmen 1996:36).

VERNEFORMÅL: Formålet er å verne en av landets ytterst få gjenværende levesteder for en dirkede truet øyestikkerart og andre vannlevende arter som naturlig er knyttet til tjernet.

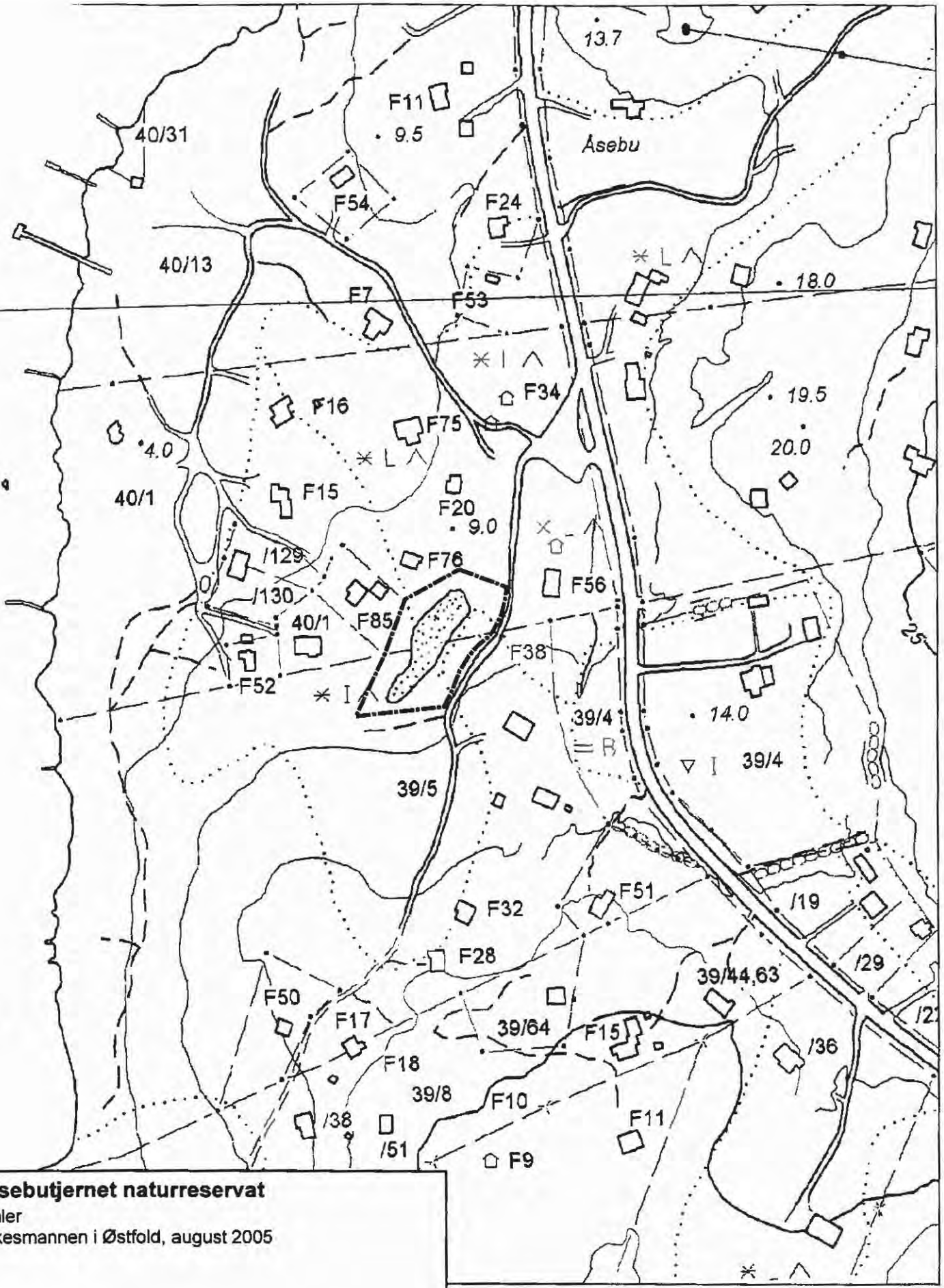
BRUKERINTERESSER: Det er ingen kjente brukerinteresser tilknyttet tjernet.

PLANSTATUS: På kommuneplankart 2004-15, er søndre halvdel av området "LNF -Prioritert friluft" (PBL § 20-4, 1.ledd, nr.2) og nordre del "LNF-Generelt".

MERKNADER: Skogen i sør bør åpnes noe for å øke for sollys og varme. Et felt i tjernet bør vurderes fordypet/gravet noe opp. Det er ønskelig også å undersøke andre vannlevende dyregrupper her. Åsebutjernet og Vikertjernet har faglige likhetstrekk. Hvaler kommune har meget få naturlige tjern, der Arekilen og Akerøytjernet er reservater. Haugetjern på Vesterøy foreslås også vernet, mens Svartebergdammen sør for Brattestø på Asmaløy og Barntjern på Vesterøy inngår i et planområde for nasjonalpark i ytre Hvaler.

LITTERATUR:

- Bolghaug, C. 1995: Dammer og småtjern i Østfold, med vekt på amfibier. Registreringer 1993-94. Rapport til fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen. 12.9.1995. 661s. (lokalitet nr.106 s.296).
- Bolghaug, C. & Dolmen, D. 1996: Dammer og småtjern rundt Oslofjorden; fauna, flora og verneverdi. Vitenskapsmuseet, Rapport Zoologisk Serie 1996, nr.4. (s.30,36,+ vedlegg 1+3, kart).
- Båtvik, J.I. 2001: Inventering av noen utvalgte dammer og fuktmarksområder på Hvaler og Onsøy. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapport 1, 2005.

22. Asebutjernet naturreservat
 Hvaler
 Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring
 Verneforslag

0 25 50 100 Meters

Tilsløst kartgrunnlag: GV-L-01

LOKALITET: **Huser** (Gravningen)
KOMMUNE: Hvaler
KARTBLAD (1:50.000): Fredrikstad 1913 III
UTM-KOORDINATER (WGS 84): PL 109-484
ØKONOMISK KART (1:5.000): CP 025-2 Spjør
VERNEFORM: Naturreservat
AREAL: 16 daa, alt landareal
BERØRTE EIENDOMMER: 38/1; 38/3.

Nr. 23

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Skogen ligger vakkert til, like øst for en traktorvei i skrånende vestvendt terreng nord for Huser og øst for Gravningen, vest på Asmaløy. En markert granitthøyde, Storskausberg (36 moh), avgrenser mot nord.

PÅVIRKNING / INNGREP: Et gammelt stengjerde i deler av skogen vitner om at området tidligere har vært beitet og således har hatt et langt åpnere preg enn i dag. Området antas i eldre tid å ha hatt preg av "eikehage", dvs. beitemark med spredte større trær. Trærnes gjennomgående beskjedne størrelse antyder tidligere uttak av trevirke, mulig til skipsbygging. Et par småstier berører området.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Dette er Hvaler største eikeskog, selv om arealet er lite. Noe rikere eikeskog er vanlig her, såkalt lågurt-eikeskog, med sommereik, lind og hassel, til dels på blokkmark av gammel rullestenstrand (tidligere strand). Trærne har gjennomgående beskjedne dimensjoner, men større trær forekommer også. Et bestand med lind inngår i brattlia i nord og i et stenrikt parti sentralt, der krypende lind nesten er enerådende. Vanlige arter er for eksempel skogfiol, blåveis, liljekonvall, maiblom, tepperot, gulflatbelg, ormetelg, stormarimjelle, tveskjeggveronika, hvitveis, teiebær, blåbær og vivendel (vill kaprifol), foruten gressarter som hengeaks, gulaks, lundrapp, hundegras og smyle. Orkideene nattfiol og en marihåndart er kjent. Eikeskogen har på sikt et stort potensiale for sjeldne og truede insekter, særlig biller, knyttet til gamle trær og død ved. Gravningen – Huserområdet, inkl. løvskogen, har en usedvanlig rik sommerfuglfauna, med over 800 påviste arter, hvorav 72 står på norsk rødliste: 3 "direkte truet" (*Agonopterix selini*, *Catocala nupta*, *Pelochrista infidana*), 5 "sårbare" (*Melitaea cinxia*, *Malacosoma castrensis*, *Nycteola sicilana*, *Oidaematophorus lithodactyla*, *Xanthia gilvago*), foruten 37 "sjeldne" og 16 "hensynskrevende" arter; en del av disse er knyttet til løvskogen i området. Den meget sjeldne fuglearten pirol, som særlig har tilhold i eikeskog, er notert et par ganger her.

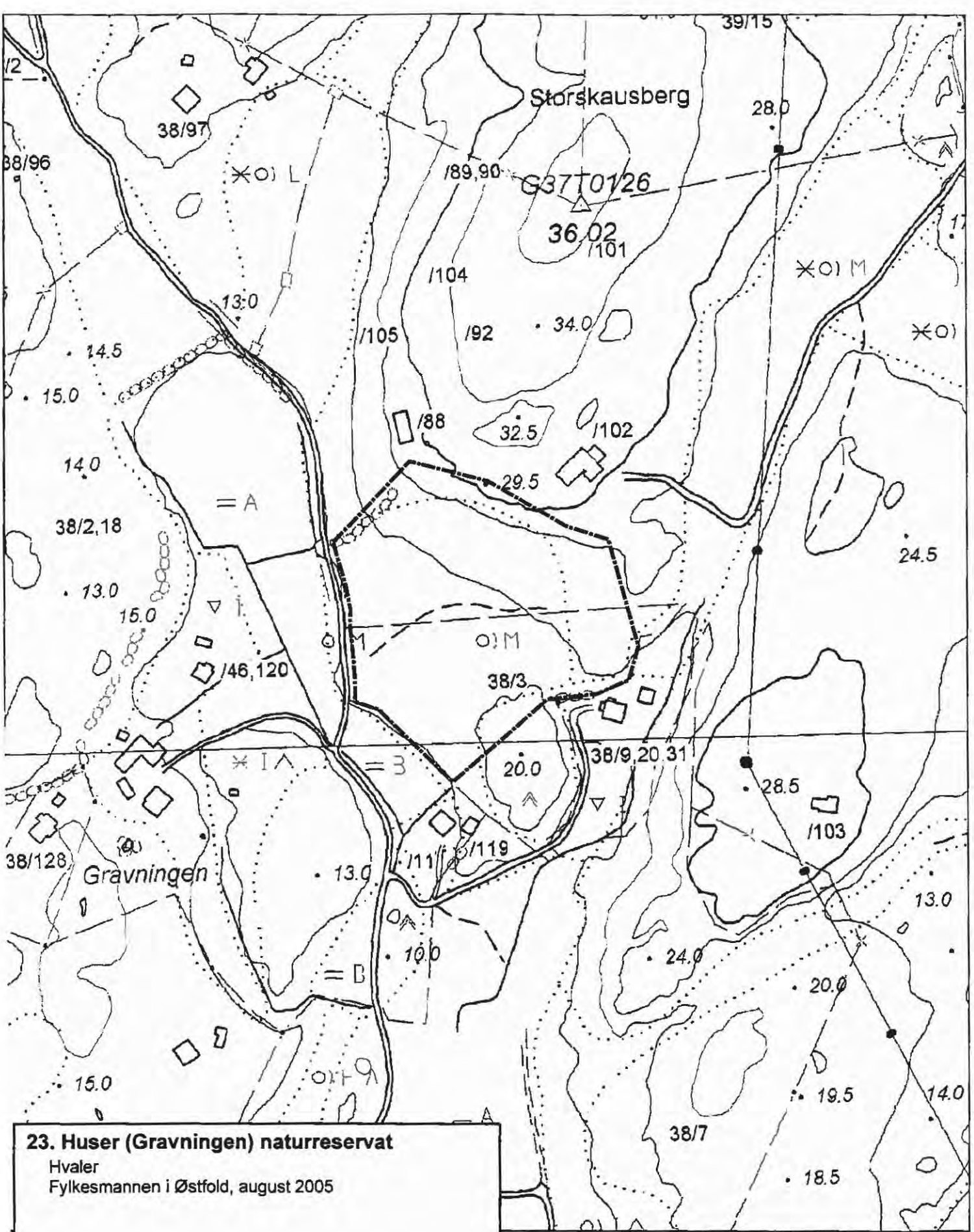
VERNEFORMÅL: Hensikten er å bevare Hvalers største eikeskog med tilhørende flora og fauna.

BRUKERINTERESSER: Aktuell bruk er som vedskog og produksjon av eiketrevirke.

PLANSTATUS: På kommuneplankart 2004-15, er området angitt som "LNF –Generelt" (PBL § 20-4, 1.ledd, nr.2).

MERKNADER: I Østfold er ikke varmekjær løvskog (svartor unntatt) fredet på strekningen Halden (riks grensen) - Rygge, i kystkommunene Halden, Sarpsborg, Hvaler, Fredrikstad og Råde. I planutkastet foreslås noen forekomster. Arekilen og Stensdalen naturreservater i Hvaler er svartorskog. Edelløvskog inngår også sporadisk i planområdet for Ytre Hvaler nasjonalpark. Verneplanen innehar ytterst få og små arealer eikeskog, som til nå ikke er vernet i Østfold. I planutkastet finnes eikeskog bare i Huser-Gravningen, i Søndre Haugstenåsen (Fredrikstad, lokalitet 18) og i Verkens lund (Råde, lokalitet 30).

LITTERATUR: - Fjellstad, B. 1996: Registrering av sommerfugler fra Huserområdet, Asmaløy. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapport nr.1B/2000:250-275. (Lysfelle ved Gravningen).
- Hanssen, O. & Hansen, L.O. 1998: Verneverdige insekt-habitater. Oslofjordområdet. NINA Oppdragsmelding 546:1-132. (edelløvskog Huser s.25-26 + 113-116).
- Stabbetorp, O, Engan, G. m.fl.: Botaniske registreringer i Østfold. "Oslofjord - verneplanen" 1993-96. Naturfaglige undersøkelser i Østfold. III. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapp.4, 1997: 82.
- Tangen, P. 1999: Sjeldne stor-sommerfugler i Østfold. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapport nr.4*, 1999:1-313. Index med stedsnavn s.293-294.
- Aarvik, L., Berggren, K. & Bakke, S.A. 2001: Nye funn av sommerfugler i Norge. *Insekt-Nytt* 26(1-2):21-30 og (3-4):23-36. (8 arter fra Huser).

23. Huser (Gravningen) naturreservat

Hvaler
Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring

 Verneforslag

0 25 50 100 Meters

Tillatelse kartgrunnlag: GV-L-01

KOMMUNE: Hvaler

KARTBLAD (1:50.000): Fredrikstad 1913 III

UTM-KOORDINATER (WGS 84): PL 115-487

ØKONOMISK KART (1:5.000): CP 025-2 Spjær

VERNEFORM: Naturreservat

AREAL: Totalt 28 daa, alt landareal

BERØRTE EIENDOMMER: 38/1, 38/4, 39/7 og 39/11.

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Området ligger i en grunnfjellsforsenkning omgitt av granittkoller, på et lite høydedrag ca 20 moh., ca 300 m nordøst for riksvei 108, 100 m nordøst for veien til det gamle fergeleiet på Skipstadsand, ca 1 km vest for Skipstadsand.

PÅVIRKNING / INNGREP: Myrvegetasjonen er naturlig og bærer ikke preg av kulturpåvirkning. I gammel tid antas at myra ble slått. Helt sør ved myra går en liten, gammel grøft, men selve myra er ugrøftet.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Myra er næringsfattig (fattigmyr), og domineres helt av fastmattevegetasjon med blåtopp, rome og pors, med klokkeling, stjernestarr og torvmyrull ispredt. Blåtopptuene er tette og gjør myra vanskelig å forsere. Innslaget av torvmoser er svært lite. I nord inngår mindre partier med mykmatter, der tranebær, trådstarr, flaskestarr, bukkeblad og duskmyrull finnes. I nord er også innslaget av klokkeling størst. Myrflaten i sør dekkes av meget storvokste og rike forekomster av den kystbunde (suboseaniske) myr- og fuktheiarten rome ("myrlilje"), som er vanligere høyere over havet et stykke innover i Østfold. Rome er sjelden så nær Oslofjorden. En usedvanlig livskraftig forekomst som her er verneverdig og har plantegeografisk interesse. Myra er åpen (ikke skogdekket) i sør. Det ser ikke ut til å foregå noen vesentlig gjenvoksing av den åpne myrflaten. Spredte lavvokste bjørk, einer og furu finnes, med ørevier, trollhegg og bjørk mot kantene. I nordøst går myra over i myrskog/sumpskog med bjørk, gråselje, ørevier, trollhegg, osp og furu. I myrskogen her vokser også vanlige arter som krekling, blåbær, tyttebær, blokkebær og skogstjerne, samt rome i en myrglenne. I søndre del omgis myra av svaberg, bl.a. med vårbendel og områder med røsslyng. Rundt nordre deler er det mer lavvokst skog. Myra drenerer sørover, gjennom et krattskogbevokst søkk like i sør.

VERNEFORMÅL: Formålet er å bevare en av Østfolds meget få gjenværende intakte kystmyrer.

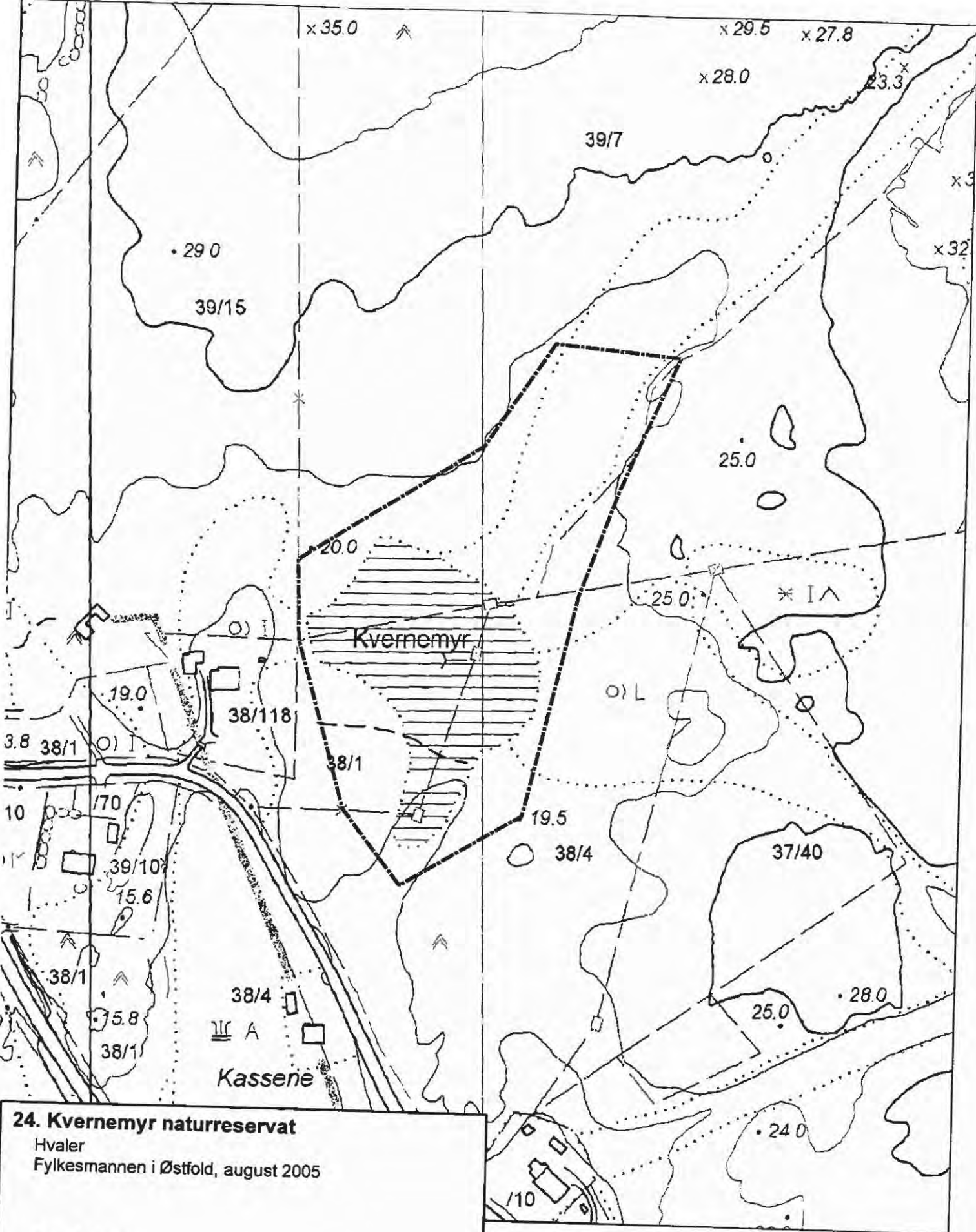
BRUKERINTERESSER: Konkrete konflikter er ukjent. Myra mangler tilknytning til dyrket mark og produktiv skog og lar seg vanskelig drenere, idet fjell stenger for avløp mot sør. Vann fra myra brukes mulig fortsatt noe til et bolighus og mulig som vannkilde til en fritidsbolig. Drikkevannsforsyningen på Hvaler besørges etter hvert mer og mer fra kommunalt nett, som gradvis bygges ut.

PLANSTATUS: På kommuneplankart 2004-15, er området angitt som "LNF – Generelt" (PBL § 20-4, 1.ledd, nr.2).

MERKNADER: Ytterst få kystnære myrer er vernet rundt hele Oslofjorden, som i vår tid er svært myrfattig. På Hvaler er llemyr på Vesterøy myrreservat. I planområdet for Ytre Hvaler nasjonalpark inngår også et myrdrag sør på Spjærøy, samt Prestegårdsmyra sør på Kirkøy. Sistnevnte myr er preget av tidligere torvtekt. Det er mulig behov for å redusere mengden med pors noe på Kvernemyr, da den kan skygge ut rome m.fl.

LITTERATUR:

- Nilssen, J.P.1996: Natur, biologisk mangfold og kulturlandskap på Hvaler. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernnavdelingen, rapport nr.5*, 1996: 69s. + 118s. Kvernemyr s.22-23.
- Stabbetorp, O, m.fl. 1997: Botaniske registreringer i Østfold. "*Oslofjord - verneplanen*" 1993-96. Naturfaglige undersøkelser i Østfold III. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernnavd., rapport nr. 4*, 1997:1-144. Kvernemyr s.81.

24. Kvernemyr naturreservat
 Hvaler
 Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring
 □ Verneforslag

Tilsløst kartgrunnlag: GV-L-01

KOMMUNE: Hvaler

KARTBLAD (1:50.000): Herføl 1912 IV og 1913 III Fredrikstad

UTM-KOORDINATER (WGS 84): PL 195-415

ØKONOMISK KART (1:5.000): CR 024-3 Skjelleren

VERNEFORM: Naturreservat

AREAL: Totalt: 215 daa, herav sjø 61, ferskvann 0,1 og landareal 154 daa.

BERØRTE EIENDOMMER: 31/1; 31/2.

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Området ligger svært vindutsatt til på en bred tange helt sør på Søndre Sandøy øst i Hvaler, ca 2 km sørøst for Negården og 1 km vest for riksgrensen i sjøen (Sekken). Arealet omfattes i øst av Barlindholmen og Gjølertangen nordover mot Kasa (Apalvik). Løsmasser finnes overveiende i små daldrag dels med skjellsand, eller rullesten i sør, og sand i en bukt sør for Kasa i nord. Det er ellers mye grunnfjell i dagen.

PÅVIRKNING / INNGREP: Sentralt i området er et langsmalt nord-sørgående drag (ca 200 x 25 m) stedvis med stengjerder, et tidligere jorde og beite, som nå er gjengrodd med middels stor osp. Rester av et gammelt dike finnes helt i sør i det gjengrodde jordet. Et areal med sandfurskog helt nord i området er skjøttet.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Furuskog dominerer, dels som ren furuskog, dels som furudominert barblandingsskog med smågran. Bærlyngfurskog (tyttebærskog) er mest fremtredende, med lavfurskog og «blåmosefurskog» på grunnlent mark. Uproduktive nakne knauser (impediment) er vanlig. I nord-sørgående sprekkealdrag inngår blåbærgranskog og lågurtgranskog, med spredte innslag av småeik. Edelløvsskog mangler. Fragmenter med fuktig og tørr lynghei inngår, samt meget små arealer med sesongfuktig kalkfurskog/ rik sumpskog, bl.a. med krattalant og blåstarr; en sjelden skogtype i noen få forsenkninger. Mindre arealer med urterik stein- og tangstrand / tangvoll, gras- og urterik tangvoll, saltsiv-rødsvingel-strandeng og sumpstrand finnes ut mot sjøen, mest i sør, der også eksponerte kystkratt (mantelvegetasjon) inngår. Gjølertangen har mye barlind, jr. stedsnavnet "Barlindholmen" (der arten mangler!); en art med begrenset utbredelse. I et felt sør for det gjengrodde jordet (se over) er barlind skogdannende og stedvis sterkt eksponert, men likevel livskraftig og med god foryngelse, uten å utsettes for hardt beite fra rådyr, som kan være et problem for barlind en del steder. Opp til 7 m høye barlind vokser ellers spredt i områdets forsenkninger med skjellsand, gran og blåveis. Helt nord i området, sør for Kasa, er en bukt med sandstrand og en innenforliggende til dels storvokst sandfurskog, med trediameter opp til 70 cm. Sandstranda er lite slitt, hvilket er ytterst sjeldent rundt Oslofjorden. Arter i området på norsk liste over truede arter (rødliste) er strandmalurt, jordbærkløver, strandbete og dverggyllen. Strandmalurt-forekomsten ute på selve Gjølertangen er livskraftig og en av meget få forekomster i fylket. Andre uvanlige arter er sanikkel, lakrismjelt, kystfrøstjerne, strandkål, strandflatbelg, strandvortemelk og grisenstarr.

VERNEFORMÅL: Formålet er å bevare gammel kystskog med mye barlind og en lite slitt sandstrand, med tilhørende flora og fauna.

BRUKERINTERESSER: De konkrete konfliktene er beskjedne. Skogen er "vernskog" med krav om blinking/forhånds melding av hogst innenfor et 300 m-belte langs sjøen (forskrift for Hvaler, Landbruksdept. 8.10.1979). Det er ikke konflikter i forhold til tradisjonelt fiske (garn, og evt. vad og fast redskap), idet dette fortsatt vil være tillatt. En "kaste- og låssettingsplass" er angitt like nord for Barlindholmen.

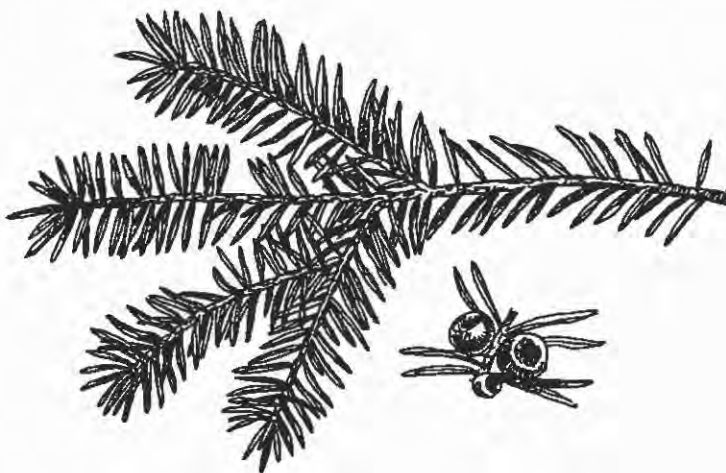
Lokalisering av blåskjellanlegg vurderes uaktuelt pga eksposisjonen. Skogarealene er lite brukt friluftsmessig. En lokal badestrand finnes i bukta sør for Kasa nord i området. Områdets beliggenhet ut mot sjøen gir ikke naturlige småbåthavner. Tradisjonelt friluftsbruk, men uten camping og bålbrekking kan fortsette som før.

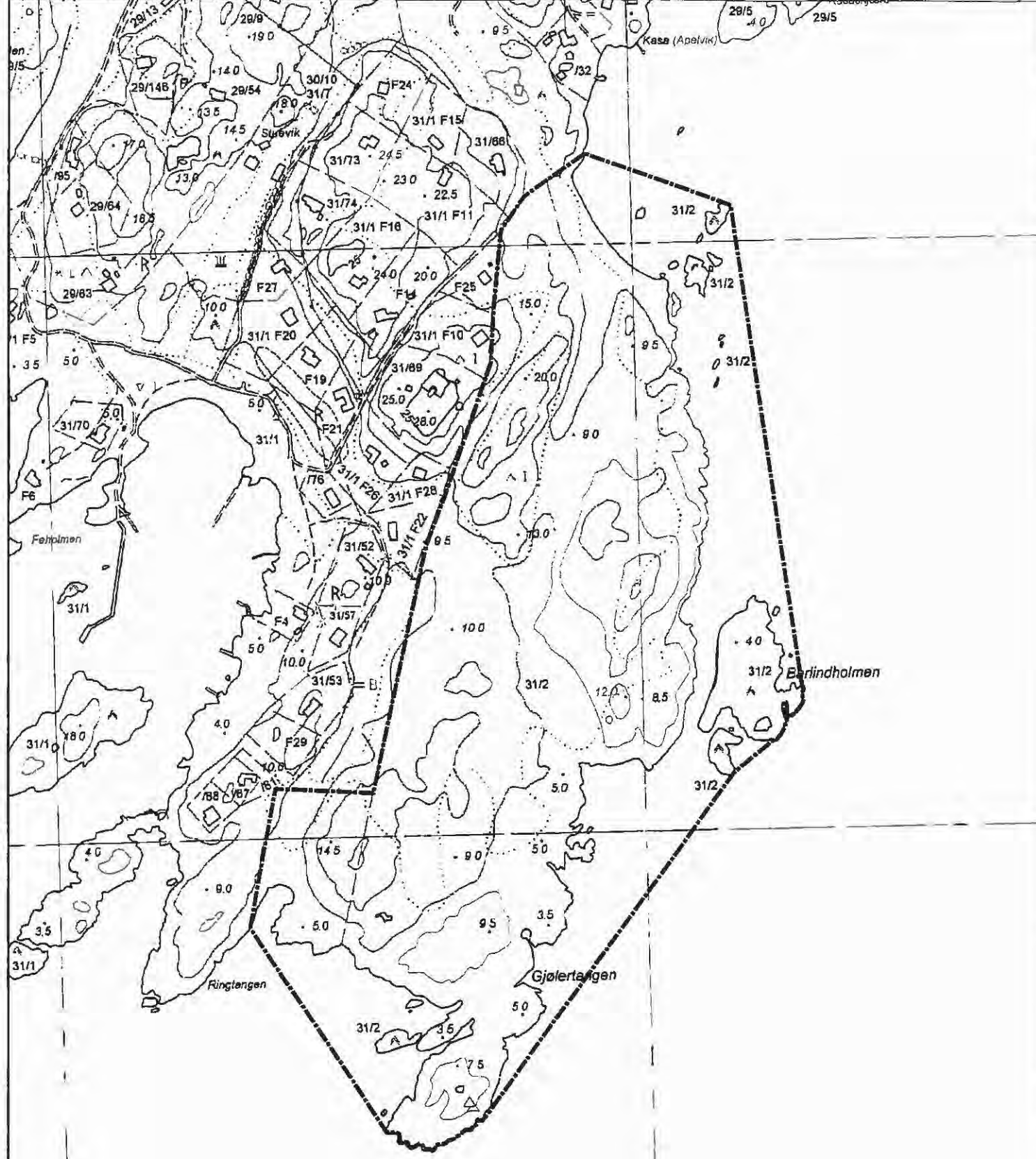
PLANSTATUS: På kommuneplankart 2004-15, er landarealet "LNF –Prioritert friluft" (PBL § 20-4, 1.ledd, nr.2), men noe sjøareal helt i nord er "prioritert friluftsområde i sjø" (PBL § 20-4, 1.ledd, nr.5).

MERKNADER: Forslaget grenser til 6 hyttetomter i vest, der et gjengrodd jorde, som ble beitet til midt på 1960-tallet og som nå ønskes ryddet og beitet, er holdt utenfor. Et tilsvarende gjengrodd areal sentralt i området er tatt med i verneforslaget (se over). Noe skjøtsel av arealer med barlind i sør kan være aktuelt for å bedre lystilgangen. I Østfold er kystfurskog på grunnfjell meget vanlig. Et stort område med slik skog, Munken i Fredrikstad, ble frafalt i Landsplan barskog I og II. Meget små slike skogarealer er til nå fredet på grunnfjellet i Østfold, bare i Vardåsen, Rygge. I Hvaler-reservatene Lerdalen og Prestegårdsskogen dominerer hhv. granskog og sandfurskog. Verneverdig gammel kystskog på Hvaler ble undersøkt i 2003, inkl. Gjølertangen. Verneverdige barskogsarealer finnes for øvrig innenfor deler av planområdet for ytre Hvaler nasjonalpark, særlig rundt Guttormsvauen, Grøtvika og Bastangen på Vesterøy.

LITTERATUR:

- Båtvik, J.I. 1996: Verdifulle kulturlandskap i Østfold. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernveddelingen, rapport nr.9:1-712*. Gjølertangen s.258,281
- Engan, G. 1993: Botaniske verneverdier i sørøstre Hvaler. Institutt for biologi og naturforvaltning. NLH. Ås. Upublisert hovedoppgave. 157 s + vedlegg.
- Engan, G. 1994: Botaniske verneverdier i sørøstre Hvaler. *Natur i Østfold*, suppl. 3:41-46.
- Løfall, B.P. 2001: Truete karplanter i Østfold – forvaltningsplan. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernvedl., rapport nr.3, 2001:65-66*.
- Svalastog, D., Stabbetorp, O.E. & Often, A. 2003: Naturfaglige undersøkelser av skog i Hvaler kommune. NINA Oppdragsmelding nr.801:1-39. Gjølertangen s.8-9,28,34-39.

25. Gjølertangen naturreservat

Hvaler
Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring

 Verneforslag

0 50 100 200 Meters

Tillatelse kartgrunnlag : GVL-01

KOMMUNE: Hvaler

KARTBLAD (1:50.000): Fredrikstad 1913 III

UTM-KOORDINATER (WGS 84): PL 072-524

ØKONOMISK KART (1:5.000): CP 026-3 Vauer

VERNEFORM: Naturreservat

AREAL: Totalt: 16 daa, herav ferskvann 2 og landareal 14 daa.

BERØRTE EIENDOMMER: 49/1; 49/3; 49/5.

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Haugetjern ligger ca 20 m o h., ca 200 m sørvest for Haugekrysset, relativt sentralt på Vesterøy.

PÅVIRKNING / INNGREP: En traktorvei nord-sør går gjennom området vest for tjernet. Øst for tjernet anes en gjengrodd trasé. En kraftlinje går nord-sør over tjernet. En plastslange nord for dyrket mark/dels brakkmark sør for tjernet vitner om noe bruk til jordvanning. Tjernet er ikke utsatt for nærforurensning.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Haugetjern er et noe skyggefullt skogstjern i en forsenkning med løsmasser, omgitt av granittkoller i øst og vest. Nedslagsfeltet er svært begrenset. Tjernet drenerer sørover og er relativt dypt, og det har åpent vannspeil og vegetasjonsrike flater. Det er noe næringsrikt pga løsmassene i forsenkningen det ligger i og har sumpmark rundt. Gulstarr, som er noe "kalkkrevende", antyder basiske forhold. Tjernet har bl.a. gode bestander av bred dunkjevle, mye myrkongle, myrhatt, bukkeblad; ellers hvit nøkkerose, gul nøkkerose, vanlig andemat, gulldusk, melkerot, skogsivaks, elvesnelle, skogburkne, flaskestarr og trådstarr. Vasstelg vokser meget sparsomt øst ved tjernet, samt en del myrtelg like sørvest ved vannet. Vasstelg, er "hensynskrevende" på norsk rødliste, har 7 voksesteder i Østfold, hvorav 6 på Hvaler. Myrtelg er også "hensynskrevende". I sumpskog i vest finnes dronningstarr (regionalt rødlistet i fylket). Smal dunkjevle er en uvanlig art som ikke er påvist her i ny tid; mulig er arten skygget ut. Liten salamander ("sårbar" på norsk rødliste) og spissnutefrosk ("hensynskrevende") er kjent herfra. Haugetjernet har verneverdi 3 (0- til 4-skala, iflg. Bolghaug & Dolmen 1996:36). Tjernet har noe likhetstrekk med Barmtjern i planområdet for nasjonalpark i ytre Hvaler, et par km lenger sør. 3-4 øyestikkerarter er påvist i Haugetjern, men ingen av disse er kjent fra Barmtjern. 9 arter dyreplankton er notert, hvorav 2 ikke finnes i Barmtjern. I fjell vest for tjernet er det en markert spylereenne i granitten. Områdene rundt har lokale tur- og friluftinteresser.

VERNEFORMÅL: Formålet er å verne et naturlig lite ferskvann, med tilhørende plante- og dyreliv i Østfold-skjærgården, som er meget fattig på naturlige tjern og småvann.

BRUKERINTERESSER: Mulig noe jordvanning. Traktorveitrasé vest for tjernet kan vedlikeholdes pga landbruksdrift m.v.

PLANSTATUS: På kommuneplankart 2004-15, er området angitt som "LNF – Generelt" (PBL § 20-4, 1.ledd, nr.2).

MERKNADER: Kraftlinjetraséen nord-sør må fortsatt holdes åpen. Det er gunstig at noe skog sør ved tjernet fjernes, for å øke sol- og varmeinnstrålingen, som særlig er viktig om våren pga amfibier. Øyene langs Østfoldkysten har få og små naturlige tjern, der Arekilen og Akerøytjernet (Hvaler), samt Eldøyatjernet i Rygge er vernet. Vikertjernet og Åsebutjernet (Hvaler) og Kongshavntjern på Jeløy foreslås i foreliggende verneplanutkast. Svartebergdammen sør for Brattestø (Asmaløy) og Barmtjern (Vesterøy) inngår i planområdet for nasjonalpark i ytre Hvaler.

LITTERATUR: -Bolghaug, C. 1995: Dammer og småtjern i Østfold, med vekt på amfibier. Registreringer 1993-94. Rapport til fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen. 661s. (s.304).
-Bolghaug, C. & Dolmen, D. 1996: Dammer og småtjern rundt Oslofjorden; fauna, flora og verneverdi. Vitenskapsmuseet, Rapport Zoologisk Serie 1996, nr.4. (s.32,36,+ vedlegg 1+3+ 4).
-Båtvik, J.I. 2001: Inventering av noen utvalgte dammer og fuktmarksområder på Hvaler og Onsøy. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapport 1, 2005.
-Løfall, B.P. 2001: Truete karplanter i Østfold – forvaltningsplan. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapport nr.3, 2001. s.101+103-104.

LOKALITET: **Skipstadsand**

Nr. 27

KOMMUNE: Hvaler

KARTBLAD (1:50.000): Fredrikstad 1913 III

UTM-KOORDINATER (WGS 84): PL 123-485

ØKONOMISK KART (1:5.000): CQ 025-1 Skipstadsand

VERNEFORM: Naturreservat

AREAL: Totalt: 6,5 daa, herav sjø 1½ og landareal 5 daa.

BERØRTE EIENDOMMER: 37/21; 37/5.

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Strandenga ligger helt øst på Asmaløy, inntil det tidligere fergeleiet på Skipstadsand, like nord for en større P-pass. Marine avsetninger med leire og skjellrester dominerer i bukta, der enkelte granittknauser stikker opp.

PÅVIRKNING / INNGREP: I eldre tid fortsatte arealer med strandeng sørover, der et større område for lenge siden ble utbygd til fergehavn og senere parkeringsplass, som også ble utvidet før Hvalertunnelen ble bygget. Det er kiosk (servering), hytter og et hus i nærheten. Dessuten finnes noen eldre brygger. En grusvei går inntil området i vest og nord. Et par småstier og lysledning krysser enga. En kloakkledning ble i 2002 lagt i kanten av området i sør og langs veien like vest for strandenga. På et lite areal helt i sør er forslaget litt redusert, etter at det i 2004 ble lagt ut masser for å gi muligheter til utsetting av småbåter. Strandenga ligger i et arealmessig sett sterkt presset område.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Mye av området er av typen "saltsiveng, sørøstlig utforming", som bl.a. karakteriseres av sjeldne arter som tusengylden, dverggylden, strandrødtopp og jordbærkløver, alle med status "hensynskrevende" på norsk truethetsliste (rødliste). Vegetasjonstypen er i kategorien "sterkt truet" i Norge. Ellers er vanlige arter som saltsiv, fjæresauløk, rødsvingel og fjæresivaks tallrike, mens ormetunge og grisnestarr er sjeldne. Strandsump med bl.a. havsivaks preger området i øst mot sjøen. Strandenga er gitt verneverdi 4 i skala fra 0 til 6 (Lundberg & Rydgren 1964:168). Området huser honningblomst, som ble artsfredet ved kgl.res. 21.12.2001, og som nå bare finnes 3 steder i Norge, alle på Asmaløy i Hvaler. Arten er "akutt truet" og står på Bernkonvensjonens (Europarådets) oversikt over truete arter. Østfold har et nasjonalt ansvar for bevaring av arten. Sommerfuglene heibladmåler og sølvkåpe, begge på norsk rødliste, er påvist her for lenge siden. "Møllene" *Scythris empetrella* er i her til lands bare kjent herfra, mens *Phyllonorycter stettinensis* i tillegg også er notert fra Vesterøy. Nye undersøkelser av sommerfugler m.v. på Skipstadsand er ikke foretatt.

VERNEFORMÅL: Hensikten er å verne en strandeng med sjeldne planter og med tilhørende dyreliv.

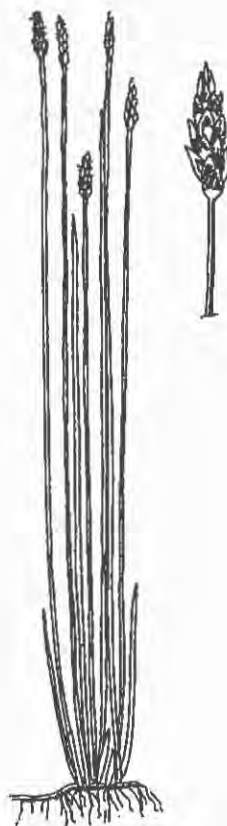
BRUKERINTERESSER: På gnr./bnr. 37/21 er det ønskelig å mudre opp inn til en tidligere benyttet båtplass/rester av en gammel brygge, for å kunne ta denne i bruk. Området omfatter ikke sjøareal av betydning for fiske, oppdrett m.v.

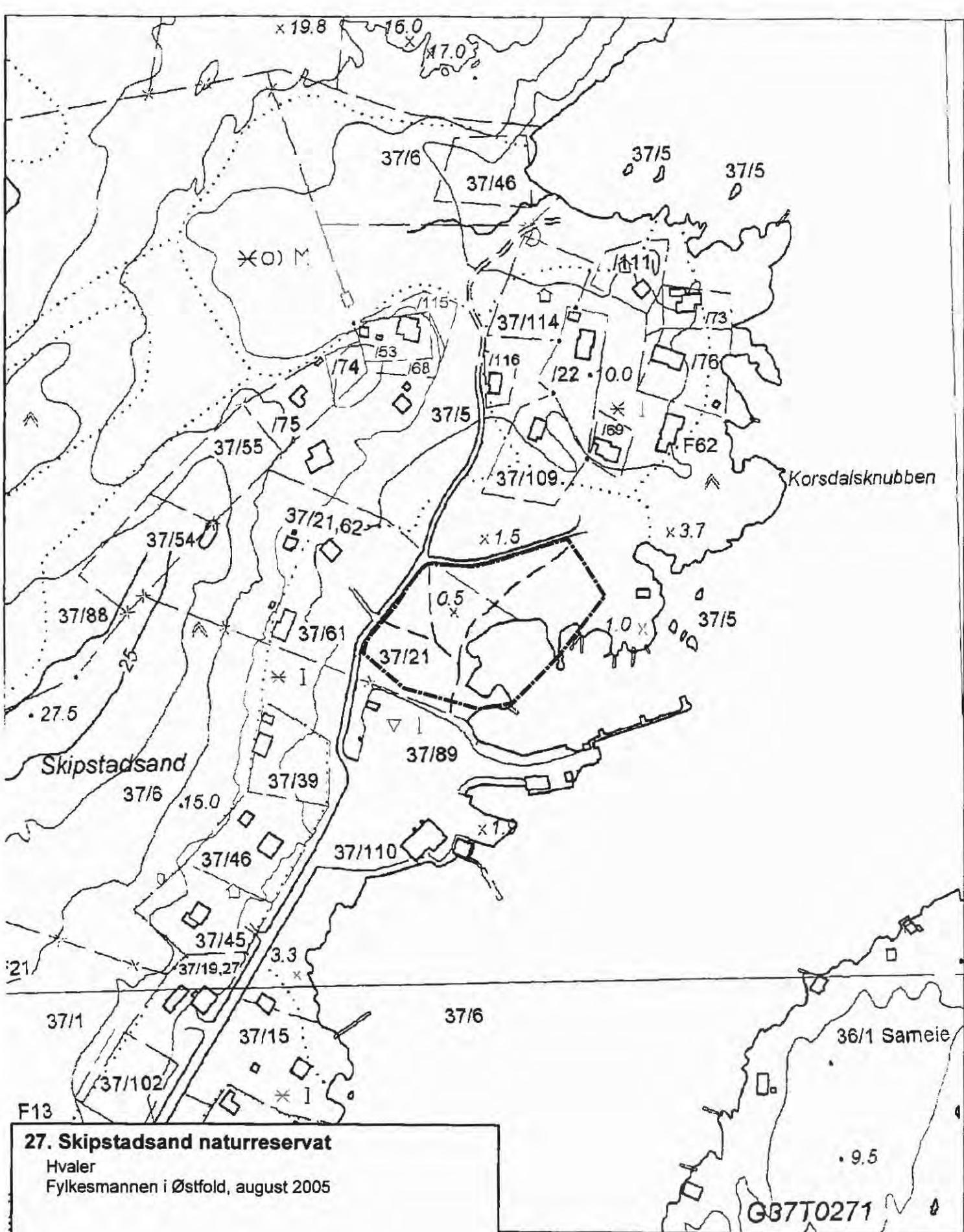
PLANSTATUS: På kommuneplankart 2004-2015, er landarealet "LNF – Prioritert friluft" (PBL § 20-4, 1.ledd, nr.2).

MERKNADER: Området ligger meget utsatt til med tanke på inngrep. Beitebruk har for lengst opphørt, og enga har vært truet med gjengroing av svartor, mjødukt m.v. Området ble derfor skjettet i 2003-2004. Et konsesjonsvedtak for 37/21 (fylkeslandbruksstyret 19.12.1996) har satt vilkår om bevaring av enga inntil vernesaken er avgjort. Ingen fuktig strandeng er vernet på Hvaler, til tross for at typen er sterkt utsatt for påvirkning (båthavn/-opplag, utfylling, gjengroing m.v.). Skipstadsand er en av meget få verneverdige strandenger som foreslås vernet i Hvaler. De øvrige er Sandøysalta (lokalitet 20) og Herfølsalta (lokalitet 28) i forliggende høringsutkast, samt Rognan (Herføl vest), Kasekilen (Vesterøy sør) og Skipstad-Vikerkilen (Asmaløy) i planområdet for ytre Hvaler nasjonalpark.

LITTERATUR:

- Lundberg, A. & Rydgren, K. 1994: Havstrand på Sørøstlandet. Regionale trekk og botaniske verdier. NINA forskningsrapport 47:1-222. (s.168-170).
- Løfall, B.P. 2001: Truete karplanter i Østfold – forvaltningsplan. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapport nr.3, 2001:1-199. s.84-85 + supplement.
- Nytrøen, G. 1994: Honningblomst (*Herminium monorchis*). Økologi og skjøtsel på Hvaler. Hovedoppgave ved institutt for Biologi og Naturforvaltning, Ås. 89 s.+ vedlegg.
- Tangen, P. 1999: Sjeldne stor-sommerfugler i Østfold. Fylkesmann i Østfold, miljøvernadv., rapport nr.4:1-313. (s.28, 54).
- ARVIK, L., BERGGREN, K. & HANSEN, L.O. (red.) 2000: *Catalogus Lepidopterorum Norvegiae*. Norges sommerfugler. Lep.arb. (Lepidopterologisk arbeidsgruppe), Zoologisk museum i Oslo & Norsk inst. for Skogforskning (NISK). Skipstadsand art nr.507 og 930.

KOMMUNE: Hvaler

KARTBLAD (1:50.000): Herføl 1912 IV og Fredrikstad 1913 III

UTM-KOORDINATER (WGS 84): PL 180-417

ØKONOMISK KART (1:5.000): CQ 024-4 Herføl

VERNEFORM: Naturreservat

AREAL: Totalt: 135,5 daa, herav sjø 66, ferskvann 0,5 og landareal 69 daa.

BERØRTE EIENDOMMER: 31/2 på "fastland". 30/20 og 31/1 (sameie), samt 31/2 på holmene. En sjøbod på "Jomfruland" eies av Kystverket.

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Området ligger øst på Herføl, 2-300 m sør for Herføl fergeleie og strekker seg langs sjøen mot Tøfte i snaut 500 meters lengde. I vest avgrenses strandengområdet av tre- og buskvegetasjon mot veien fra fergeleiet til Tøfte. Marine avsetninger med leire og skjellrester dominerer i bukta, der enkelte granittknauser stikker opp, som småskjær og holmer litt ute i sjøen og inne på land. Strandenga er pga landhevning og avsetninger i sjøen betraktelig større enn hva som sees på økonomisk kart (1:5.000), der strandlinjen er basert på eldre flybilder. Sjøområdet er meget grunt med store arealer blottlagt ved fjære sjø.

PÅVIRKNING / INNGREP: Strandenga er lite berørt, med unntak av en dårlig vei/sti langs en bekk i nord med fyllmasse tilført veien. En sjøbod finnes på Jomfruland og helt nordøst i området. En kraftlinje går omtrent nord-sør og krysser engene i vest og sør. En nedgravd vann- og kloakkledning ble i 2004 lagt fra sjøen østfra over deler av området. Et par overveiende gjengrodde grøfter finnes.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Strandengområdet er det største på Herføl og blant de største i Hvaler. Området er nokså variert, med flo-oversvømte gjøler, oppstikkende berg og vegetasjon utover i den langgrunne sjøen. Vegetasjonen domineres av saltsiv-rødsvingel-strandeng og sivaks-takrør-sump. "Saltsiveng, sørøstlig utforming" karakteriseres bl.a. av sjeldne arter som tusengylden, dverggylden, strandrødtopp, pusleblom og jordbærkløver, alle med status "hensynskrevende" på norsk truetliste (rødliste), en vegetasjonstype som er i kategorien "sterkt truet" i Norge. Smalsøte er en "sårbar" art på rødlisten. Ormetunge (sjelden rundt Oslofjorden) og diverse starr inngår (grisnestarr, duskstarr, harestarr, beitestarr, loppestarr, musestarr). I fuktig eng vokser også fjæresivaks, fjæresauløk, knapp-siv, sumpmaure, strandkryp, saltbendel og strandstjerne. Rustsivaks og småsivaks viser basiske forhold. Kalkkrevende arter på noe tørrere partier finnes i overgangen mot skog og fukteng med vill-lin, hjertegress og blåstarr. I tørrere bergskorter vokser strandkjeks, strandnellik, knopparve, knortestarr og strandgroblad. Sør for den midtre odden finnes strandsump med havsivaks og i bakkant gjøler med saltbendel, saftmelde og strandstjerne. I ytterkant finnes tuer av pollsivaks. Små arealer i utkantene i nord og vest har fukteng, fuktig og tørr lynghei og litt furuskog (lågurt-type). Pors- og slåpetornkratt finnes i utkanten, med noe bjørk i bakkant. Området har også verdi som hekke- og rasteplass for fugler, med arter som gravand, rødstilk, vipe og sandlo i hekketiden. Holmene har liten verdi for hekkefugl, men er hvilesteder for fugl. De tre småøyene har lite vegetasjon, bl.a. med fjæresaltgras, tangmelde, hvit bergknapp og havbendel. "Jomfruland" har sandstrand i sør bl.a. med strandkjempe og gåsemure.

VERNEFORMÅL: Formålet er å verne et havstrandområde med variert og sjelden strandengvegetasjon og utenforliggende grunt sjøareal, med alt tilhørende plante- og dyreliv.

BRUKERINTERESSER: Ingen konkrete konflikter er kjent. Området er meget grunt og uten betydning for tradisjonelt fiske, evt. skjelloppdrett m.v. Tidligere ble området beitet langt mer enn nå. Moderat beiting av sau pågår, og det er ønskelig at dette fortsetter.

PLANSTATUS: På kommuneplankart 2004-2015, er landarealet "LNF – Prioritert naturområde" (PBL § 20-4, 1.ledd, nr.2) og sjøarealet "Prioritert naturområde i sjø" (PBL § 20-4, 1.ledd, nr.5).

MERKNADER: En del einer, småfuru og buskas ble ryddet i 2005. Ingen fuktige strandenger er vernet på Hvaler, til tross for at naturtypen er sterkt utsatt for negativ påvirkning, som båthavner/båtopplag, utfylling og gjengroing pga opphørt beiting. Herføl-Salta er en av meget få verneverdige slike områder som foreslås i Hvaler. De øvrige er Sandøysalta (lokalitet 20) og Skipstadsand (Asmaløy, lokalitet 27) i forliggende vernplanutkast, samt Kasekilen (Vesterøy sør), Skipstad-Vikerkilen (Asmaløy) og Rognan (Herføl vest) i planområdet for ytre Hvaler nasjonalpark.

LITTERATUR

- Båtvik, J.I. 2001: Inventering av noen utvalgte dammer og fuktmarksområder på Hvaler og Onsøy. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapport 1, 2005.
- Engan, G. 1993. Botaniske verneverdier i sørestre Hvaler. Institutt for biologi og naturforvaltning. NLH. Ås. Upublisert hovedoppgave. 157 s + vedlegg. Omtalt bl.a. s.145-146, vegetasjonskart.

LOKALITET: Kråkstadfjorden

Nr. 29

KOMMUNE: Råde

KARTBLAD (1:50.000): 1913 IV Vannsjø

UTM-KOORDINATER (WGS 84): PL 018-765

ØKONOMISK KART (1:5.000): CO 031-3 + 4: Åven + Hestevold

VERNEFORM: Naturreservat, revisjon

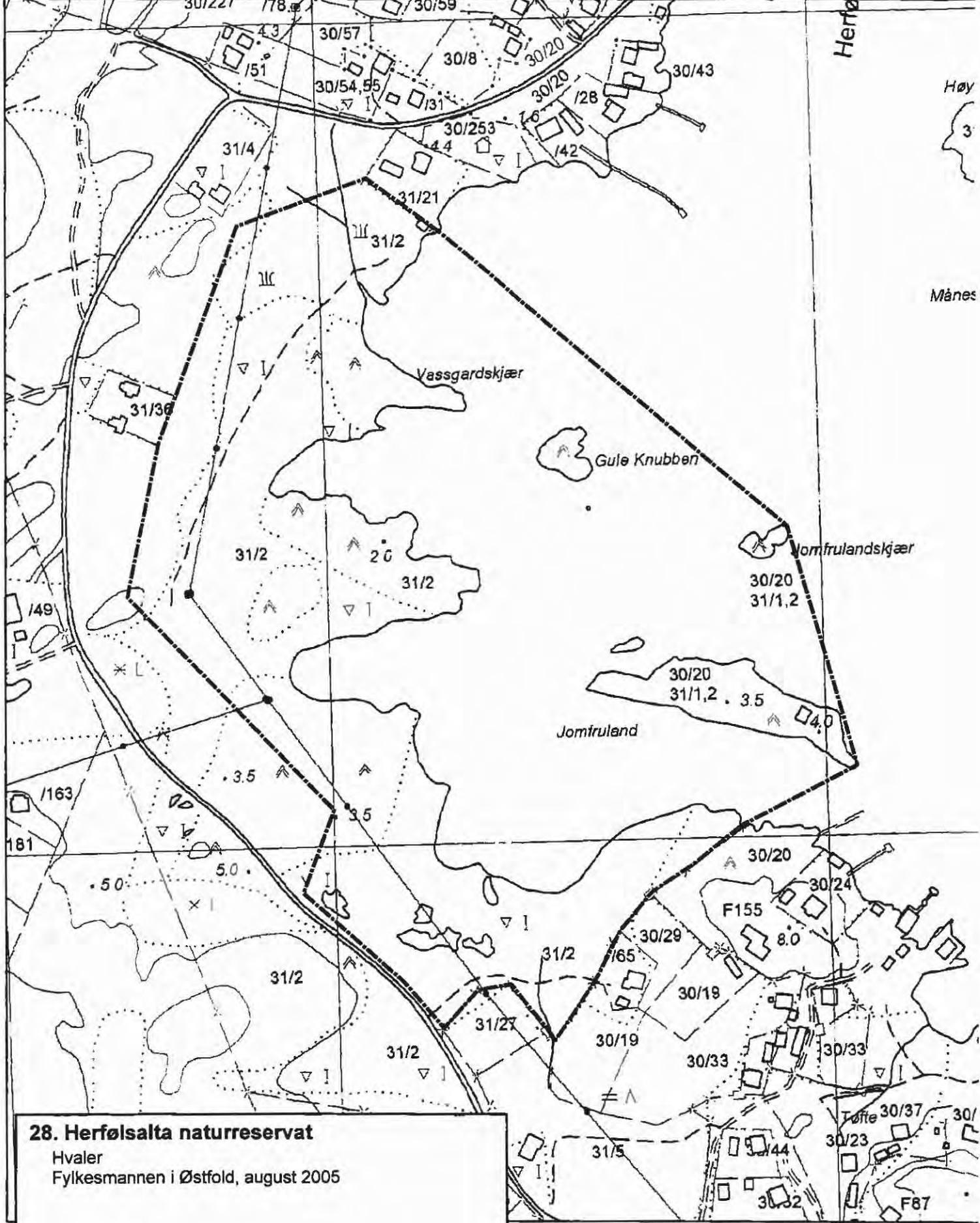
BERØRTE EIENDOMMER:

22/1, 2, 23/1, 2, 24/2-3, 24/8, 9, 24/11, 33/1, 33/3, 34/2, 3, 35/3.

AREAL: 4 små arealendringer, utgjør en netto reduksjon på tils. ca 1 daa sjø og land.

KART, se s. 115.

Området ble våtmarksreservat i 1992. I vernebestemmelsene foreslås nå et forbud mot utøvelse av vannsport, inkl. kiting (brett med drageseil,) for å redusere forstyrrelsene for fuglelivet. Grensereduksjoner foreslås for å tas ut et lite areal ved et bryggeanlegg og litt fulldyrket mark. Videre foreslås en harmonisering av ferdselsforbudsperiodene i samsvar med de øvrige våtmarksreservater.

28. Herfølsalta naturreservat

Hvaler
Fylkesmannen i Østfold, august 2005

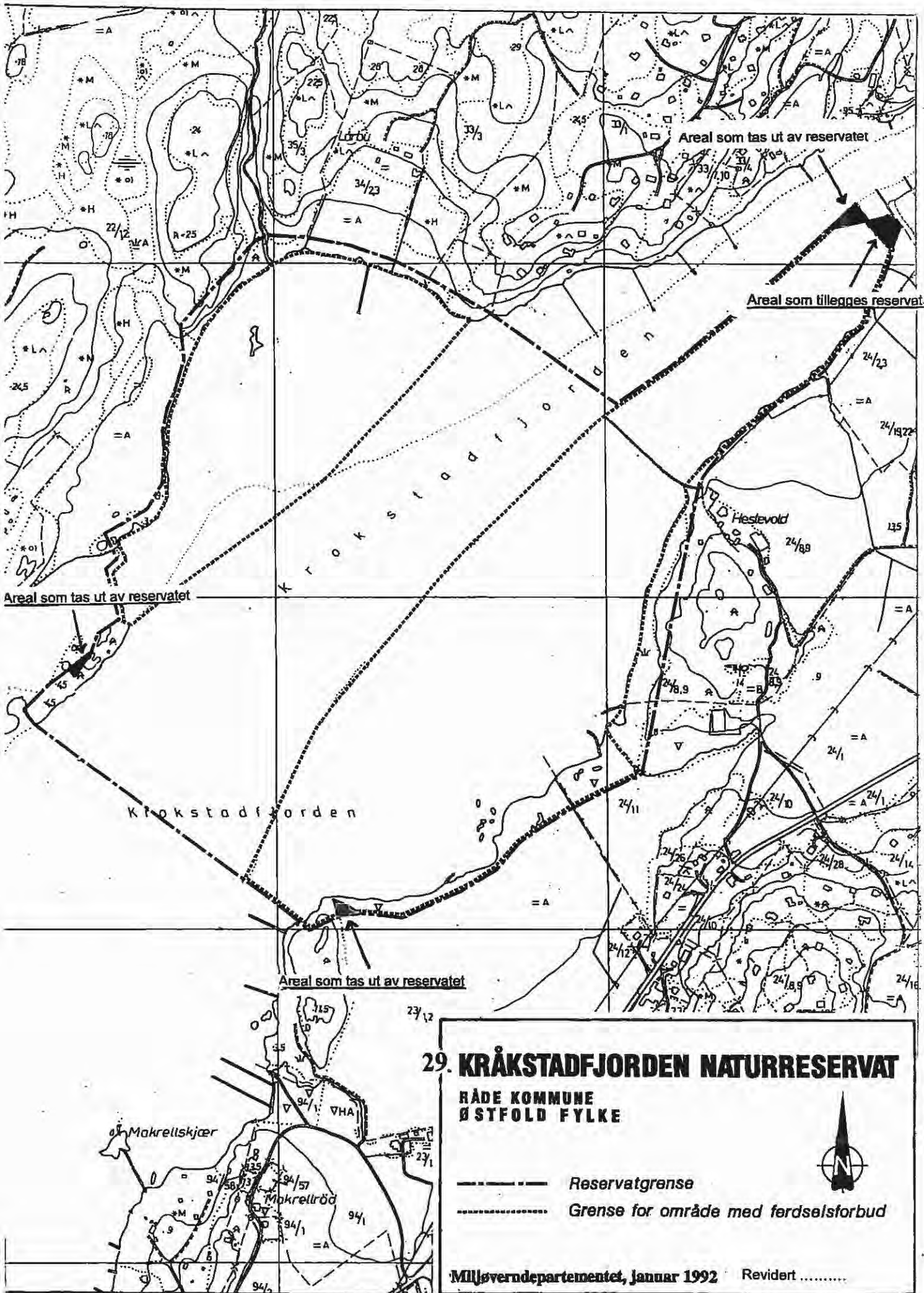
Tegnforklaring

 Verneforslag

0 25 50 100 Meters

Tilsetelse kartgrunnlag GV-L-01

KOMMUNE: Råde

KARTBLAD M711: Vannsjø 1913 IV

UTM-KOORDINATER: PL 031-777

KARTBLAD ØK. KART: CO 031-2 Tomb

VERNEFORM: Plante- og dyrefredningsområde (biotopvernområde)

AREAL: Totalt: 202 daa, herav sjø 40 og landareal 162 daa.

BERØRTE EIENDOMMER: 25/1, 26/1,2; 32/1.

OMRÅDEBESKRIVELSE: Området ligger innerst i Kråkstadjorden, som her er en meget grunn kile omgitt av et vakkert kulturlandskap med Verkens lund i sørøst. Eikehagen har i mange år vært storfebeite under Tomb jordbruksskole. Busksjiktet mangler derfor, hvilket gir arealet et markert hagemarkspreg, der sommerek dominerer. I nordvest avgrenses kilen mot en skogkledd liten ås. Kråkstadjorden har stor verdi som hekke- og næringsområde for våtmarksfugler. De ytre deler av fjorden er derfor tidligere fredet som reservat. Østfoldgranitt dominerer, der også lys og mørk glimmerholdig gneis opptrer. Løsavsetningene preges av marine avsetninger med silt.

VERNEINTERESSER: Verkens lund er Østfolds største eikehage (ca 100 x 300 m), som det knytter det seg store verneverdier til. Eikehagen har høy verdi for sjeldne insekter, særlig arter som er tilknyttet gamle eiker og død ved. Enkelte dødende og døde eiker inngår. Kilen er en av de få gjenværende meget grunne, overveiende intakte kiler i fylket. Verneverdiene er knyttet til strandeng- og strandsumpvegetasjon. Der det beites finnes bl.a. strandengtypen "saltsiveng, sørøstlig utforming", en sterkt truet vegetasjonstype. Dvergålegras, "sårbar" på norsk rødliste, har sør i kilen sin eneste nåværende lokalitet i Østfold. Andre sjeldne arter er vasskryp, musrumpe og fjærehøymol. Eikehagen vurderes som meget verneverdig for lav, der det bl.a. er påvist sjeldne knappenålslav som breinål (kjent 2 steder i Østfold), vortenål (5 steder i fylket) og stautnål, samt skorpelaven *Caloplaca lucifuga* (3 steder i Østfold). Det er registrert 9 insekterarter på "nasjonal rødliste", bl.a. flg. biller: Smelleren *Ampedus (Elater) hjorti*, borebillen *Dorcatoma flavicornis*, gnagebillen *Grynocharis oblonga*, børstebillen *Trichoceble memnonia* og skyggebillen *Prionychus ater*. Kilen har betydning for våtmarksfugler. Området har store landskapsmessige kvaliteter, der eikehagen og kilen er viktige elementer i tilknytning til den tidligere herregården Tomb. Området inngår i en oversikt over viktige kulturlandskap i Norge. Kulturlandskapverdien er rangert som "høy / middels høy" i Østfold.

PÅVIRKNING / INNGREP: Et areal mellom eikehagen og kilen er oppdyrket. Uttak av dødved og skjøtsel av beitelandskapet er foretatt. Drenering har senket grunnvannet i deler av området. Stort beitetrykk og tråkk hindrer rekruttering av eik. Gjødsling i området har gitt økt næringstilgang til kilen og mer nitrogenkrevende arter. Sjeldne plantearter tilknyttet beitet antas dermed forsvunnet.

VERNEFORMÅL: Formålet med vernet er å bevare et gammelt, vakkert kultur- og naturlandskap med edelløvskog og våtmark, med tilhørende sjeldne plantesamfunn, lav- og insektsarter.

BRUKERINTERESSER: Det nå oppdyrkete arealet mellom kilen og eikehagen, merket B på vernekartet, skal ikke lenger kunne fulldyrkes. Jakt og fiske rammes ikke av vernebestemmelsene. Eikelunden er gjødslet og noe ugrasbekjempet med sprøytemidler. Rester av grunnmur fra et fjøs finnes i lunden, der grunneier ønsker oppsatt et foringshus og skjul for dyra.

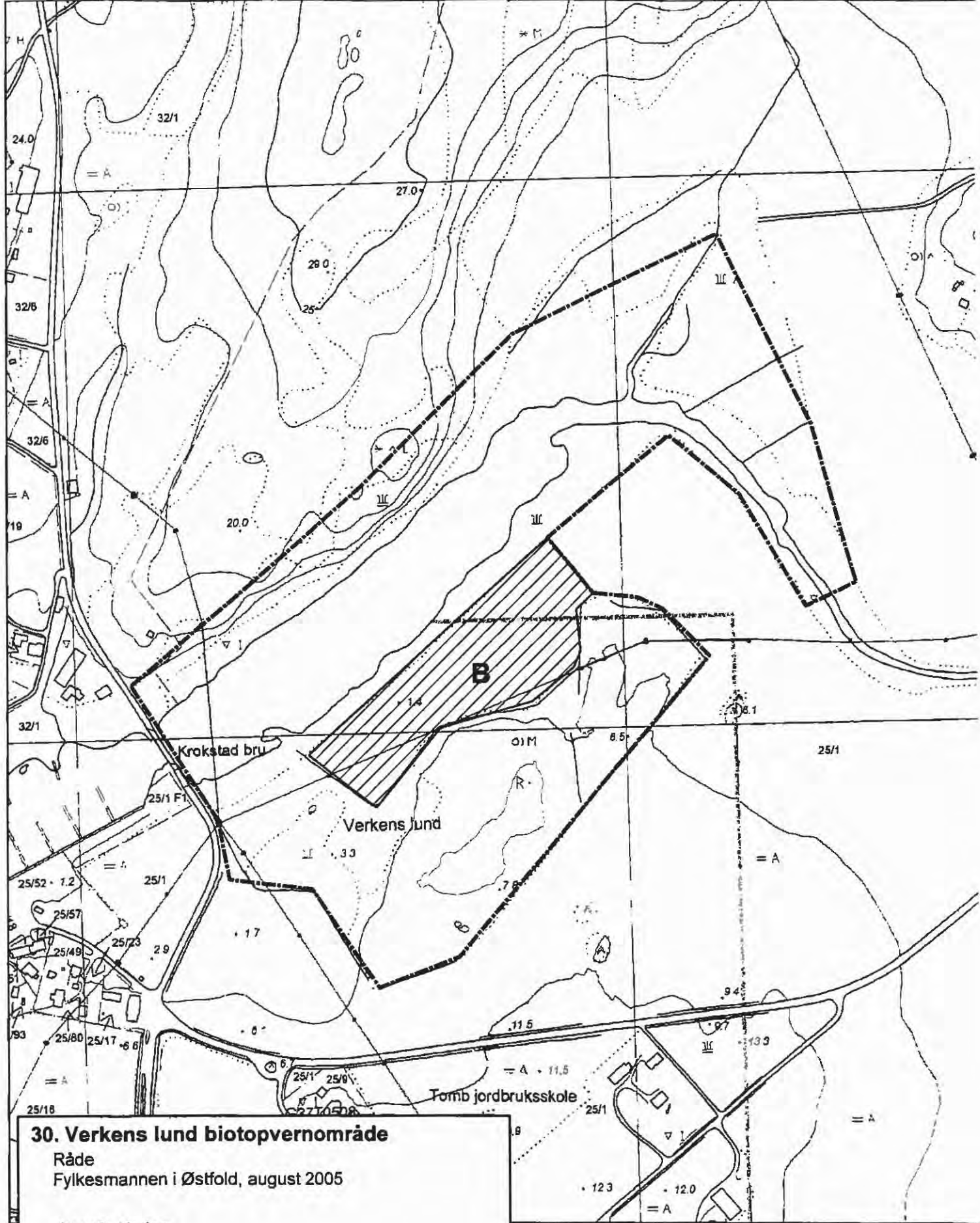
PLANSTATUS: Området er landbruks, natur- og friluftsområde (LNF) på kommuneplankartet.

MERKNADER: Plante- og dyrefredningsområde (biotopvernområde) etter naturvernloven anses som en mer velegnet verneform enn naturreservat, da området er preget av å være kultur- og beitemark. Det er viktig at tilstrekkelig rekruttering av eik sikres i området. Ingen edelløvskog, med for eksempel større eiker, er tidligere vernet på kyststrekningen fra riksgrensen til Rygge, til tross for at det nettopp er her slik skog har sin hovedutbredelse i fylket. Et tidligere beite, nå oppdyrket areal mellom kilen og eikehagen, merket B på vernekartet, er tatt med i verneforslaget. For å ivareta beitelandskapet rundt kilen med tilhørende sjeldne naturtyper og arter, er det nødvendig at dette arealet tilbakeføres til ugjødslet beite. Et mer gjengrodd område med eik / tidligere beitelandskap i Oslofjord-verneplanen (Utredning for DN nr.8, 1999, s.105) "Åven nord" i Råde, er for øvrig frafalt i verneplanen (jf. kap. 10.4.3).

LITTERATUR (* viktig litteratur):

- Asheim, V., Vøllestad, A., Hauger, T., Løvstad, Ø. & Syversen, N. 1989: Miljøplan for Tomb jordbruksskole. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv. rapp. nr.15, 1989:1-30+vedl. Verkslunden s.26.*
- * Båtvik, J.I.I 1996: Verdifulle kulturlandskap i Østfold. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv. delingen, rapport nr.9:1-712. Verkslund / Kråkstadfjord s.451-453,470.*
- * Hanssen, O. & Hansen, L.O. 1998: Verneverdige insekthabitater. Oslofjordområdet. NINA Oppdragsmelding nr.546:1-132. Verkslunden ("Tomb") s.31,93-95 m.fl. (jfr. NINA Oppdragsmelding nr.385, 1995, s.5,7,11).
- Hardeng, G. 1980: Våtmarksområder i Østfold. Rapport til fylkesmannen i Østfold. 490s.(s.466+469).
- * Lundberg, A. & Rydgren, K. 1994: Havstrand på Sørøstlandet. Regionale trekk og botaniske verdier. NINA forskningsrapport 47:1-222. (strandenger innerst i Kråkstadfjorden, Tomb, s.145-149).
- Marker, E. 1973: Verneverdige strandenger i Østfold. Landsplanen for verneverdige områder og forekomster, Miljøverndept. Botanisk rapport nr.26, lokalitet nr.8. (Miljøvernadv., rapp.9, 1991:16).
- Stabbetorp, O; Auestad, I. Bratli, H; Båtvik, J.I.I; Engan, G; Kristiansen, R; Walberg, G; Wesenberg, J.; Hardeng, G. 1997 (red.): Botaniske registreringer i Østfold. "Oslofjord - verneplanen" 1993-96. Naturfaglige undersøkelser i Østfold. III. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapport nr. 4, 1997:1-144. (Verkens lund s.117-119+126).

30. Verkens lund biotopvernområde

Råde
Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring

Verneforslag

Spesiell sone, se vernebestemmelser

0 50 100 200 Meters

Tilsetelse kartgrunnlag: GV-L-01

LOKALITET: Tasken
KOMMUNE: Råde
KARTBLAD: Vannsjø 1913 IV
UTM-KOORDINATER: NL 998-794
ØKONOMISK KART (1: 5000): CO 032-3 Kure
VERNEFORM: Naturreservat
AREAL: 59 daa, alt landareal
BERØRT EIENDOM: 17/1

Nr. 31

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Området utgjøres overveiende av en større nord-sør-gående åkerholme i et jordbruksområde, et par hundre meter øst for Kurefjorden. Åkerholmen har hagemarkpreg med store løvtrær mellom tørre fjellknauser der søyleeiner og rosekratt inngår.

VERNEINTERESSER: Grove og gamle alderspregete trær av lind, eik og alm er vanlig. Slike trær er viktige levesteder for mange sjeldne tre- og vedboende insekter. Flere sjeldne er påvist, bl.a. lindebukk (få funn i ny tid i Norge), noen skyggebiller (*Prionychus ater*, *Mycetochara humeralis*), samt et par sjeldne tovinger (*Achalus cinereus*, *Nanna fasciata*). To nye arter årevinger i Norge er notert herfra. Til tross for begrensede insektregistreringer i området, er det vurdert å ha høy entomologisk verneverdi. Det finnes trolig langt flere sjeldne arter her enn de som til nå er påvist. Sjeldne lavarter er bl.a. eikelav (*Plavoparmelia caperata*), som eneste funnsted i Østfold. Arten har status "kritisk truet" i Sverige. Botanisk sett har området middels til høy verdi, med til dels varmekjær og basekrevende arter, bl.a. lakrismjelt, blodstorkenebb, engtjæreblom, geitved, moskusurt, fingerlerkespore, gullstjerne, blåveis m.fl. Åkerholmen er i tillegg et viktig landskapselement i et åpent kulturlandskap ved Kurefjorden våtmarksreservat. I nordvest finnes et fuktig drag med yngre svartorskog. Svartorskog uten tilknytning til åpent vann, er en truet skogtype i jordbrukslandskapet. Området har rikt fugleliv, stor bestand av hoggorm og er kalvingsplass for rådyr.

PÅVIRKNING/ INNGREP: Vegetasjon bærer preg av at åkerholmen tidligere ble beitet. Den er nå under gjengroing. Det går en traktorvei helt i nord. Litt forsiktig uttak av ved har funnet sted. Åkerholmens isolerte beliggenhet omgitt av jorder, tilsier minimal tråkkslittasje fra et hyttefelt øst ved Kurefjorden.

VERNEFORMÅL: Formålet med fredningen er å bevare en edelløvskog med livsmiljøer for sjeldne arter knyttet til gamle store trær, særlig insekter og lav, samt å bevare en vakker åkerholme i et natur- og kulturlandskap.

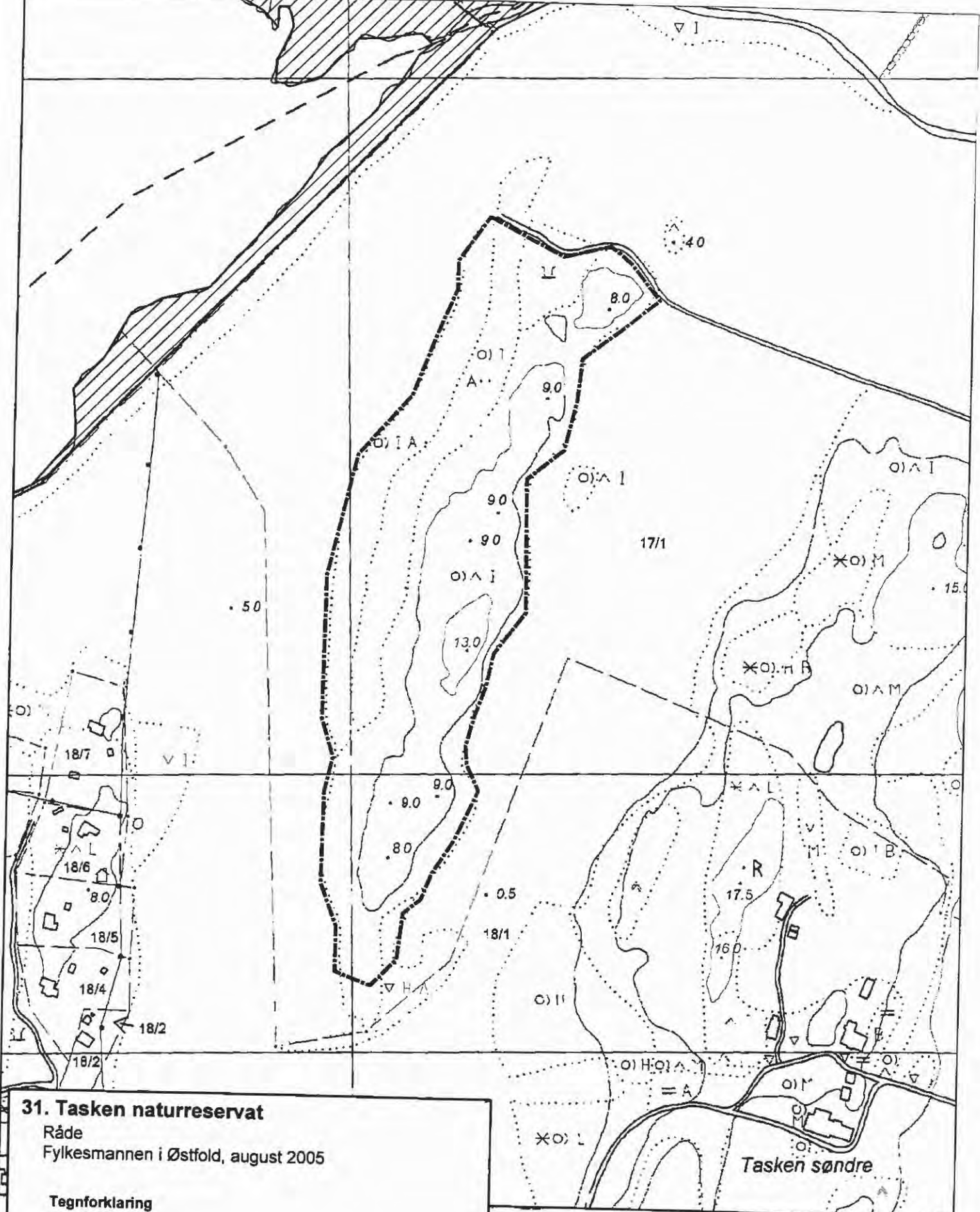
BRUKERINTERESSER: Området rundt holmen er angitt som mulig golfbane i kommuneplanens arealdel, men en reguleringsplan er ikke fremmet. Skissen til golfbane inkluderer en foreslått sti gjennom området. Andre interesser er uttak av ved og jakt. Jakt hindres ikke i reservatet.

PLANSTATUS: Området er landbruks, natur- og friluftsområde (LNF) på kommuneplankartet.

MERKNADER: Gjengroing rundt de gamle trærne og på et tidligere engareal kan på sikt true verneinteressene. For å hindre at avdrift av sprøytemidler fra omkringliggende landbruksarealer skader insektsfaunaen, er det viktig å bevare en flersjiktet og godt utviklet kantsone mot tilgrensende jorder. Eiendommen er tidligere berørt av Kurefjorden naturreservat.

LITTERATUR:

- Båtvik, J.I.I 1996: Verdifulle kulturlandskap i Østfold. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapport nr.9:1-712*. Tasken N s.457-458,472.
- Hanssen, O. & Hansen, L.O. 1998: Verneverdige insekthabitater. Oslofjordområdet. NINA Oppdragsmeld..546:1-132. Tasken s.30-31 m.fl. (jfr. *NINA Oppdragsmeld. nr.385,1995, s.5,7,11*).
- Nelson, J. M. & Greve, L. 2002: (Tovingen, Diptera *Nanna fasciata* 1995). *Norw.Journ.Ent.* 49(1):43.
- Stabbetorp, O. m. fl.: Botaniske registreringer i Østfold. "*Oslofjord - verneplanen*" 1993-96.
- Naturfaglige undersøkelser i Østfold. III. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd., rapport nr. 4, 1997:1-144. ("Tasken IV", s.127).

31. Tasken naturreservat

Råde
Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring

 Verneforslag

0 25 50 100 Metars

Tillateise kartgrunnlag: GV-L-01

KOMMUNER: Rygge og Råde

KARTBLAD (1:50.000): 1913 IV (Vannsjø), 1813 I (Horten)

UTM-KOORDINATER (WGS 84): NL 99-79

ØKONOMISK KART (1:5.000): CO 031-1, CO 031-3, CO 032-3

VERNEFORM: Naturreservat (utvidelse/revisjon)

AREAL (dekar)	Land	Sjø	Total
Reservat-utvidelse	109	0	109
+ Eksist. Kurefjorden naturreservat	360	3.443	3.803
= Nytt Kurefjorden naturreservat	469	3.443	3.912

BERØRTE EIENDOMMER: **Rygge:** 16/3, 16/4, 17/1, 18/1, 20/1, 22/1, 22/50, 22/51, 26/7.**Råde:** 17/1, 18/1, 19/1, 19/2; 20/1, 3; 21/1, 21/3, 6, 7, 13, 129, 21/4, 21/11, 21/19, 21/44, 79, 21/133.

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Kurefjorden er en grunn sidearm til Oslofjorden på grensen mellom Rygge og Råde. Største dyp i den indre delen (nåværende naturreservat) er ca. 5 m, men mesteparten av sjøarealet er vesentlig grunnere enn dette. Bunnen er en flat mudderbunn. Fjorden omkranses dels av flate leirsletter (tidligere havbunn) som for en stor del er oppdyrket, og dels av knauser/koller bestående av grunnfjell. På disse kollene er det en god del hyttebebyggelse.

PÅVIRKNING / INNGREP: Alle strandengene har vært eller blir beitet. En av engene har gamle pløyespor. Enkelte luftledninger berører området.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Tidligere var arealene med beitet strandeng rundt Kurefjorden vesentlig større enn i dag. Reduksjonen i areal skyldes oppdyrking. De gjenværende strandengene ligger delvis i og delvis utenfor det nåværende reservatet. Dette er en naturtype som har gått sterkt tilbake både i Norge og i mange andre land. Generelt har naturtypen stor verneverdi både når det gjelder botanikk, zoologi og landskapsbilde. Hovedsiktet med en utvidelse av reservatet er å innlemme gjenværende strandengarealer som i dag ligger utenfor reservatet. Dette gjelder først og fremst på Kure (vestsiden av Rosnesbukta), Fuglevik (østsiden av Nordre Åvenbukta) og Åven (sørsiden av Søndre Åvenbukta). Disse arealene er blant de største gjenværende strandengene i Østfold.

VERNEFORMÅL: Formålet med fredningen er å bevare et viktig våtmarksområde som beite-, hekke- og overvintringsområde for fugl og verne om et interessant dyre- og planteliv, særlig de karakteristiske vegetasjonsutformingene i strandengene.

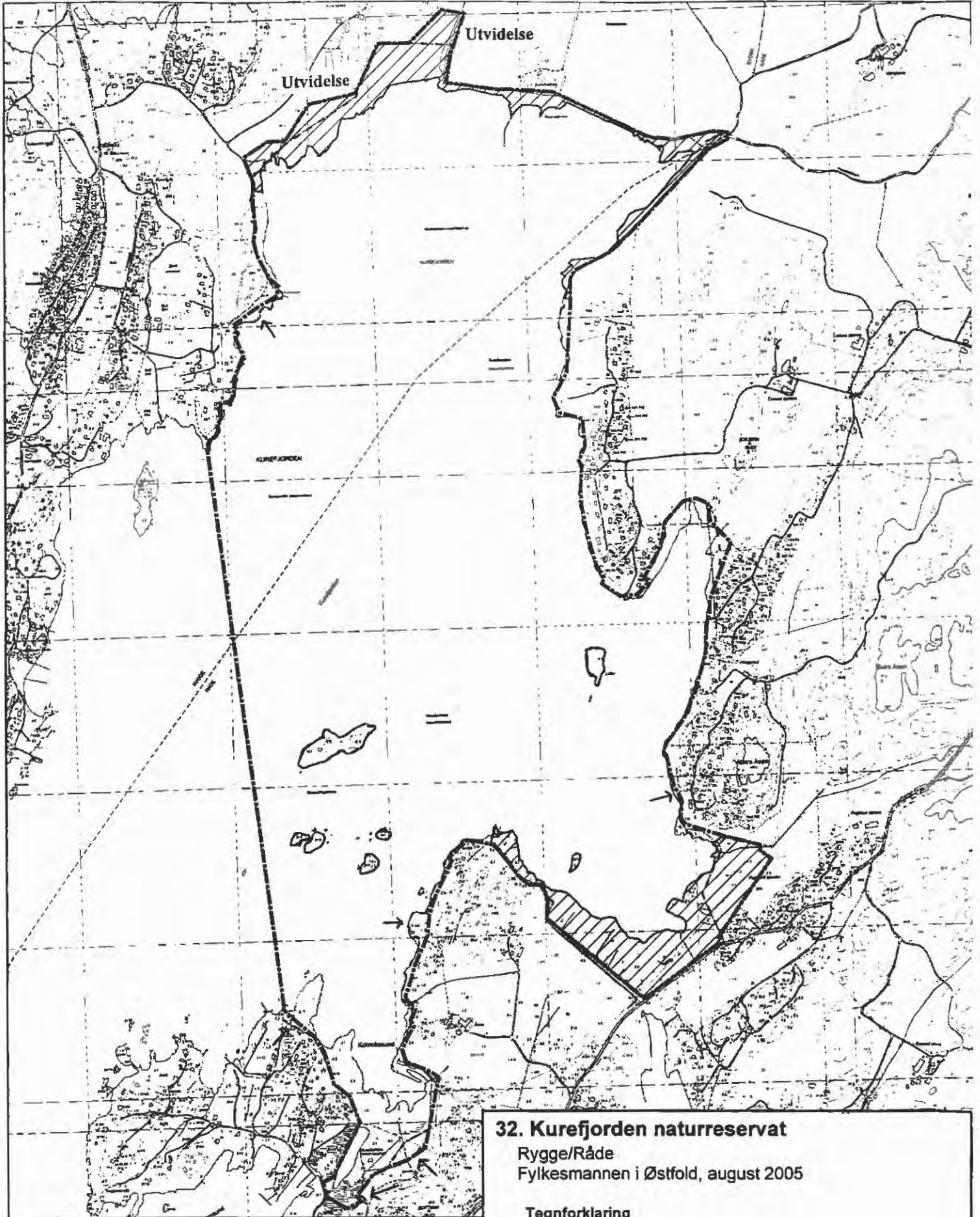
BRUKERINTERESSER: Det er ønske om fortsatt å bruke strandengene som beite. Beiting er her sterkt ønskelig også som skjøtselstiltak for å hindre gjengroing.

PLANSTATUS: De foreslåtte reservatutvidelsene berører i all hovedsak LNF-områder. Unntaket er et mindre areal ved Kureskjæret, som har status som friområde.

MERKNADER: Forslag til ny reservatgrense innebærer også en endring av grensen der den nåværende følger strandkanten og enkelte andre "terrengformasjoner". Det tas sikte på å fastsette en ny grense som i all hovedsak er definert som rette linjer mellom faste punkter. Grenser som defineres ut ifra strandkanten er ofte lite presise, og vil dessuten forandre seg over tid som følge av landhevning og tilgroing. Ny grense er her foreslått trukket noe inn på land, i noe varierende avstand til strandkanten, dog hovedsakelig så nær at endringen vil få små konsekvenser for nåværende bruk av strandområdene. - Forslaget til grenseendring omfatter dessuten enkelte mindre arealer som ønskes tatt ut av reservatet. Dette gjelder bl.a. et par mindre bygninger som pr. i dag ligger like innenfor reservatgrensen. Det foreslås også endringer i fredningsforskriften.

LITTERATUR:

- Lundberg, A. og K. Rydgren 1994: Havstrand på Sørøstlandet. NINA Forskningsrapport 47: 1-222.
- Båtvik, J.I.I 1996: Verdifulle kulturlandskap i Østfold. Fylkesmannen i Østfold, miljøvern avdelingen, rapport nr.9, 1996: 389-390, 443-445.

32. Kurefjorden naturreservat

Rygge/Råde

Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring

 Verneforslag

 Spesiell sone, se vernebestemmelser

- - - Nåværende vernegrense

LOKALITET: Vardåsen

Nr. 33

KOMMUNE: Rygge

KARTBLAD (1:50.000): 1813-I Horten

UTM-KOORDINATER (WGS 84): NL 955-810

ØKONOMISK KART (1:5.000): CN 032-2 Evje; CN 032-4 Støtvik

VERNEFORM: Naturreservat (utvidelse/revisjon)

AREAL (dekar)	Land	Ferskvann	Total
Reservat-utvidelse	66	0	66
+ Eksist. Vardåsen naturreservat	782	45	827
= Nytt Vardåsen naturreservat	848	45	893

BERØRT EIENDOM: 38/1 (gjelder utvidelsen)

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Området som foreslås innlemmet i reservatet, ligger på nordøstsiden av Vardåsen, en markert ås i et for øvrig ganske flatt landskap. Utvidelsen har form som et "kakestykke" innskåret i det nåværende reservatet. I øst grenser utvidelsen til ung, plantet granskog, og mot nordøst til en golfbane. Berggrunnen består av granitt. Høyden over havet er ca. 20-77 meter.

PÅVIRKNING / INNGREP: Det går en traktorvei inn i området fra nord, men denne er sterkt gjengrodd. En del av området ble hogd ut på 1980-tallet. Her er det også gravd en grøft.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Området er variert med flere barskogtyper. De mest utbredte er barblandingsskog og blåbærgranskog, men det finnes også små arealer av lavfuruskog og lågurtgranskog. En del av området består av ungskog som har vokst opp som følge av naturlig foryngelse etter hogst på 1980-tallet. Ungskogen har nådd en høyde på ca 12 meter. Den domineres av hengebjørk og osp, men har også innslag av bl.a. sommerekik, samt mye gran i busksjiktet. For øvrig er skogen eldre og lite preget av hogst, på linje med skogen i det eksisterende naturreservatet. Området er også karakterisert ved at bøk forekommer hyppig i busksjiktet. Dette er etter alt å dømme "tredje generasjon" bøk som har frødd seg naturlig fra spredte større trær. Disse er igjen trolig etablert gjennom naturlig frøspredning fra bøkeskogen i Kajalunden naturreservat (se lokalitet nr. 35), noen hundre meter lenger nord. Et hovedmål med en utvidelsen er å få en vesentlig bedre arrondering av reservatet. I løpet av få tiår vil den løvdominerte ungskogen gå over i en fase med økende selvtynning og økende forekomst av død ved, og den vil på sikt bli mer biologisk interessant. Området er dessuten interessant som et sannsynlig ekspansjonsområde for bøk.

VERNEFORMÅL: (Gjelder eksisterende reservat med foreslått utvidelse).

Formålet med fredningen er å bevare et variert barskogsområde med beskjeden grad av påvirkning, med tilhørende naturlig plante- og dyreliv.

BRUKERINTERESSER: Området er et mye brukt friluftsområde.

Det har vært framsatt ønske om en viss skogskjøtsel i kanten mot golfbanen.

PLANSTATUS: Området ligger innenfor reguleringsplanen for Evje Golfbane, og har status som spesialområde naturvern.

MERKNADER: Selv om den foreslåtte reservatutvidelsen er regulert til naturvernformål med hjemmel i Plan- og bygningsloven, er det ønskelig å innlemme arealet i naturreservatet. En fredning med hjemmel i Naturvernloven gir et sterkere

vern, samtidig som det gir en mer oversiktlig situasjon ved at hele verneområdet er omfattet av de samme fredningsbestemmelsene og forvaltes av en myndighet. Et mindre areal nord for Øra gård ved Evjesund foreslås tatt ut av reservatet. Dette arealet omfatter bl.a. brygge, båthus og gressplen, og det hører ikke naturlig hjemme i reservatet. Det foreslås også endringer i fredningsforskriften.

LITTERATUR:

- Direktoratet for naturforvaltning 1991: Barskog i Øst-Norge. Utkast til verneplan. DN-rapport 1991-5, s.120-121.
 - Korsmo, H. & Svalstog, D.1993: Inventering av verneverdig barskog i Østfold. NINA-oppdagsmelding nr.217. 100s. (Vardåsen s.54-56).
-

LOKALITET: Bogslunden

Nr. 34

KOMMUNE: Rygge

KARTBLAD (1:50.000): 1813 I Horten

UTM-KOORDINATER (WGS 84): NL 945-860

ØKONOMISK KART (1:5.000): CN 033-4 Værne kloster

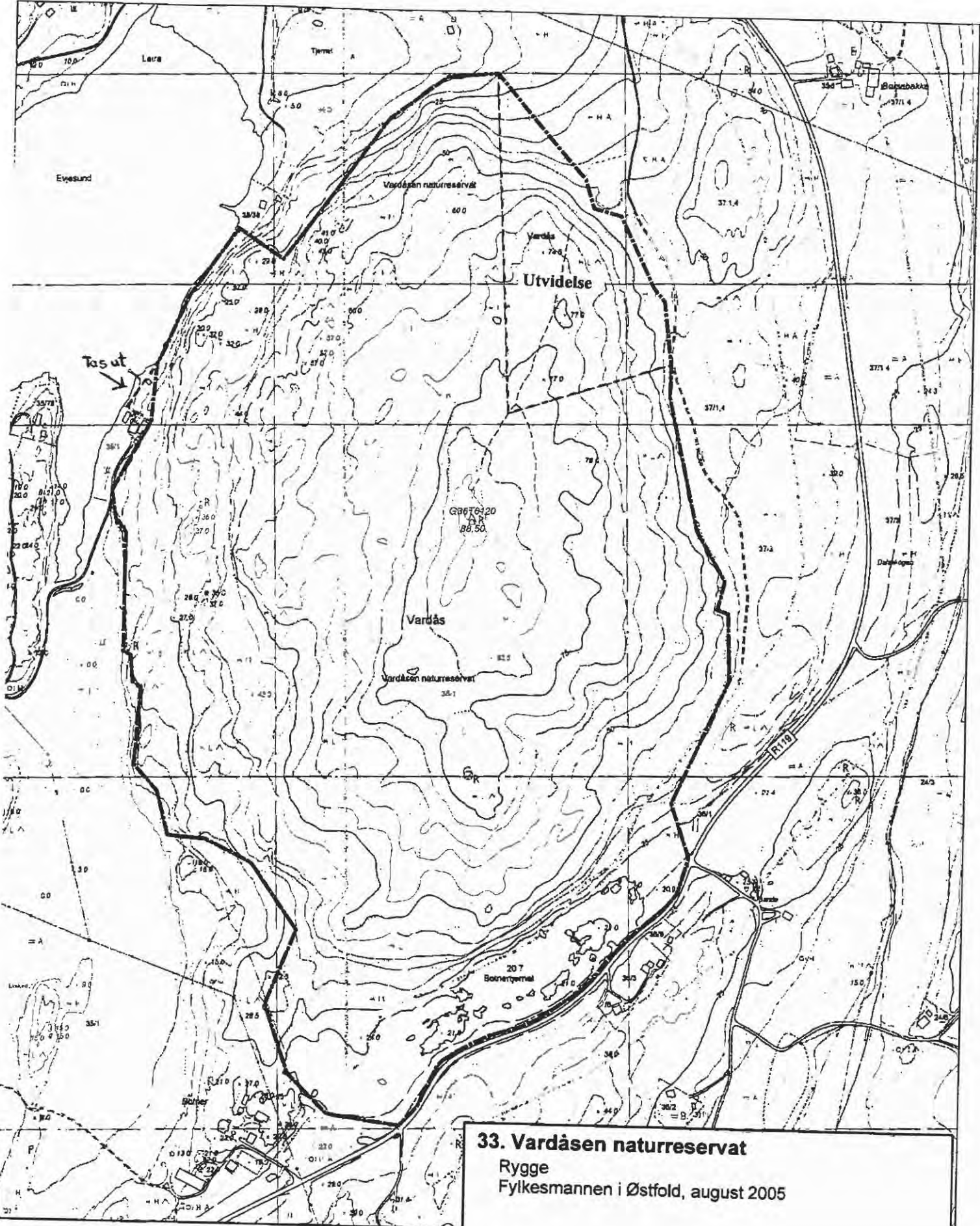
VERNEFORM: Naturreservat, revisjon

BERØRTE EIENDOMMER: 89/2 og 92/6.

KART, se s. 126.

Adgang til bruk av et tidligere, nå helt skogbevokst jorde (7 daa) i reservatet foreslås opphevet.

33. Vardåsen naturreservat

Rygge
Fylkesmannen i Østfold, august 2005

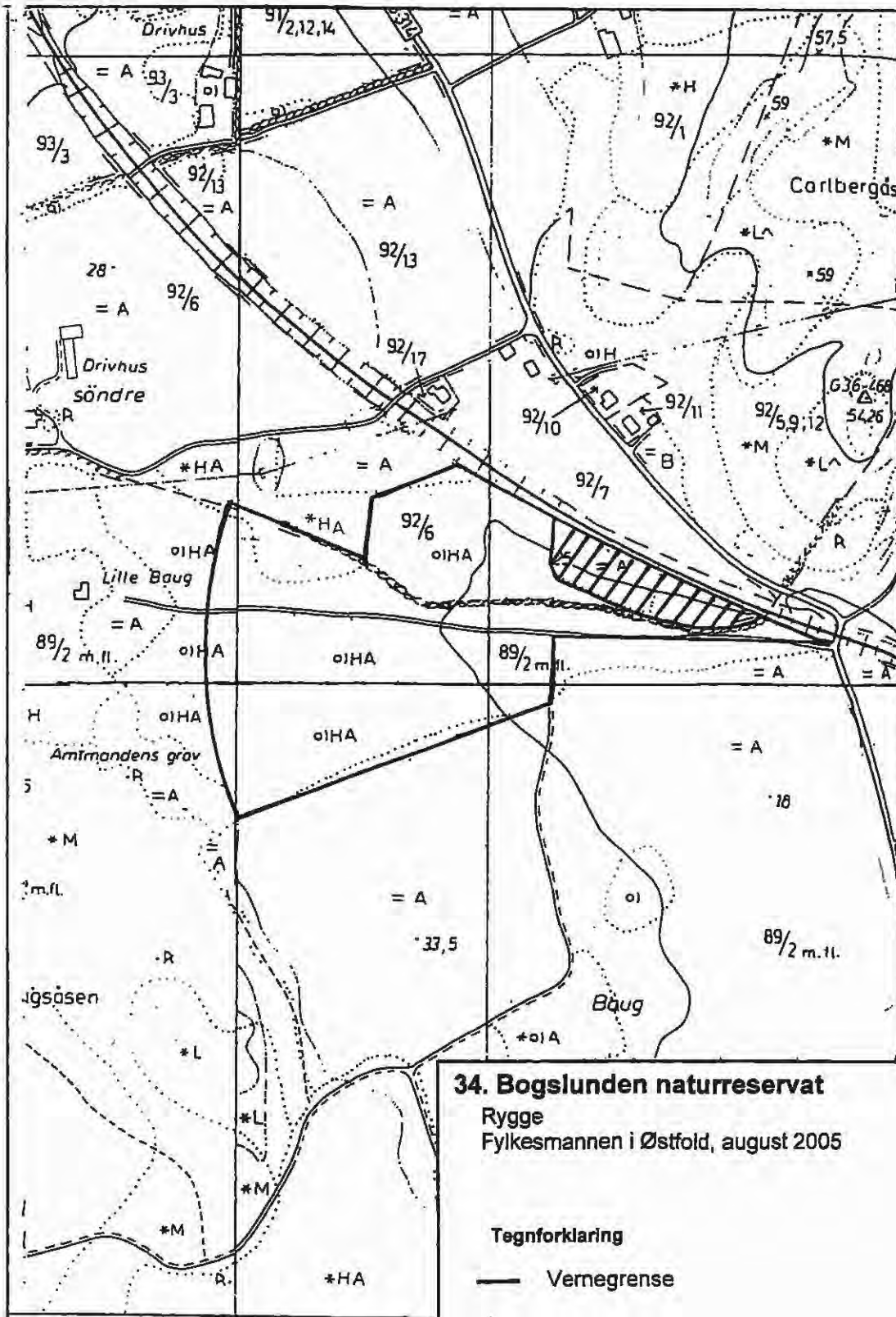
Tegnforklaring

Verneforslag

- - - Nåværende vernegrense

34. Bogslynden naturreservat

Rygge
Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring

- Vernegrense
- /// Areal definert som dyrket jord i fredningsbestemmelsene av 2.11.1973

100 Meters

Tilsetelse kartgrunnlag : GV-L-01

LOKALITET: **Kajalunden**

Nr. 35

KOMMUNE: Rygge

KARTBLAD (1:50.000): 1813-I (Horten)

UTM-KOORDINATER (WGS 84): NL 954-817

ØKONOMISK KART (1:5.000): CN 032-2 Evje

VERNEFORM: Naturreservat (utvidelse)

AREAL (dekar):	Reservat-utvidelse	23
	+ Eksist. Kajalunden naturreservat	39
	= Nytt Kajalunden naturreservat	62

BERØRT EIENDOM: 38/1

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Området ligger på sørsiden av det nåværende Kajalunden naturreservat. Berggrunnen består av gneis. Mengden av løsmasser varierer fra sparsom på de lave fjellryggene - til rikelig i forsenkningene. Høyden over havet er ca. 25-30 m.

PÅVIRKNING / INNGREP: Et par stier går gjennom området. Relativt intakte murer etter en stor, gammel potetkjeller finnes i området, og er i så måte et kulturminne.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Området består for det meste av fattige utforminger av granskog, og til dels furuskog. Det som særpreger området, er et stort innslag av bøk som er spredt med frø fra den tilgrensende bøkeskogen i det eksisterende naturreservatet. Bøketrærne har stor spredning i alder og dimensjoner, og de eldste antas å være minst 100 år. Det synes klart at gran her er i ferd med å bli fortrent av bøk, og det er mulig/sannsynlig at skogen over tid vil få dominans av bøk. I en rapport "Evaluering av skogvernet i Norge" (Norsk institutt for naturforskning og Skogforsk 2002) sies det at "bøken synes ikke å ha nådd sitt endelige utbredelsespotensiale og antas fortsatt å være under aktiv spredning på bl.a. granas bekostning. Møtesteder for bøk og gran (ofte med rikt innslag av også andre lauvtrær) representerer dermed et svært dynamisk skogsystem og har stor naturfaglig interesse, særlig med sikte på langsiktige økologiske studier". Det er pr. i dag bare opprettet ett verneområde i Norge hvor denne type skog inngår (Vestfold). Den vestre delen av den foreslåtte reservat-utvidelsen består av en edelløvskog dominert av ask. Det er en del død ved i området, både stående og liggende døde trær. Mengden død ved vil øke over tid. Det eksisterende reservatet har et relativt lite areal. En utvidelse som foreslått vil øke arealet med ca. 60 %, og derved gjøre verneområdet mer robust med tanke på langsiktig bevaring av forekomster av spesielle arter i området, ikke minst arter knyttet til grovstammet edelløvskog og død ved.

VERNEFORMÅL: Formålet med vernet er å bevare fylkets største bestand av blåbær-bøkeskog (smyle-bøkeskog) og annen edelløvskog, samt et tilgrensende areal hvor forekomsten av bøk er økende, med tilhørende naturlig plante- og dyreliv.

BRUKERINTERESSER: Kajalunden ligger i et populært turområde. "Blomsterstien" i Rygge kommune går gjennom verneområdet. Området omgis golfbanen på Evje.

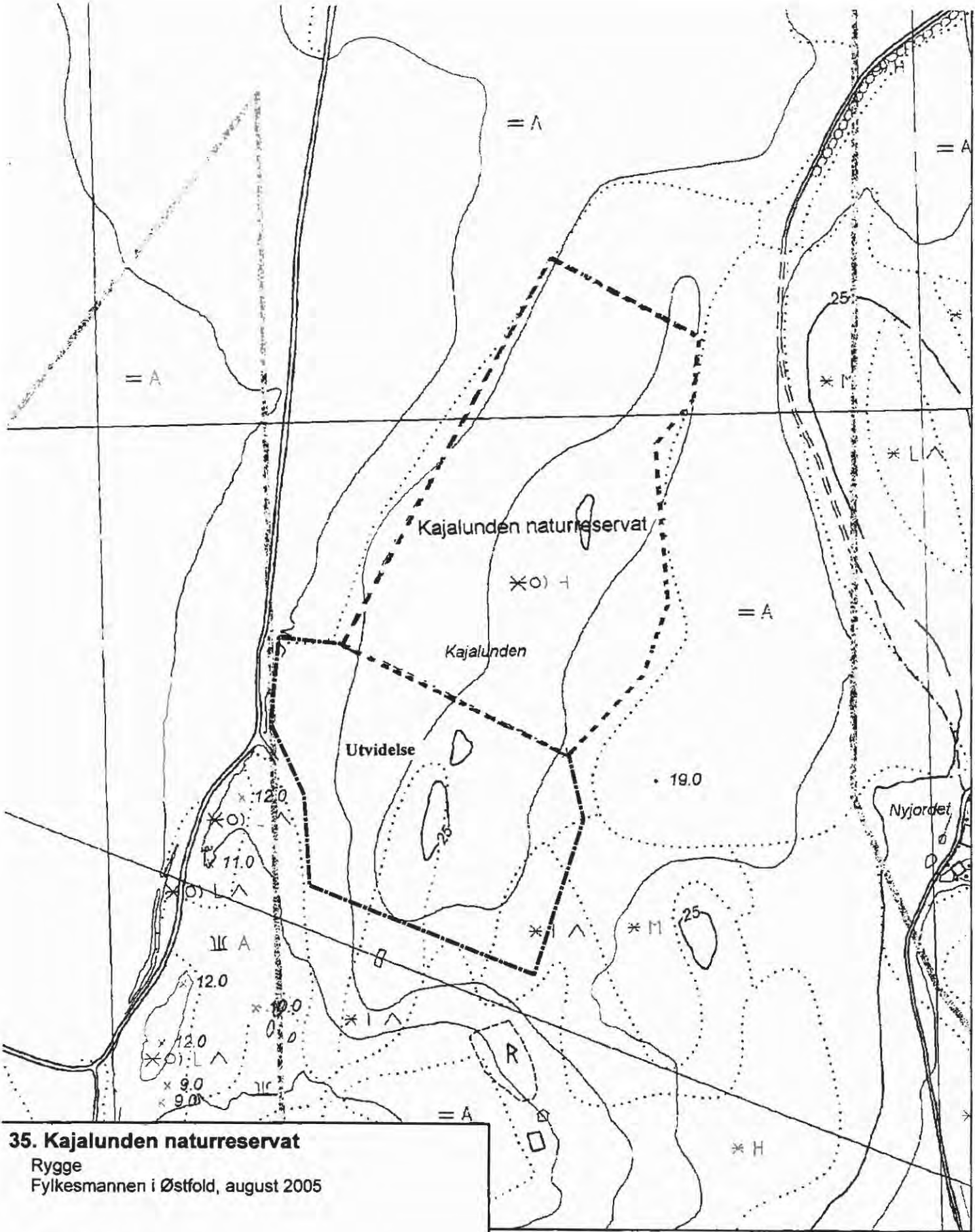
PLANSTATUS: Det eksisterende og foreslåtte verneområdet ligger innenfor reguleringsplanen for Evje Golfbane. Det meste av den foreslåtte reservatutvidelsen er regulert til spesialområde naturvern. Det resterende arealet ligger innenfor området regulert til golf. Også dette arealet skal i hht. reguleringsplanen bevares som skog.

MERKNADER: Selv om den foreslåtte reservatutvidelsen delvis er regulert til naturvernformål med hjemmel i Plan- og bygningsloven, er det ønskelig å innlemme arealet i naturreservatet. Fredning med hjemmel i Naturvernloven gir et sterkere vern, samtidig gir det en mer oversiktlig situasjon ved at hele området omfattes av de samme vernebestemmelsene som forvaltes av en myndighet. Det foreslås også endringer i fredningsforskriften.

LITTERATUR:

- Bjar, G. 1992: *En fugletaksering i Kajalunden*. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernnavd., rapport nr.1A, 2000: 192.
- Båtvik, J.I. 1992: *Naturfaglig beskrivelse av området omkring Evje gård, Rygge kommune*. Okt. 1992, 35s. (Oppdragsrapport for Moss golfklubb). Carex Bioprint.
- Båtvik, J.I.I. 1996: Verdifulle kulturlandskap i Østfold. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernnavdelingen, rapport nr.9, 1996:1-712*. s.390.
- Enco AS 1999: Moss og Rygge Golfklubb. 18-hulls golfbane på Evje, Rygge kommune, Østfold. Konsekvensutredning etter plan- og bygningslovens bestemmelser. Sandvika, mars 1999. (v/ I. Bjørnstad). 102 s. Naturfaglig del er basert på Båtvik 1992.
- Framstad, E. m.fl. 2002: Evaluering av skogvernet i Norge. NINA Fagrapport 54.
- Fylkesmannen i Østfold, miljøvernnavd. rapp. nr.1B/2000: 248, 280.
- Hanssen, O., Borgersen, B. & Zachariassen, K.E. 1985: Registrering av truede insekter i gamle hule trær. Norsk Entomologisk Forening. s.24. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernnavd., rapport nr.1B: 240 (Evje - Kajalunden).
- Hanssen, O. & Hansen, L.O. 1998: Verneverdige insekt-habitater. Oslofjordområdet. NINA Oppdragsmelding 546:1-132. s.32 m.fl.
- Korsmo, H.1974: Naturvernrådets landsplan for edellauvskogreservater i Norge. Bot.inst., NLH, Ås. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernnavd., rapport nr.1A, 2000: 150,191.
- Stabbetorp, O. m. fl. 1997 (red.): Botaniske registreringer i Østfold. "Oslofjord - verneplanen" 1993-96. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernnavd., rapport nr. 4, 1997: 115.
- Weholt, Ø.1995: Soppfloraen i Kajalunden edelløvsogreservat. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernnavd., rapport nr.7, 1995: 1-26.

35. Kajalunden naturreservat
 Rygge
 Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring

 Verneforslag

 Nåværende vernegrense

KOMMUNE: Rygge

KARTBLAD (1:50.000): Vannsjø 1913 IV

UTM-KOORDINATER (WGS 84): Ekebylunden NL 949-847

ØKONOMISK KART (1:5.000): CN 033-4 Værne kloster

VERNEFORM: Naturreservat

AREAL (dekar):	Land	Ferskvann	Totalt
Ekebylunden, nytt areal	16,5	0,5	17
Eksist. naturminne:			
Gunnarsbybekken	?	?	9
Telemarkslunden	14	0	14
Nytt naturreservat	39,5	0,5	40

BERØRTE EIENDOMMER: Ekebylunden 89/19 (nytt vern), Gunnarsbybekken 89/19 (eksist. naturminne), Telemarkslunden 89/143 (eksist. naturminne).

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Ekebylunden ligger ca 1 km nord for Årefjorden, ca ½ km sør for Værne kloster, mellom Telemarkslunden og Gunnarsbybekken. Marine sedimenter på grunnfjell (gneis) dominerer.

PÅVIRKNING / INNGREP: Ekebylunden ble tidligere beitet og er dels omgitt av et steingjerde. Deler beites av geiter. En kraftlinje, der linjegaten ryddes, går gjennom den vestre delen. Den søndre av to dammer med et lite pumpehus, er vannkilde for Værne kloster; den nordre brukes ikke til vanning av jorder. En traktorvei fører til et jordestein-deponi nordøst i lunden.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Ekebylunden er en velutviklet edelløvskog med betydelig innslag av ask, svartor og alm. Skogen har busksjikt av rogn, hegg, krossved, villrips og småtrær. Et innslag av beitetolerante arter viser at lunden før har vært mer lysåpen og mer beitet. Deler av skogbunnen domineres av skavgras, en uvanlig snelleplante. Et areal ned mot to, opprinnelig utgravde dammer sørvest i lunden, utgjøres av såkalt ask-snelleskog. Dette er en ytterst sjelden skogtype i Norge og Europa, tilknyttet varme, veldrenerte områder med rikelig grunnvann i bevegelse. Planutkastet innehar 2 slike små arealer; i Ekebylunden og ved Fuglevik på Jeløy (jf. lokalitet nr.43). Slik skog er ikke fredet i fylket og regnes er en "akutt truet" vegetasjonstype i Norge. Skyggetolerante og fuktighetselskende arter er gjøkesyre, hengeving, firblad og skogburkne, samt bl.a. mosene hasselmoldmose og krusfagermose. De øvrige deler av skogen, utenom ask-snelleskogen, er tørrere; også disse arealer er verneverdige, men i noe mindre grad. Dammene sørvest i lunden mottar grunnvannssig, som også gir grunnlaget for ask-snelleskogen. Dammene omkranses av istervier, gråselje og selje, med bl.a. dronningstarr, en nokså sjelden art; videre skogsivaks, kattehale, vassgro, vanlig tjønnaks, kjempepiggnopp og andemat. Liten salamander, "sårbar" på norsk truethetsliste (rødliste), finnes her. Til nå er over 700 insekter artsbestemt fra Ekebylunden-Telemarkslunden, bl.a. 9 sjeldne sommerfugler, herav 5 på norsk rødliste, og det meget sjeldne skogsaksdyret. En liten veps, *Belyta hanseni*, ble her funnet ny for vitenskapen i 1992. Ut fra insekter er området, inkl. Telemarkslunden, gitt "høy" verneverdi (3, i en skala fra 0 til 4).

VERNEFORMÅL: Formålet er å verne en ask-snelleskog med tilhørende plante- og dyreliv i Ekebylunden, samt å knytte sammen et tidligere vernet todelt naturminne, Telemarkslunden og deler av Gunnarsbybekken.

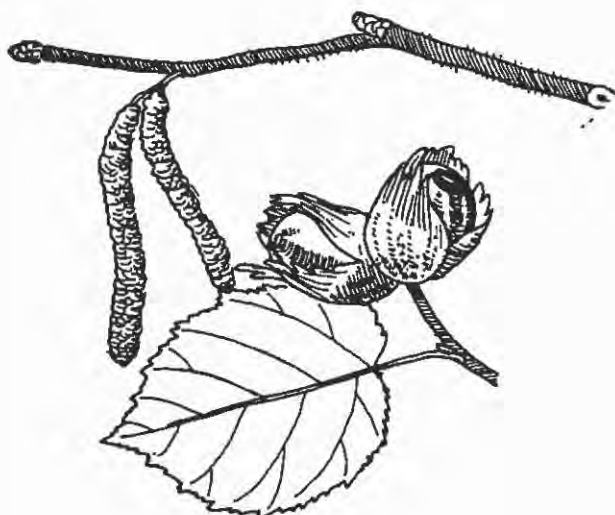
BRUKERINTERESSER: Skogen er eneste vedskogareal av betydning på Ekebyeiendommen, der også en noe areal er naturminne i Gunnarsbybekken. Deponi av jordestein bør forsøkes lokalisert til en arealstripe nord-sør, mellom foreslått vernegrense i øst - og vest for jordkanten her.

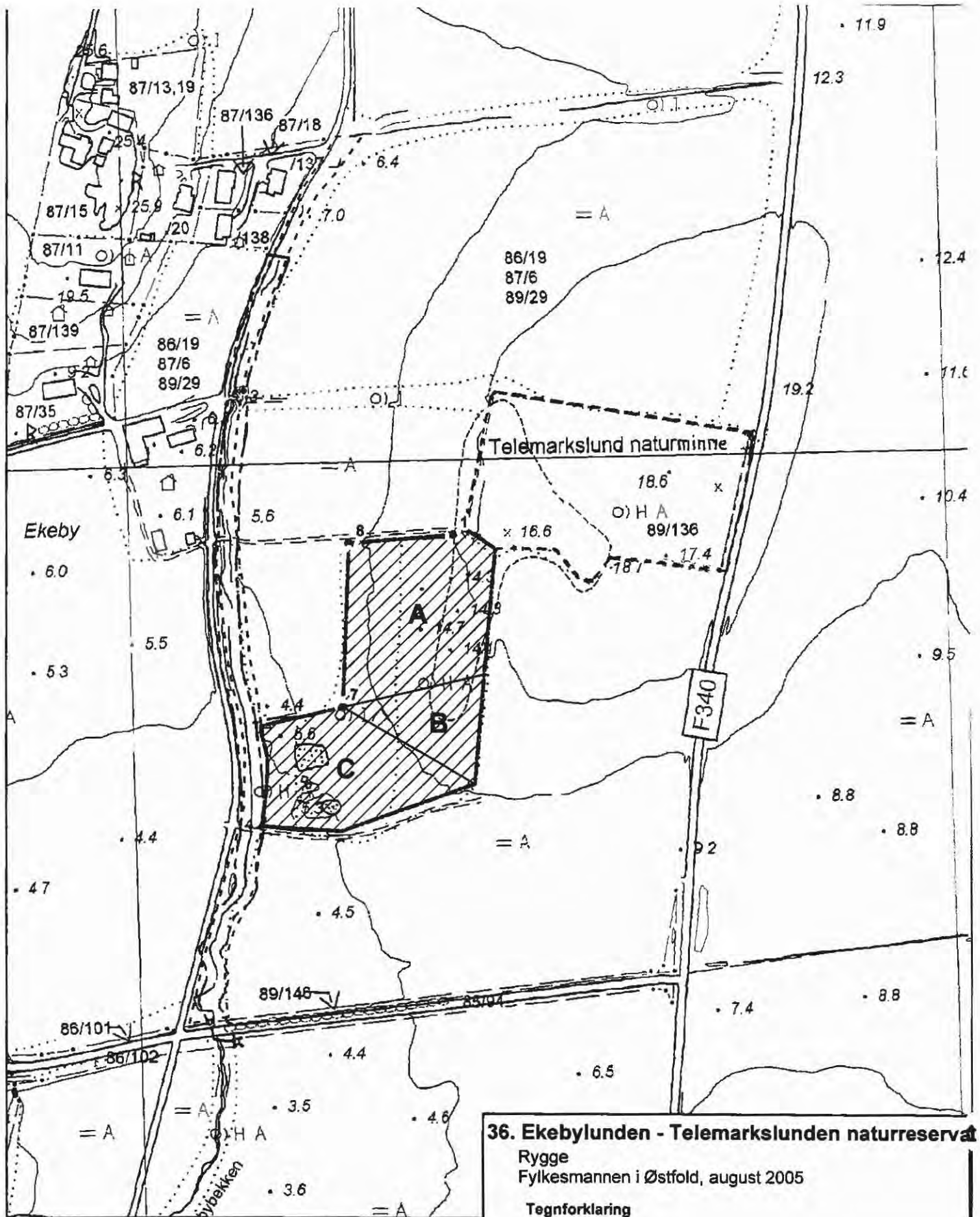
PLANSTATUS: Ekebylunden er båndlagt til fremtidig vern på kommuneplankartet 2004-2015. Telemarkslunden i øst - og en del av Gunnarsbybekken i vest - ble naturminnefredet 15.12.1995. I samråd med grunneiere og Rygge kommune arbeider fylkesmannen med et større landskapsvernforslag omkring bl.a. Ekebylunden-Telemarkslunden og Værne kloster, som er et nasjonalt verneverdig kulturlandskap.

MERKNADER: Området berøres i øst av et gravfelt. Verneforslaget tar sikte på at Telemarkslunden - Gunnarsbybekken naturminne med mellomliggende utvidelse i Ekebylunden reservatfredes. Det ble enighet med grunneier av Ekebylunden i 2001 om et areal som kunne inngjerdes, ryddes noe for krattskog og beites av småfe. Den mest verneverdige delen av skogen skulle ikke ryddes, beites eller gjerdes i skråningen ned mot de to dammene. Fylkesmannen har tidligere vurdert at dammene ikke utgjør en "særlig" fare for barn (jf. Plan- og bygningsloven § 83).

LITTERATUR:

- Bolghaug, C. 1995: *Dammer og småtjern i Østfold, med vekt på amfibier. Registreringer 1993-94.* Rapport til fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen. 12.9.1995. 661s. Dam nr. 343 og 568.
- Båtvik, J.I.I. 1996: Verdifulle kulturlandskap i Østfold. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapport nr.9, 1996: 1-712. s.404-405, 424.*
- Hansen, L.O.1994: Insektfaunaen i Telemarkslunden og Gunnarsbybekken, Ekeby i Rygge. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd., rapport nr.7, 1995: 89-125.*
- Hanssen, O. & Hansen,L.O. 1998: Verneverdige insekthabitater. Oslofjordområdet. *NINA Oppdragsmelding nr.546:1-132. Telemarkslunden / Ekeby s.32-33+91,94,111,113-115,126,129,131.*
- Stabbetorp, O. 1997: Telemarkslunden v/ Ekeby Ø. Miljøvernavd., fylkesmannen i Østfold, rapp. 4:113-114.
- Tangen, P. 1999: Sjeldne stor-sommerfugler i Østfold. Fylkesmann i Østfold, miljøvernavd., rapport nr.4:1-313. "Ekeby" (inkl. Telemarkslunden) s.302.

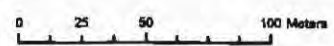

36. Ekebylunden - Telemarkslunden naturreservat

Rygge
Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring

- Verneforslag
- Nåværende vernegrense
- Spesiell sone, se vernebestemmelser
- Spesielt punkt, se vernebestemmelser

LOKALITET: Refsnes naturreservat

Nr. 37

KOMMUNE: Moss

KARTBLAD (1:50.000): 1813 I Horten

UTM-KOORDINATER (WGS 84): NL 917-920

ØKONOMISK KART (1:5.000): CN 034-1 Kjellandsvik; CN 034-3 Reier

VERNEFORM: Naturreservat (utvidelse/revisjon)

AREAL (dekar):	Land	Sjø	Total
Reservat-utvidelse	137	0	137
- Reservat-reduksjon			
+ Eksist. Refsnes naturreservat	82	0	82
= Nytt Refsnes naturreservat	219	0	219

BERØRTE EIENDOMMER: 1/2080, 1/2862, 1/2866, 1/2870, 1/2871, 1/2874, 1/2028?

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Området ligger på vestsiden av Jeløya og strekker seg fra bebyggelsen på Refsnes til Rambergnebb. Den foreslåtte utvidelsen ligger hovedsakelig øst og nord for det eksisterende naturreservatet. Det meste av området er en vestvendt li som til dels er bratt og utilgjengelig. Lengst nord skråner terrenget mot nord og nordøst. Berggrunnen består av rombeporfyr. Mengden av løsmasser varierer fra svært lite i mange bratte partier - til rikelig på nedsiden av bratthengene. Flere steder forekommer rasmark og blokkmark. Høyde over havet 0-75 m.

PÅVIRKNING / INNGREP: Det er spor av hogst, men området framstår som overveiende lite hogstpåvirket. I senere tid er enkelte vindfall tatt ut. Det går flere stier gjennom området, og enkelte steder er det bålplasser og noe slitasje. Det finnes også et par gamle traktortraseer.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Det nåværende naturreservatet inneholder edelløvsogstypene alm-lindeskog, gråor-askeskog og svartor-strandskog. Den foreslåtte utvidelsen av reservatet omfatter arealer med stor variasjon av skogtyper. Bratte skråninger på Jeløya med porfyr, sandstein m.fl. er meget rike områder for biologisk mangfold, med nokså næringsrik rasmark, variert topografi og mange "mikrohabitater". I sør- og vesthellinger får man her et svært gunstig lokalklima som gir gode livsvilkår for varmekjære plante- og dyrearter. I det bratte partiet umiddelbart nord for det nåværende reservatet dominerer eik og furu. Området er relativt tørt, og trærne er ikke spesielt store, selv om mange trolig er gamle. Nord for dette området ligger en avsondret, bratt li "innsunket" i fjellsiden. Her er det stedvis rikelig med skredjord, og området er frodigere med et variert innslag av edelløvtrær og buskvekster. Her finnes lønn, alm, lind, ask og sommerekik, foruten en smal svartorbrem ved sjøen. Av buskvekster finnes bl.a. berberis, dvergmispel, vivendel og slåpe. Dette området avgrenses i nord av en 40 m høy fjellvegg. På platået over denne vokser bl.a. flekkgriseøre, blodstorkenebb, markmalurt, storblåfjær og dvergmispel. - I den nordvendte hellingen ute på Rambergnedda er lokalklimaet kjøligere, og her dominerer mer nordlige treslag som bjørk, osp og furu. En til dels svært opprevet topografi skaper mange "mikrohabitater" og stor variasjon. I den nordøstvendte skrenten mot de nedre Rambergjordene finnes et meget interessant skyggefullt og fuktig livsmiljø. På tross av kjøligere lokalklima vokser det her rikelig med edelløvtrær, bl.a. lønn og ask, men også mindre varmekjære treslag. Ved foten av skrenten er det her mye grov blokkmark. Dette området har sannsynligvis stort potensial som levested for spesielt fuktighetskrevede arter, men er ikke inngående undersøkt. Nedenfor skrenten er et slakere, nordvendt parti med meget høy bonitet, som er mer hogstpåvirket, der kun en mindre andel foreslås innlemmet i reservatet. Her dominerer ask i tresjiktet, og det er et svært tett busksjikt av hegg. - Det noe slakere partiet vest for toppen av Nebbeberget domineres av storvokst lågurtgranskog av den rikeste typen. Det er stor artsrikdom og innslag av sørlige, varmekrevede arter. Delvis er det også lågurufuruskog. En rik utforming med mye hassel og med innslag av andre varmekjære løvtrær som lønn, sommerekik og lind forekommer vanlig. I slakere terreng i de øvre

deler av området er det stedvis en mager utforming av lågurtskog som en overgangstype mot blåbærgranskog. Stedvis finnes fragmenter av ren blåbærgranskog. Det er målt trehøyder på 27-28 meter, men de fleste trærne er likevel trolig under 100 år. Gran på slik mark blir sjelden særlig gammel, og det er allerede tegn på begynnende oppløsningsfase der enkelttrær har tørket på rot eller gått over ende som følge av råte og vindfelling. Det er relativt få spor etter hogst. - Sør for dette området finnes en ganske liten, men velutviklet svartor-sumpskog i tilknytning til en bekk i hellende terreng. Flere av svartorene har store dimensjoner. Svartor-sumpskog er i Østfold oftest knyttet til flattere terreng med relativt stillestående vann. Det er uvanlig å finne denne skogtypen i skrånende terreng som her.

VERNEFORMÅL: Formålet er å verne et meget variert skogområde med dominans av varmekjær skog, og med tilhørende rikt plante- og dyreliv.

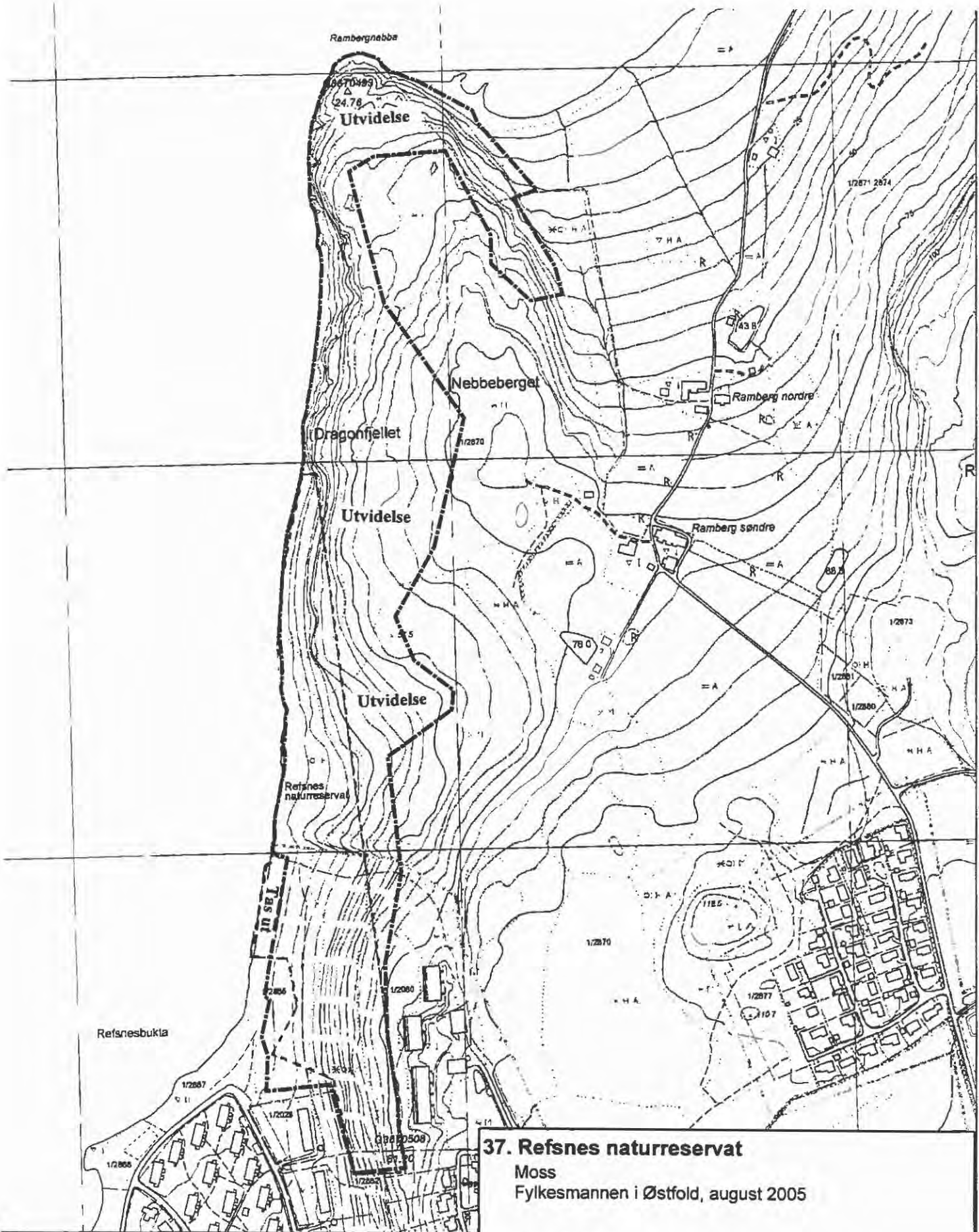
BRUKERINTERESSER: Det er skogbruksinteresser knyttet til deler av området, særlig granskogen på vestsiden av Nebbeberget. Området er mye brukt av turgåere, og brukes også noe som ekskursjonsmål for skoleelever og studenter. Når det gjelder småbåthavnen, se under "Merknader".

PLANSTATUS: Med unntak av delområdet i nordøst, og ved småbåthavnen og friområdet i sørvest, har området status i kommuneplanen som båndlagt framtidig naturvernomsråde (Plan- og bygningslovens § 20-4, nr. 2). Med unntak av det nevnte området i sørvest har hele området samtidig status som Landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF). Ved småbåthavnen er et skogareal regulert til småbåthavn. Dette arealet er sammen med et tilgrensende areal avmerket som friområde i kommuneplanen.

MERKNADER: Da verneforslaget for det nåværende naturreservatet ble lagt fram i 1979, ble det først foreslått en avgrensning som innebar at den uregulerte småbåthavnen ikke ville bli berørt av fredningen. Etter ønske fra grunneier ble imidlertid verneforslaget justert for å gi plass til en reguleringsplan der siktemålet var en ombygging av båthavnen. Justeringen innebar at et skogareal ble tatt ut av verneforslaget, og at en del av arealet hvor det lå båter og boder, ble tatt inn i verneforslaget. Det ble forutsatt at det sistnevnte området skulle ryddes i forbindelse med ombyggingen av båthavnen. Ombyggingen er imidlertid ikke realisert, og det ligger derfor fortsatt båter og boder i det nåværende reservatet. Etter en forprosjektering foretatt av grunneieren er det nå klart at en ombygging som tidligere planlagt ikke lar seg realisere. Etter dialog med grunneier, Moss kommune og Refsnes småbåttforening foreslås det derfor nå en justering av reservatgrensen på dette stedet. Det foreliggende verneforslaget innebærer, på samme måte som det opprinnelige verneforslaget i 1979, at småbåthavnen med sin nåværende beliggenhet i sin helhet blir holdt utenfor naturreservatet. Samtidig tas det inn i reservatet et edelløvskogsareal som pr. i dag er regulert til småbåthavn. Grunneier tar sikte på å fremme forslag om endring av reguleringsplanen, slik at det blir samsvar mellom denne og en justert reservatgrense. - Ved Sameiet Refsnes Terrasse foreslås en mindre grensejustering for å få litt større avstand mellom to av blokkene og reservatgrensen. Tidligere er det gitt tillatelse til noe rydding av vegetasjon i reservatet her. Justeringen vil medføre at grensen i større grad følger et naturlig skille i terrenget, og at man senere kan unngå inngrep i vegetasjonen på fredet areal. Det foreslås også endringer i fredningsforskriften.

LITTERATUR:

- Olsen, K.M. & K.Abel 2003: Forslag til utvidelse av Refsnes naturreservat, samt forslag til opprettelse av Kongshavntjern og Reierlia naturreservater på Jeløya, Moss kommune. Siste Sjanse-notat 2003-5. 8 s. + 3 vedlegg. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv. rapport 1, 2005:45, 49-50.
- Svalastog, D., Often, A. & Stabbetorp, O.E. 2004: Kartlegging av fire skogsområder i Østfold. Norsk inst for naturforskning (NINA), notat 16s. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapp.1, 2005:90-92.

37. Refsnes naturreservat

Moss

Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring

 Verneforslag

 Nåværende vernegrense

LOKALITET: **Grønliparken**

Nr. 38

KOMMUNE: Moss

KARTBLAD (1:50.000): 1813 I Horten

UTM-KOORDINATER (WGS 84): NL 909-890

ØKONOMISK KART (1:5.000): CM 034-4 Gullholmen

VERNEFORM: Naturreservat

AREAL: Totalt 41 daa, herav ferskvann 0,5 og landareal 40,5 daa.

BERØRT EIENDOM: 1/2829.

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Området ligger i Søndre Jeløy landskapsvernområde og er en tidligere parkskog, som i dag er "forvillet". Terrenget er flatt og jordsmonnet dypt og næringsrikt. Berggrunnen i området består av rombeporfyr, men det er ikke fjell i dagen her. Høyde over havet er drøyt 15 m. Lokaliteten ligger inntil veien til Alby / Galleri F15.

PÅVIRKNING / INNGREP: Grønliparken ble anlagt omkring 1820-1840, før dette var området en beitepreget, åpen hagemarkskog. Ved opparbeiding av parkskogen ble det tilleggsplantet en del edle løvtrær, mens eksisterende trær ble bevart. Det ble anlagt en dam og slyngende spaserveier. Siden 1920-årene er imidlertid skjøtselen av området begrenset til et minimum. I senere år har det bare vært foretatt meget begrenset plukkhogst, i tillegg til at noen vindfall er tatt ut. Lengst i sør er det nylig ryddet rundt en stor eik. På 1990-tallet ble det anlagt en feltrittbane, som ble brukt noen år, og rester av denne finnes. Det går en del stier og en eldre traktortrasé gjennom området, som brukes mye av turgåere. Det er fortsatt noe riding i området.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Naturfaglig sett utmerker Grønliparken seg med trær av store dimensjoner (middeltrehøyde litt over 30 m) og et særdeles rikt og variert dyreliv. Hyppig forekommende treslag er ask, hengebjørk, sommerek, bøk, lønn, lind og gran. Skogen er flersjiktet, med de gamle parkskogtrærne som dominerende i øvre kronesjikt. Lavere sjikt består av trær naturlig frødd etter at parkmessig skjøtsel opphørte for ca. 80 år siden. Busksjiktet er mange steder velutviklet med dominans av hegg eller hassel, stedvis av bøk eller lønn. Trærne vokser raskt pga gode vekstvilkår. Om våren blomstrer hvitveis i store tepper. Sommerstid er markfloraen sparsom pga dårlige lysforhold under trekronene. Lerkespore har her sin eneste kjente forekomst i Moss. - Fuglelivet er meget artsrikt i forhold til arealets begrensede størrelse. Nærmere 60 fuglearter er registrert hekkende. Individtettheten er svært høy etter norske forhold; for løvsanger alene er det registrert en tetthet tilsvarende 400-500 par pr. kvadratkilometer. Forkjellige arter av sangere og hulerugere er godt representert. Sistnevnte gruppe er nært knyttet til den rike forekomsten av gamle løvtrær, både levende og døde, med mye hulrom. - Virvelløse dyr (insekter m.m.) har her et stort artsmangfold, med flere sjeldne arter. Lokaliteten er viktig for sommerfugler, særlig nattaktive arter. Forekomsten av gamle løvtrær, inkludert døde trær i forskjellige stadier av forråtnelse, tilsier en rik fauna av vedlevende insekter, men dette er ikke godt undersøkt. For øvrig er det også i dammen funnet sjeldne insekter. - Allerede i 1969 ble området gitt høyeste prioritet av Statens naturverninspektør i en oversikt over foreslåtte naturvernområder.

VERNEFORMÅL: Formålet er å verne en velutviklet edelløvskog med et rikt dyreliv og planteliv i et jordbruks- og parklandskap med lange tradisjoner.

BRUKERINTERESSER: Grunneier ønsker å restaurere/skjøtte parkmessig arealer nærmest gården. Det er i avgrensningen av foreslått reservat tatt hensyn til dette.

Videre er det ønske om å kunne fjerne noe vindfall i den sørligste delen og inntil et steingjerde. Regulering av oppslag av edelgran, bøk og lønn er også ønskelig. Dette er hensyntatt i forslaget til fredningsforskrift. - Det er planlagt en gang- og sykkelvei til Alby gjennom foreslått reservat. Fylkesmannen har overfor Moss kommune uttrykt at dette er uforenlig med et reservat. Eksisterende stier vil fortsatt kunne brukes av gående. Det er ønskelig å holde stiene åpne ved å kappe åpninger i vindfall over stier. Grunneier ønsker å bruke dammen som vannkilde for jordbruksvanning, og å renske opp dammen ved behov. Dette bør kunne kombineres med et reservat, forutsatt at det tas tilbørlig hensyn til verneverdiene.

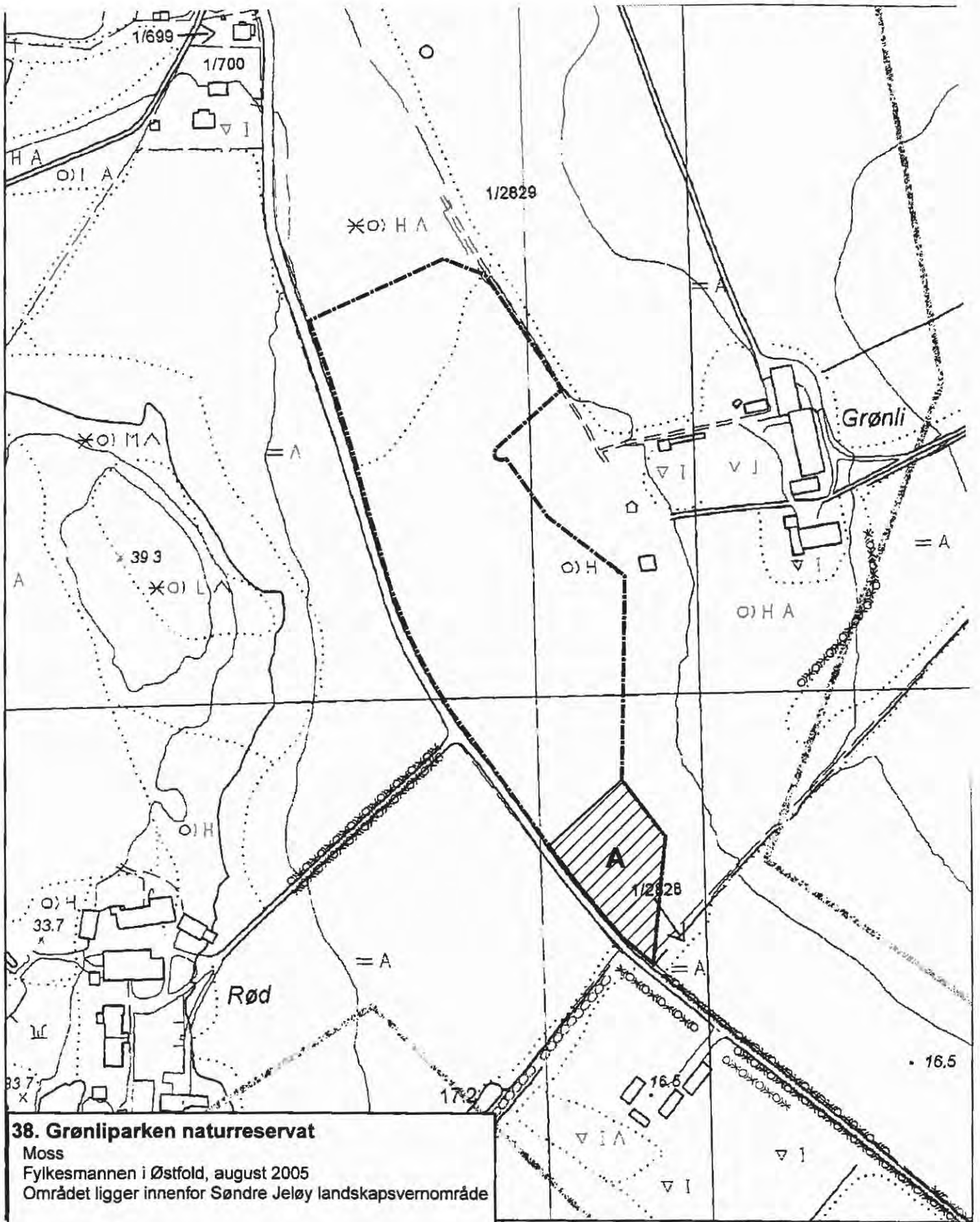
PLANSTATUS: Området er i kommuneplanen avmerket som landskapsvernområde og landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF).

MERKNADER: Det ble i årene etter opprettelsen av landskapsvernområdet i 1983 forsøkt å gi Grønliparken et strengere vern som reservat eller gjennom en skjøtselsavtale mellom grunneier og staten. Dette førte ikke fram. Arealet som nå foreslås fredet, er beskåret i nord og nærmest gården i øst i forhold til det opprinnelige verneforslaget. Arealet i nord er frafalt da det inneholder lite edelløvsskog, mens arealet nærmest gården kan skjøttes parkmessig i sammenheng med hage og tun. Begge delarealene vil fortsatt være omfattet av landskapsvernbestemmelsene.

LITTERATUR:

- Bolghaug, C. 1995: *Dammer og småtjern i Østfold, med vekt på amfibier. Registreringer 1993-94.* Rapport til fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen. 12.9.1995. 661s. Dam nr.99, s.340.
- Båtvik, J.I.I 1996: Verdifulle kulturlandskap i Østfold. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapport nr.9:1-712.* Grønli (parken) s.318-319, 330.
- Dolmen, D, Olsvik; H. & Strand, L.Å. 1995: Ferskvannskvaliteter og verneverdi. *Vitenskapsmuseet, Rapport Zoologisk Serie 1995, nr.6. s.77. Fauna norv. Ser. B. 36: 141.*
- Eriksen, B.R. 1998 : Grønli-skogen – misligholdt rødlistelokalitet i hjerte av Søndre Jeløy landskapsvernområde. *Natur i Østfold 17(1-2):74-76.*
- Fjellbakk, Å. 1985: Skogen på Grønli gård i Søndre Jeløy landskapsvernområde, Moss. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd. Notat 5s.+2s. vedlegg.
- Fjellbakk, Å., Strandli, B., Schmedling, T., Bjar, G. & Krohn, O. 1991: Forvaltningsplan for Søndre Jeløy landskapsvernområde. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapport nr.3, 1991:1-18 + 5 vedl.*
- Pettersen, T. 1988: Grønli. Restaurering og utvikling av parkanlegget. Planforslag. Berg & Pettersen AS. 6s.+ 4 kart + vedlegg fra Moss Avis: 19.12.1987 og 9.1.1988.
- Ree, V. 1987: Grønli-skogen – juvelen på Jeløy. Moss Avis 5.12.87, s.11.
- Stabbetorp, O. m.fl.: Botaniske registreringer i Østfold. "*Oslofjord - verneplanen*" 1993-96. Naturfaglige undersøkelser i Østfold. III. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd., rapport nr. 4, 1997:1-144. Grønliparken s.98-99.
- Tangen, P. 1999: Sjeldne stor-sommerfugler i Østfold. Fylkesmann i Østfold, miljøvernavd., rapport nr.4:1-313. s.298.

38. Grønliparken naturreservat

Moss
 Fylkesmannen i Østfold, august 2005
 Området ligger innenfor Søndre Jeløy landskapsvernområde

Tegnforklaring

- Verneforslag
- Spesiell sone, se vernebestemmelser

0 25 50 100 Metere

Tillatelse kartgrunnlag : GV-L-01

LOKALITET: **Reieråsen**

Nr. 39

KOMMUNE: Moss

KARTBLAD (1:50.000): 1813 I Horten

UTM-KOORDINATER (WGS 84): NL 923-885

ØKONOMISK KART (1:5.000): CN 033-1 Værten og CN 034-3 Reier

VERNEFORM: Naturreservat

AREAL: 82 daa, alt landareal

BERØRT EIENDOM: 1/2827

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Området ligger i Søndre Jeløy landskapsvernområde og utgjøres av en vest- og sørvestvendt skrent / li med til dels svært oppbrutt topografi. Berggrunnen består av basalt med innslag av vulkansk konglomerat. De fleste steder er det sparsomt med løsmasser. Ved foten av skrenten er det noe tykkere løsmasselag, mest småstein og grus. Høyde over havet er 2 - 60 m.

PÅVIRKNING / INNGREP: Selv om skogstrukturen i deler av området trolig er påvirket av tidligere utmarksbeite, framstår området i dag som nesten uberørt. Det er få spor av hogst, og minimal tråkkslitasje med unntak av et par små stier og et utsiktspunkt på toppen av skrenten. Til tross for at området ligger i et meget populært utfartsområde, sørger topografi og tett undervegetasjon for at få mennesker ferdes her.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Bratte skråninger på Jeløya med sandstein, basalt, porfyr m.fl. er meget rike for biologisk mangfold, med nokså næringsrik rasmark, variert topografi og mange "mikrohabitater". I sør- og vestvendte skråninger kan sommertemperaturen bli svært høy etter norske forhold. - I skrenten dominerer alm-lindeskog, med lind som dominerende treslag; dessuten forekommer bl.a. spisslønn, ask, alm og sommerekik. Enkelte lindetrær har svært grove dimensjoner, før øvrig er trærne ikke spesielt store. Tresjiktet er stedvis glissent med mye ras- og blokkmark. Ved foten av skrenten er tresjiktet dominert av gran, med innslag av hassel, hegg og de samme treslag som i selve skrenten. Her finnes en del død ved av gran, som er middels nedbrutt. Vegetasjonstypen går her over i en lågurt-granskog. Øvre del av skrenten og toppartiet har innslag av furu og eik av små dimensjoner, men trærne er relativt gamle. - Et slakere partiet i sør kan klassifiseres som kalk-furuskog. Tresjiktet er flersjiktet og dominert av furu, og med innslag av lind, ask, alm og lønn. Det forekommer lind med stammediameter opp mot 1 m. En del furutrær har relativt høy alder, med spredt stående og liggende død furu. I busksjiktet vokser mye rosekratt, dessuten bl.a. leddved, berberis og einer. I marksjiktet finnes bl.a. myske og blåveis. - En undersøkelse av insektfaunaen i Reierområdet har konkludert med at området har høy verneverdi. Undersøkelsen omfattet imidlertid et større område enn selve Reieråsen. Det er grunn til å regne med at foreslått reservat også har et meget rikt insektliv. - I skrenten finnes flere interessante grotter, dannet av brenninger i sjøen den gang landet lå lavere enn nå etter siste istid. Skrenten og lia har stor landskapsmessig verdi som østlig innramming av landskapsrommet sør og øst for gårdene Alby, Grønli, Kubberød og Reier. De mange treslagene her gir et variert og vakkert fargespill store deler av året.

VERNEFORMÅL: Formålet er å verne en skrent/li med et variert og urørt skogbilde, et næringsrikt jordsmonn og et gunstig lokalklima, med tilhørende rikt plante- og dyreliv.

BRUKERINTERESSER: Området inneholder en del drivverdig tømmer. Ved avgrensningen er tilstøtende arealer av større skogsbruksmessig interesse utelatt.

Nedenfor skrenten i nord ønsker grunneier å bore etter vann til jordbruksvanning som supplement til en eksisterende vannkilde. Det er også uttrykt interesse for mulig framtidig beiting i området.

PLANSTATUS: Området er i kommuneplanen avmerket som landskapsvernområde og landbruks-, natur- og friluftsområde (LNF).

MERKNADER: Et vesentlig areal av foreslått reservat ligger innenfor delen av landskapsvernområdet som har egne plantefredningsbestemmelser. Området har således allerede et forholdsvis strengt vern. Bestemmelsene om plantefredning omfatter imidlertid ikke døde og svekkede trær, som er svært viktig for biologisk mangfold. En reservatfredning vil også sikre dette elementet.

LITTERATUR:

- Båtvik, J.I.I 1996: Verdifulle kulturlandskap i Østfold. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapport nr.9:1-712*. Reierlia på Reiertangen s.320, 331.
- Fjellbakk, Å., Strandli, B., Schmedling, T., Bjar, G. & Krohn, O. 1991: Forvaltningsplan for Søndre Jeløy landskapsvernområde. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapp. nr.3, 1991:1-18 + 5 vedl.*
- Hanssen, O. & Hansen, L.O. 1998: Verneverdige insekt-habitater. Oslofjordområdet. NINA Oppdragsmelding 546:1-132. s.33-34, m.fl.
- Olsen, K.M. & Abel, K. 2003: Forslag til utvidelse av Refnes naturreservat, samt forslag til opprettelse av Kongshavntjern og Reierlia naturreservater på Jeløya, Moss kommune. Stiftelsen Siste Sjanse, notat 2003-5. 8s. + 3 vedlegg. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd. rapport 1, 2005: 48-49, 52.
- Stabbetorp, O. m.fl. 1997: Botaniske registreringer i Østfold. "Oslofjord-verneplanen" 1993-96. Naturfaglige undersøkelser i Østfold. III. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd., rapport nr.4, 1997:1-144. Lok. nr.39.
- Tangen; P. 1999: Sjeldne stor-sommerfugler i Østfold. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd., rapport nr.4:1-313. Rødlistearter s.300.

LOKALITET: **Rambergbukta**

Nr. 40

KOMMUNE: Moss

KARTBLAD (1:50.000): 1813 I Horten

UTM-KOORDINATER (WGS 84): NL 925-935

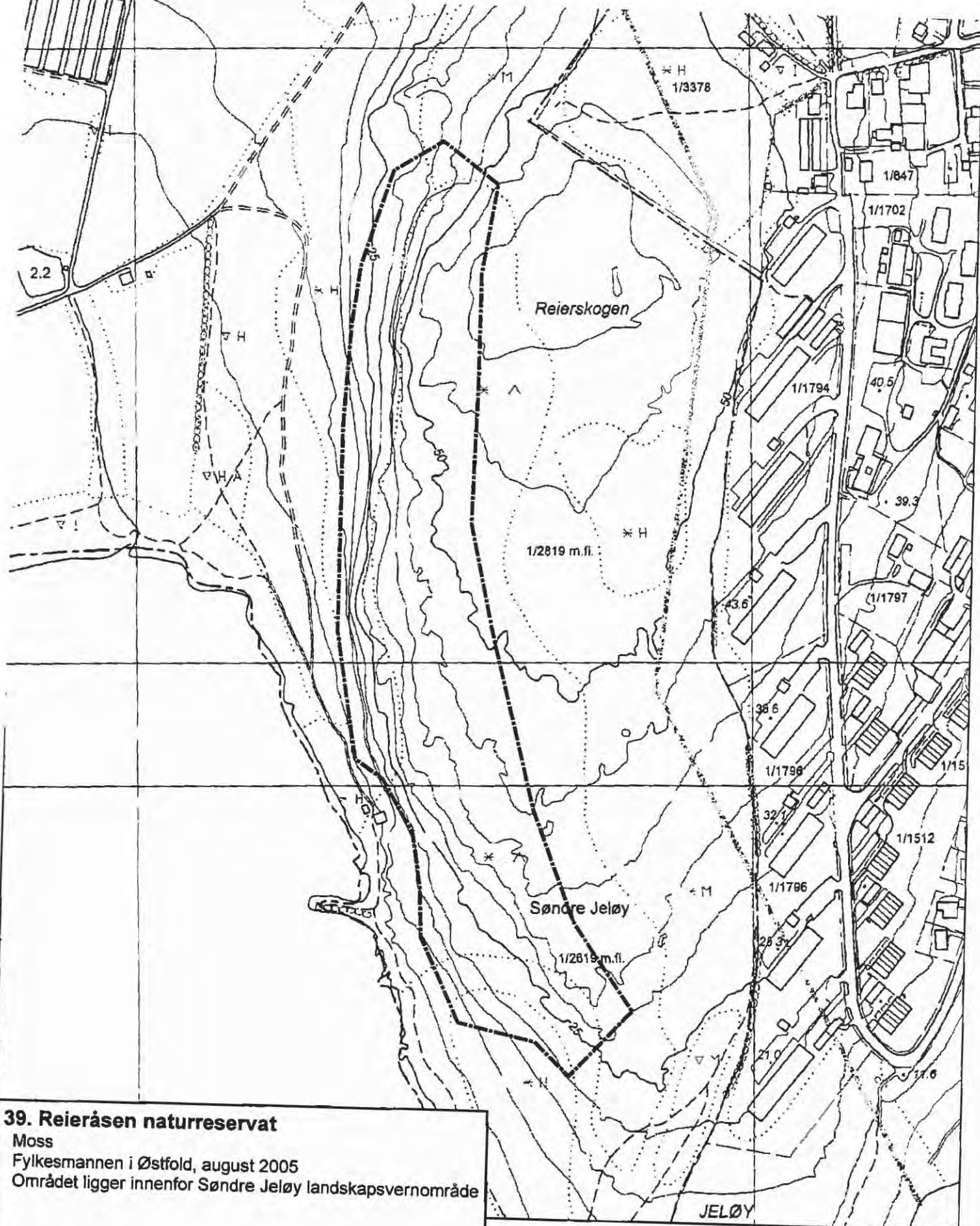
ØKONOMISK KART (1:5.000): CN 034-1 Kjellandsvik; CN 035-3 Bjørnåsen

VERNEFORM: Naturreservat, revisjon

BERØRTE EIENDOMMER: 1/2882, 1/2946, 1/2949 og 1/2995.

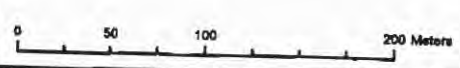
KART, se s. 142.

Området ble våtmarksreservat i 1992. I vernebestemmelsene foreslås nå et forbud mot utøvelse av vannsport, inkl. kiting (brett med drageseil,) for å redusere forstyrrelsene for fuglelivet. Videre foreslås en harmonisering av ferdselsforbudperiodene i samsvar med de øvrige våtmarksreservater. Vernekartet fra 1992 er uendret.

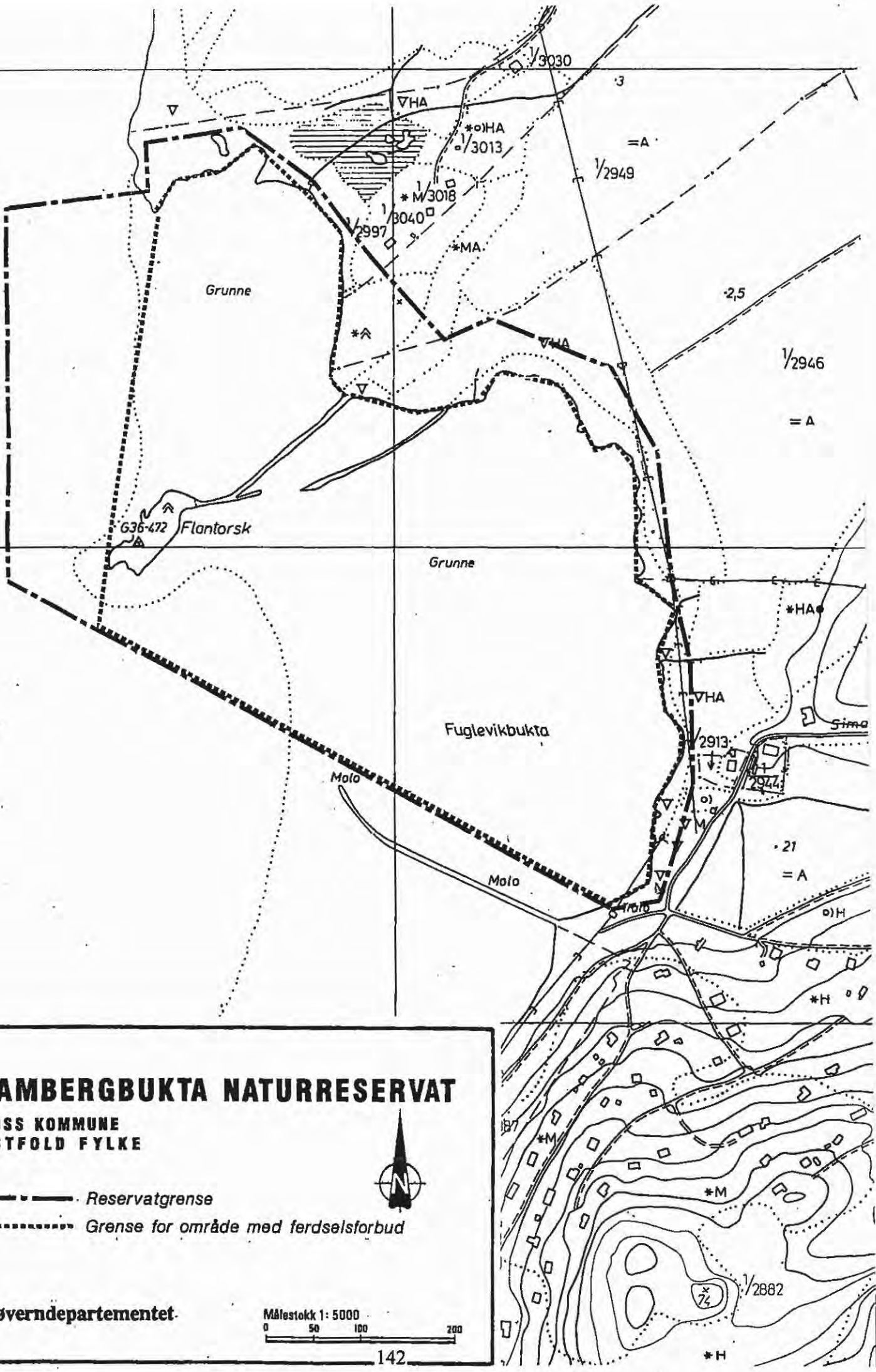

39. Reieråsen naturreservat
 Moss
 Fylkesmannen i Østfold, august 2005
 Området ligger innenfor Søndre Jeløy landskapsvernområde

Tegnforklaring
 □ Verneforslag

Tilsetelse kartgrunnlag GV-L-01

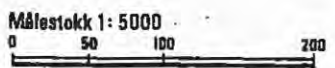
40. RAMBERGBUKTA NATURRESERVAT

MOSS KOMMUNE
ØSTFOLD FYLKE

- Reservatgrense
-** Grense for område med ferdselsforbud

Miljøverndepartementet

LOKALITET: **Orebukta** (Hvittingbukta)
KOMMUNE: Moss
KARTBLAD (1:50.000): 1814 II Drøbak
UTM-KOORDINATER (WGS 84): NL 940-974
ØKONOMISK KART (1:5.000): CN 035-1 Bile
VERNEFORM: Naturreservat
AREAL: 126 daa, alt landareal
BERØRT EIENDOM: 1/3096

Nr. 41

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Området utgjør det nordøstre "hjørnet" av Jeløya. De sentrale deler består av to nordvendte daler som møtes ved Orebukta, også kalt Hvittingbukta. Flere koller og mindre daler inngår - og i sørøst en sumpskog. Berggrunnen er rombeporfyrt med innslag av vulkansk konglomerat i sør. Området er rikt på marine sandholdige sedimenter. Høyeste punkt er 48 moh.

PÅVIRKNING / INNGREP: I dalen vest i området ble mye skog hogd ca. 1995, senere er arealet tilplantet med gran. En sumpskog i sørøst er tidligere delvis grøftet, men grøftene er nå delvis grodd igjen. Ved to hytter (utenfor verneforslaget) i vest er det ryddet noe vegetasjon pga. utsikt. Orebukta brukes en del av småbåttbrukere. Det utplasseres søppelstativ i sommerhalvåret av Skjærgårdstjenesten. Her finnes også en privat brygge.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Den nordvendte skråningen ned mot Orebukta har en usedvanlig artsrik og velutviklet edelløvsskog. Skogen er overveiende fuktig og svartordominert, med et betydelig innslag av ask, hassel og lind. Feltsjiktet er artsrikt og med et meget spesielt artsutvalg for regionen. I den fuktigste delen nederst dominerer engsnelle. Ovenfor veksler dominansen mellom storkonvall, ramsløk, våreretknapp og myske. De tre sistnevnte artene har her sine største bestander i fylket. Mer nordlige arter som trollurt og tyrihjelms forekommer også, dessuten orkidéen fuglereir. - Ovenfor de rikeste delene av draget fortsetter edelløvs skogen sørover med et noe mindre artsrikt feltsjikt, med mye storkonvall og tannrot. Øverst flater terrenget ut og er sumppreget, med dominans av svartor, gran og ask i tresjiktet og lite utviklet feltsjikt. Her er det rikelig med død ved. - Helt i nordøst rager en kolle opp av løsmassene. Her finnes Østfolds eneste kjente forekomst av bakkefiol og Norges eneste kjente forekomst av solrose. Vestsiden av kollen har en særdeles rik flora med dominans av blodstorkenebb og dragehode, og varmekjære busker som liguster og svartmispel. Det er også mye kantkonvall, broddbergknapp og bergmynte. De øvre delene av berget har en fin mosaikk av fattig og rik vegetasjon. - Også for insekter, har området høy verneverdi, bl.a. med funn av arter som ellers ikke er kjent i Østfold, samt en art som før bare var kjent i Norge fra Sogn. Det er også funnet sjeldne arter av snegler, moser og lav. Dvergspett ("hensynskrevende" på norsk rødliste) hekker, en art som er avhengig av god tilgang på død ved.

VERNEFORMÅL: Formålet er å verne et område med svært høyt biologisk mangfold, herunder med et betydelig antall sjeldne plante- og dyrearter, og stor variasjon i rike og fattigere skogtyper.

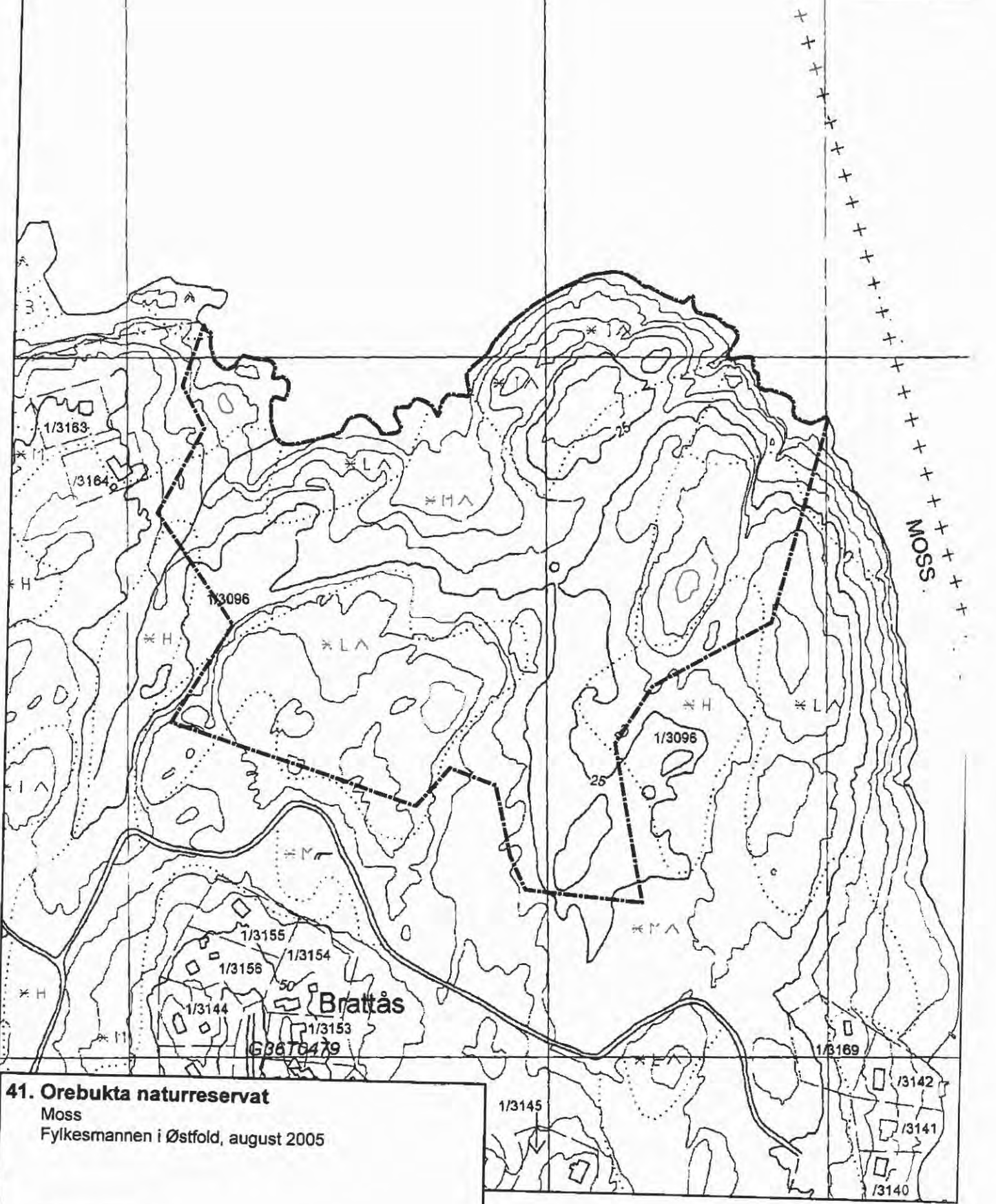
BRUKERINTERESSER: Skogbruksinteresser i deler av området, særlig ungskog i vest.

PLANSTATUS: Området har i kommuneplanen status som båndlagt framtidig naturvernområde (Plan- og bygningslovens § 20-4, nr. 2) og Landbruks-, natur- og friluftsområde.

MERKNADER: Deler av området er overfor Direktoratet for naturforvaltning før foreslått sikret pga. friluftsliv / naturhavn.

LITTERATUR:

- Båtvik, J.I.I. 1996: Verdifulle kulturlandskap i Østfold. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvern avdelingen, rapport nr.9*, 1996:1-712. s.315. Hvittingbukta s.315-316,327
- Fosby, M. 1989: Botaniske verneverdier på Nordre Jeløy, Moss. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvern avdelingen, rapport nr.6*, 1989:1-27. (s.6,18).
- Hanssen, O. & Hansen, L.O. 1998: Verneverdige insekthabitater. Oslofjordområdet. NINA Oppdragsmeld. 546:1-132. Hvittingbukta s.34 m.fl. (jfr. *NINA Oppdragsmeld. 385*, 1995, s.5,7,11).
- Lye, K.A. & Gauslaa, Y. 1990: Nye plantefunn fra Østfold. *Natur i Østfold 9*:17-22. Omtale av lokaliteten s.17-18, med en rekke sjeldne plantearter. Utdrag i miljøvern avd., rapport 1B/2000:327-334.
- Stabbetorp, O. m.fl. 1997 (red.): Botaniske registreringer i Østfold. "*Oslofjord - verneplanen*" 1993-96. Fylkesmannen i Østfold, miljøvern avd., rapport nr. 4, 1997:1-144. (Hvittingbukta, lokalitet nr.36).

41. Orebukta naturreservat
 Moss
 Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring
 Verneforslag

0 25 50 100 Meters

Tilsløst kartgrunnlag GV-L-01

KOMMUNE: Moss

KARTBLAD (1:50.000): 1813 I Horten

UTM-KOORDINATER (WGS 84): NL 941-965

ØKONOMISK KART (1:5.000): CN 035-1 Bile

VERNEFORM: Naturreservat

AREAL: Totalt: 51 daa, herav ferskvann 7 og landareal 44 daa.

BERØRT EIENDOM: 1/3096

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Området ligger mellom Kongshavn og Singelbukta på nordre Jeløy. Det omfatter selve Kongshavntjern, sumpskog vest for tjernet og fastmarksskog i nord og øst, med stort innslag av edelløvtrær. Berggrunnen består av rombeporfyr, dels med vulkansk konglomerat. Terrenget er kupert. Høyde over havet er ca. 1 - 35 m.

PÅVIRKNING / INNGREP: Tjernet ble tidligere brukt som isdam og ble demmet opp. Dagens vannstand er derfor høyere enn opprinnelig. Et mindre antall hytter i vest har felles pumpeanlegg som tar vann fra tjernet (ikke drikkevann). Vannuttaket skal være relativt begrenset. En høyspentlinje berører området i vest / sørvest. Lengst i vest tas det år om annet ut noe grus til gårdsbehov.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Tjernet antas å være relativt dypt, men maks. dybde er ukjent. Strandsonen er variert, med fast skogbunn, vierkratt, fjell og noe bukkeblad / starrump. Bunnen består av tykke dynnlag, stedvis med kraftig mosevekst, samt noe fjell. - Vegetasjonen i og rundt tjernet er artsrik, med f.eks. sjøsivaks, bukkeblad, gulldusk, myrkongle, sanikkel og dronningstarr (sjelden). Kransalger er registrert, hvilket indikerer høyt kalkinnhold. - Dyrelivet er variert med mange dyregrupper. Liten salamander er registrert og yngler trolig ("sårbar" på norsk rødliste). Det er sannsynlig at også stor salamander kan finnes, da tjernet synes å dekke artens biotopkrav. Tjernet antas fisketomt, hvilket er positivt for artsmangfoldet av virvelløse dyr og amfibier. En art svevemygg, tidligere ukjent i Skandinavia, ble påvist i 2003. - Sumpskogen er forholdsvis ung, men velutviklet. Tre- og busksjiktet domineres av svartor, bjørk og vier, samt noe gran og furu. Vannstanden er høy store deler av året, og trærne vokser i stor grad på "sokler". Svartor har størst dimensjoner østover mot tjernet, med diameter opptil 25-30 cm. I feltsjiktet finnes bl.a. myrkongle, stortranebær og piggeknope. - Fastmarkskogen nord for sumpskogen vokser i en sørvest-vendt helling, med stor solinnstråling i vekstsesongen. Her vokser mye lind, inkludert gamle trær med en diameter opp mot ½ m. Her finnes også hassel, leddved, vivendel og stikkelsbær. Ved skråningsfoten står en del store graner. Det finnes en del døde trær, både stående og liggende. Skogen øst for tjernet er mer skyggefull og har til dels stor markfuktighet pga vannsig fra tjernet. Skogbildet her er meget variert, med større innslag av edelløvtrær. Her finnes også et parti med høyvokst svartor nær tjernet. - En liten dam vest i området har også et rikt dyreliv med flere sjeldne arter, bl.a. med svevemyggarten nevnt over.

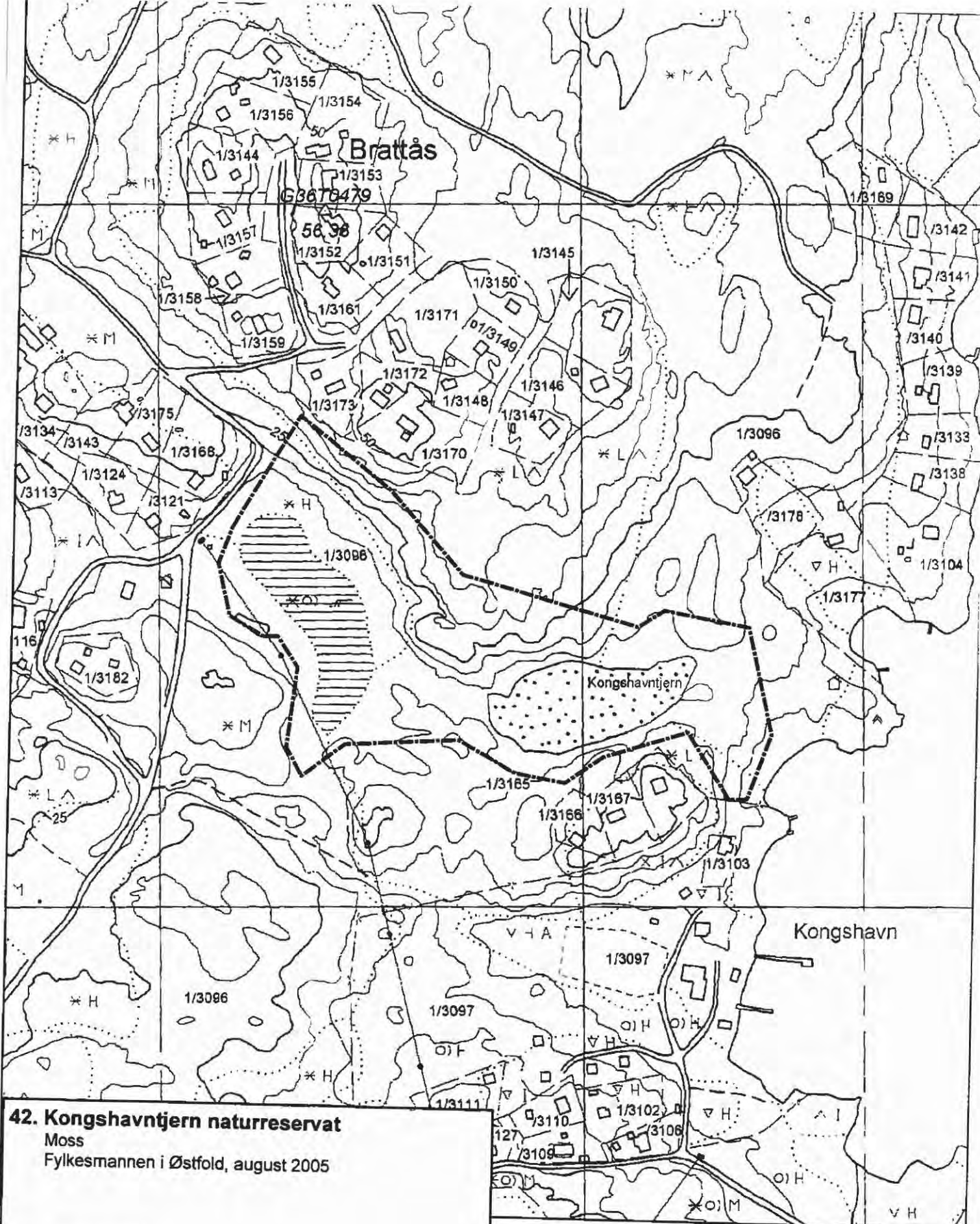
VERNEFORMÅL: Formålet er å verne et tjern med et artsrikt plante- og dyreliv, samt tilgrensende sump- og skogareal med stor variasjon i naturlige vekstvilkår og innslag av edelløvskog lite preget av inngrep.

BRUKERINTERESSER: Det tas ut noe vann fra tjernet til hytter, se over. Langs høyspentlinjen er det behov for framtidig rydding. Grensen for foreslått verneområde er noe justert av hensyn til skogbruksinteresser og etablerte utsiktssoner fra noen hytter.

PLANSTATUS: Med unntak av delområdet øst for tjernet har området status i kommuneplanen som båndlagt framtidig naturvernområde (Plan- og bygningslovens § 20-4, nr. 2). Hele området har samtidig status som Landbruks-, natur- og friluftsområde.

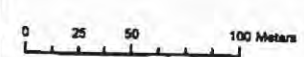
LITTERATUR:

- Bolghaug, C. 1995: Dammer og småtjern i Østfold, med vekt på amfibier. Registreringer 1993-94. Rapport til fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen. 12.9.1995. 661s. (Kongshavntjern, s.332).
- Fløseth, L. 1996: Landskapsendringer ved Østfoldkysten, konsekvenser av fritidsrelatert arealbruk, Ressurs- og miljøgeografi, nr. 11, 1996, Geografisk inst., Universitetet i Oslo.
- Olsen, K.M. & Abel, K. 2003: Forslag til utvidelse av Refnes naturreservat, samt forslag til opprettelse av Kongshavntjern og Reierlia naturreservater på Jeløya, Moss kommune. Stiftelsen Siste Sjanse, notat 2003-5. 8s. + 3 vedlegg. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv. rapport 1, 2005:46-47, 49,51.

42. Kongshavntjern naturreservat
 Moss
 Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring
 □ Verneforslag

KOMMUNE: Moss

KARTBLAD (1:50.000): 1813 I Horten

UTM-KOORDINATER (WGS 84): NL 933-931

ØKONOMISK KART (1:5.000): CN 035-3 Bjørnåsen

VERNEFORM: Naturresevat

AREAL: 13 daa, hvorav 1 daa ferskvann

BERØRTE EIENDOMMER: 1/2882, 1/2918, 1/2942

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Lokaliteten ligger på midtre del av Jeløya. Nedre del av området er vestvendt ned mot dyrket mark, mens øvre del med tjernet er flatere. Berggrunnen er ringerikssandstein i nedre del og rombeporfyr i øvre del. Fjell i dagen finnes bare i øvre del, for øvrig er berggrunnen dekket av sandige sedimenter med rikelig fuktighet. Avstand til sjøen er 500 – 600 m, både mot øst og vest. Høyde over havet er 12 - 30 m.

PÅVIRKNING / INNGREP: Det er tidligere foretatt en del plukkhogst. Nylig ble større trær tatt ut innenfor et mindre område, hvilket også ga noe kjøreskader. Sannsynligvis har et område med ask-snelleskog vært adskillig mer åpent tidligere, idet ingen trær her har særlig høy alder. En traktorasé går inn i området sørfra. I nedre del, samt lengst øst, finnes enkelte grøfter. Fra dammen til jordet er det lagt en vannledning i forbindelse med vannuttak til jordbruksvanning.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Skogen: Vegetasjonen i nedre del er dominert av en ask-snelleskog, med et artsrikt tresjikt, bl.a. med selje, ask, svartor, osp, hengebjørk og noe gran. Markvegetasjonen her domineres av tette bestander med snellearten skavgras, som er usedvanlig velutviklet. I utkanten av bestandene finnes rike forekomster av storkonvall, som er relativt uvanlig i Østfold. Her finnes også kranskonvall. Tidligere er det herfra kjent en sjelden krysning mellom de to konvallartene. - Ask-snelleskog er en ytterst sjelden skogtype i Norge og Europa, tilknyttet varme, veldrenerte områder med rikelig grunnvann i bevegelse. Verneplanen omfatter to små slike arealer; Ekebylunden i Rygge (lokalitet nr. 36) og Fuglevik. Slik skog er ikke fredet i fylket og regnes som en "akutt truet" vegetasjonstype i Norge. - I skråningen mellom ask-snelleskogen og dammen vokser skog med stort innslag bl.a. av alm, ask og lønn, med storkonvall, firblad, trollbær, tannrot og mye blåveis. Øst for dammen ligger en liten, frodig løvskog hvor ask og hassel dominerer. Jordsmonnet her er relativt fuktig. – Dammen skal ha blitt gravd ut og oppdemt for ca. 40 år siden. Maksimal dybde antas > 1½ m. Selv om dammen er omkranset av skog, er lysforholdene ganske gode. Strandsonen er variert med mye stein og fjell, men også starr- og sivakssump og fast gressmark. Vegetasjonen er artsrik. Flaskestarr og hvit nøkkerose dominerer, dessuten inngår bl.a. vanlig tjønnaks, rusttjønnaks, småtjønnaks og skogsivaks. Det er også funnet kransalger, hvilket indikerer et relativt høyt kalkinnhold. Dyrelivet er variert og artsrikt, bl.a. med spesielt mye vårfluelarver. Stor og liten salamander yngler i dammen, begge er på norsk rødliste, førstnevnte med status "direkte truet". Buorm er påvist.

VERNEFORMÅL: Formålet er å verne en velutviklet ask-snelleskog og tilgrensende rik skog, samt en dam med et artsrikt plante- og dyreliv.

BRUKERINTERESSER: En grunneier ønsker å utparsellere tomter. Det er også interesser knyttet til skogsdrift / vedhogst. Det er ønske om å felle trær for å opprettholde utsikt mot sjøen og fortsatt å kunne rydde kratt på nordsiden av dammen. Dammen har før vært brukt til jordbruksvanning.

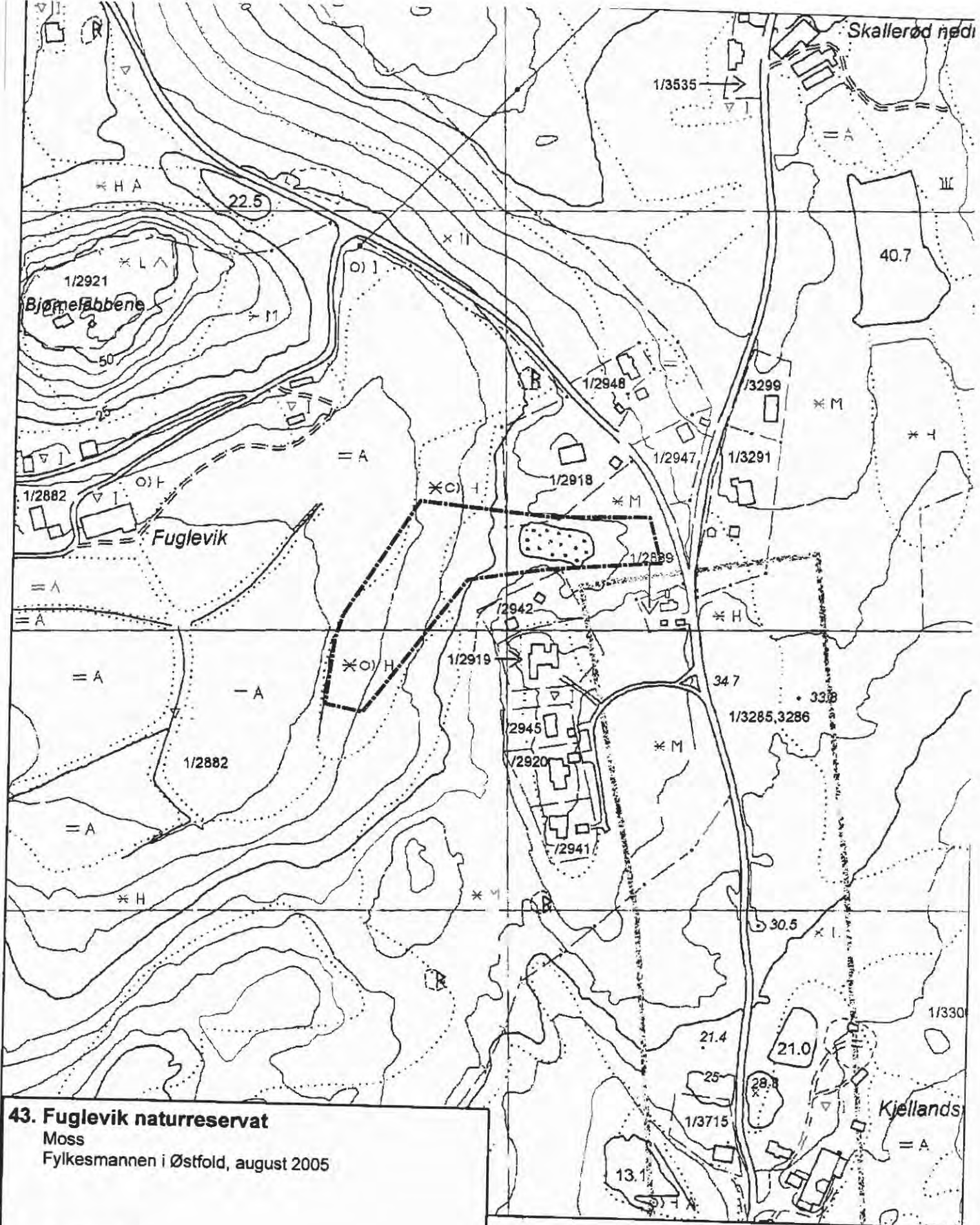
PLANSTATUS: Området er i kommuneplanen båndlagt som framtidig naturvernområde (Plan- og bygningslovens § 20-4, nr. 2) og har status som LNF-område.

LITTERATUR:

-Berg, T. 1995 : Fuglevikområdet på Jeløya. Blyttia 53:102-103.

-Bolghaug, C. 1995: *Dammer og småtjern i Østfold, med vekt på amfibier. Registreringer 1993-94.* Rapport til fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen. 12.9.1995. 661s. s.328

-Stabbetorp, O. m.fl. 1997: Botaniske registreringer i Østfold. "Oslofjord - verneplanen" 1993-96. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapport nr. 4, 1997:1-144. s.96-97 og s.126 (lav).

43. Fuglevik naturreservat
 Moss
 Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring
 Verneforslag

0 25 50 100 Meters

Tilfelle kartgrunnlag: GV-L-01

KOMMUNE: Moss

KARTBLAD (1:50.000): 1814 II Drøbak

UTM-KOORDINATER (WGS 84): NL 932-979

ØKONOMISK KART (1:5.000): CN 035-1 Bile og CN 036-3 Bevøya

VERNEFORM: Naturreservat

AREAL: 41 daa, alt landareal

BERØRT EIENDOM: 1/3099

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Tangen danner nordspissen på Jeløya. Lengden på området er ca ½ km og største bredde ca 150 m. Berggrunnen består mest av foldet ringerikssandstein, i sør noe rombeporfyrr med vulkansk konglomerat, og stedvis gangbergarter dannet i sprekker. Det er lite løsmateriale her. Topografien langs kantene er bratt og til dels opprevet, mens midtpartiet er noe flatere. Største høyde er 22 moh.

PÅVIRKNING / INNGREP: På søndre del av Tangen, utenfor foreslått verneområde, ligger en gammel fritidseiendom, mens midtre og nordre del har få spor av menneskelig virksomhet. Tidligere tiders beiting antas som medvirkende årsak til at krattskogen er relativt åpen. En sti går gjennom området opp til nordspissen, hvor det er enkelte bålplasser og noe slitasje på vegetasjonen. Nord for en rullesteinsstrand i sørvest finnes det en støpt platting av eldre dato.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Tangen er dominert av tørre vegetasjonstyper, både fattige og rike. Av skogstyper dominerer fattig lyngfuruskog, særlig på de øvre delene av kollen og i brattsidene mot fjorden til Bevøysundet. Furuene er kortvokste og noe vindpåvirkede og har relativt høy alder. Det er ingen nyere spor etter hogst. Furuene står spredt, og skogen er svært lysåpen. I det meste av furuskogen er busksjiktet sparsomt og består mest av einer og rogn. Feltsjiktet er dominert av røssleng. - Den søndre delen har gammel gjenvokst beitemark med krattaktig blandingsskog. Nordover fra rullesteinsstranden i sørvest er kysten klippepreget, mens et drag innover på Tangen har fine tørrbakker med mye dvergmispel og einer. Det finnes også mye vivendel (kaprifol) og berberis her. - På vestsiden inngår fine artsrike tørrberg, bl.a. med nysesildre og flere bergknapparter; spesielt interessant er store forekomster av broddbergknapp. Like nord for en fritidseiendom forekommer oslosildre, som i Østfold kun er kjent fra Tangen og den nærliggende Bevøya. - Den fredede plantearten misteltein vokser i området. Knollmjørdurt finnes spredt over det meste av Tangen. I nordvest er bregnearten murburkne påvist. Området huser også en av Østfolds største bestander av den vintergrønne busken liguster. Det er også funnet flere interessante arter lav i området. - Tangen er samlet sett meget verneverdig. Området er lite berørt. Spesielt har tørrbergvegetasjonen i nordøst fine kvaliteter. Det antas at området også har en interessant insektfauna, men dette er ikke spesielt undersøkt. Som nordspiss på Jeløya er Tangen et viktig landskapselement.

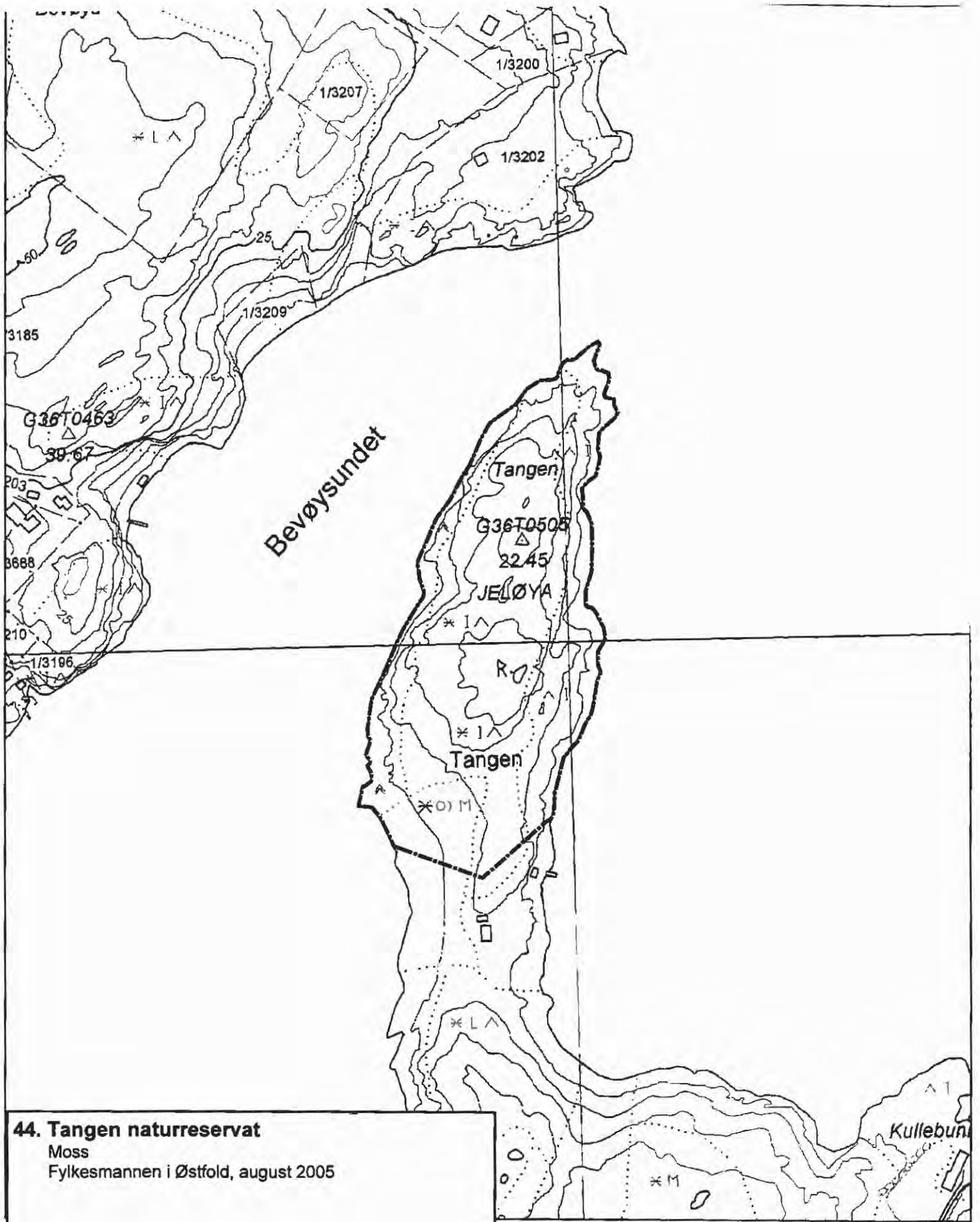
VERNEFORMÅL: Formålet er å verne et lite påvirket område med rik og variert flora med tilhørende dyreliv, samt et viktig landskapselement på nordspissen av Jeløya.

BRUKERINTERESSER: Området er et relativt mye brukt friluftsområde. Grunneier ønsker fortsatt å kunne vedlikeholde en støpt plattform sørvest i området. Foreslått reservatgrense er justert noe i sørøst av hensyn til en eventuell framtidig bryggeutvidelse. Det kan være aktuelt å gjeninnføre beitedyr i området.

PLANSTATUS: Området har i kommuneplanen status som båndlagt framtidig naturvernområde (Plan- og bygningslovens § 20-4, nr. 2) og som Landbruks-, natur- og friluftsområde.

MERKNADER: De halvåpne, tidligere beitede områdene i sør, er under gjengroing. Det kan være ønskelig / nødvendig å hindre fullstendig gjengroing ved beiting og / eller rydding. Planlagt strømkabel til Bevøya vil ikke berøre foreslått verneområde.

LITTERATUR: - Båtvik, J.I.I. 1994: *Karplantenes utbredelse og forekomst i Moss kommune med utgangspunkt i herbariemateriale*. Carex Bioprint, Tomb, Råde. Rapp. til Moss kommune. 139 s.
- Båtvik, J.I.I. 1996: Verdifulle kulturlandskap i Østfold. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapport nr.9:1-712*. Tangen s.315-316,327.
- Båtvik, J.I. & Lågbu, Ø. 1994: Østfold Bot. Forenings ekskursjoner 1992-1994. *Natur i Østfold* 13:63.
- Fosby, M. 1989: Botaniske verneverdier på Nordre Jeløy, Moss. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapport nr.6,1989:1-27*. s.7,19.
- Stabbetorp, O. m. fl. 1997: Botaniske registreringer i Østfold. "Oslofjord - verneplanen" 1993-96. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapp. nr 4, 1997:1-144*.

44. Tangen naturreservat

Moss
Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring

 Verneforslag

0 25 50 100 Meters

Tilsluttet kartgrunnlag, GV-L-01

LOKALITET: **Bangtjern**

Nr. 45

KOMMUNE: Moss

KARTBLAD (1:50.000): 1813 I Horten

UTM-KOORDINATER (WGS 84): NL 925-913

ØKONOMISK KART (1:5.000): CN 034-1 Kjellandsvik

VERNEFORM: Dyrefredningsområde (biotopvernområde)

AREAL: Totalt 5 daa, hvorav ferskvann 2½ og landareal 2½ daa.

BERØRTE EIENDOMMER: 1/2871, 2874.

KORT OMRÅDEBESKRIVELSE: Tjernet ligger omkranset av skog inntil sørsiden av Rambergåsen midt på Jeløya, i en forkastning i fjellet, som består av rombeporfyr. Berggrunnen er dekket av sedimenter med høyt sandinnhold. Vannspeilet i dammen ligger ca 113 moh.

PÅVIRKNING / INNGREP: Det antas at det tidligere er tatt ut noe masser fra deler av tjernet. Tjernet var tidligere drikkevannskilde for husdyr, og området var den gang mer åpent. Det ble også tatt ut vann via et nedgravd rør, som nå antas å være tett. I de senere år er det ryddet noe løvkratt rundt tjernet for å hindre gjengroing. Inntil sørsiden av tjernet er det en gammel traktorvei med lite motorferdsel. På vestsiden av tjernet finnes en lagringsplass (velteplass) for tømmer og ved.

VERNEINTERESSER / KORT FAGBESKRIVELSE: Strendene rundt tjernet består av starrsump, fast gressmark og vierkratt. Bunnlaget består av tykke lag med dynn og noe sandjord. Vegetasjonen utgjøres av forskjellige starrarter, gulldusk, vanlig tjønnaks, småpiggeknot, mannasøtgress, myrhatt m.m. Ut fra geologien i området er det sannsynlig at det finnes kransalger i tjernet, men dette er ikke undersøkt.

Dyrelivet er variert med mange dyregrupper. Størst interesse knytter det seg til amfibiefaunaen. Stor og liten salamander (begge på norsk rødliste, førstnevnte med status "direkte truet") og vanlig frosk yngler. Buorm ses ofte i dammen.

For øvrig er flg. dyregrupper notert: Hoppekreps, vannlopper, småmuslinger, teiger, vannbiller, samt larver av øyestikkere, fjæremygg, mygg, vårfluer og døgnfluer, uten av disse er artsbestemt. Det er sannsynlig at mer inngående undersøkelser vil avdekke nye artsgrupper. - Tjernet er grunt, og vanligvis synker vannstanden en god del utover våren og sommeren. Dette medfører at store deler av bunnen tørregges. Det er ikke kjent i hvilken grad dette påvirker overlevelsen til egg og yngel av amfibiene, men det er registrert tørrelegging av froskeegg om våren.

VERNEFORMÅL: Formålet er å verne et tjern som er et viktig levested for amfibier, med tilhørende naturlig plante- og dyreliv.

BRUKERINTERESSER: Tjernet ligger i et populært turområde og er et mye brukt ekskursjonsmål for skoleklasser, barnehager m.fl. Det er noe drivverdig skog innenfor foreslått verneområde, også i lia nord for tjernet, der tømmer må tas ut over tjernet når dette er islagt. Tjernet har ikke lenger betydning som vannkilde.

PLANSTATUS: Området har i kommuneplanen status som båndlagt framtidig naturvernområde (Plan- og bygningslovens § 20-4, nr. 2). Det har samtidig status som Landbruks-, natur- og friluftsområde av særskilt naturverninteresse.

MERKNADER: Dyrefredningsområde (biotopvernområde) etter naturvernloven anses som en mer velegnet verneform enn naturreservat, da området er preget av tidligere bruk og påvirkning. Det bør vurderes skjøtselstiltak i og rundt tjernet,

særlig om stedvis tørlegging sommerstid kan reduseres. Hogst og rydding for å sikre gode lysforhold i tjernet er også aktuelt.

LITTERATUR:

- Bolghaug, C. 1995: Dammer og småtjern i Østfold, med vekt på amfibier. Registreringer 1993-94. Rapport til fylkesmannen i Østfold, miljøvern avdelingen. 12.9.1995. 661s. (Bangtjernet s.349).
 - Dolmen, D. (red.), Olsvik, H. & Strand, L.Å. 1995: Ferskvannslokaliteter og verneverdi. Vitenskapsmuseet, Rapport Zoologisk Serie 1995, nr.6. (Bangtjernet s.6: Stor salamander).
 - Fløseth, L. 1996: Landskapsendringer ved Østfoldkysten, konsekvenser av fritidsrelatert arealbruk, Ressurs- og miljøgeografi, nr.11, 1996, Geografisk inst., Universitetet i Oslo.
-

LOKALITET: Skjebergkilen

Nr. 46

KOMMUNE: Sarpsborg

KARTBLAD (1:50.000): 1913 II Halden

UTM-KOORDINATER (WGS 84): PL 244-638

ØKONOMISK KART (1:5.000): CS 028-1 Øyestad

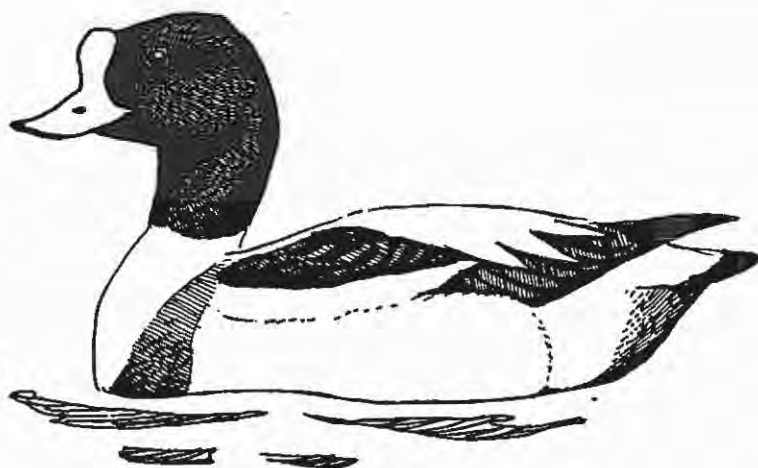
VERNEFORM: Naturreservat, revisjon

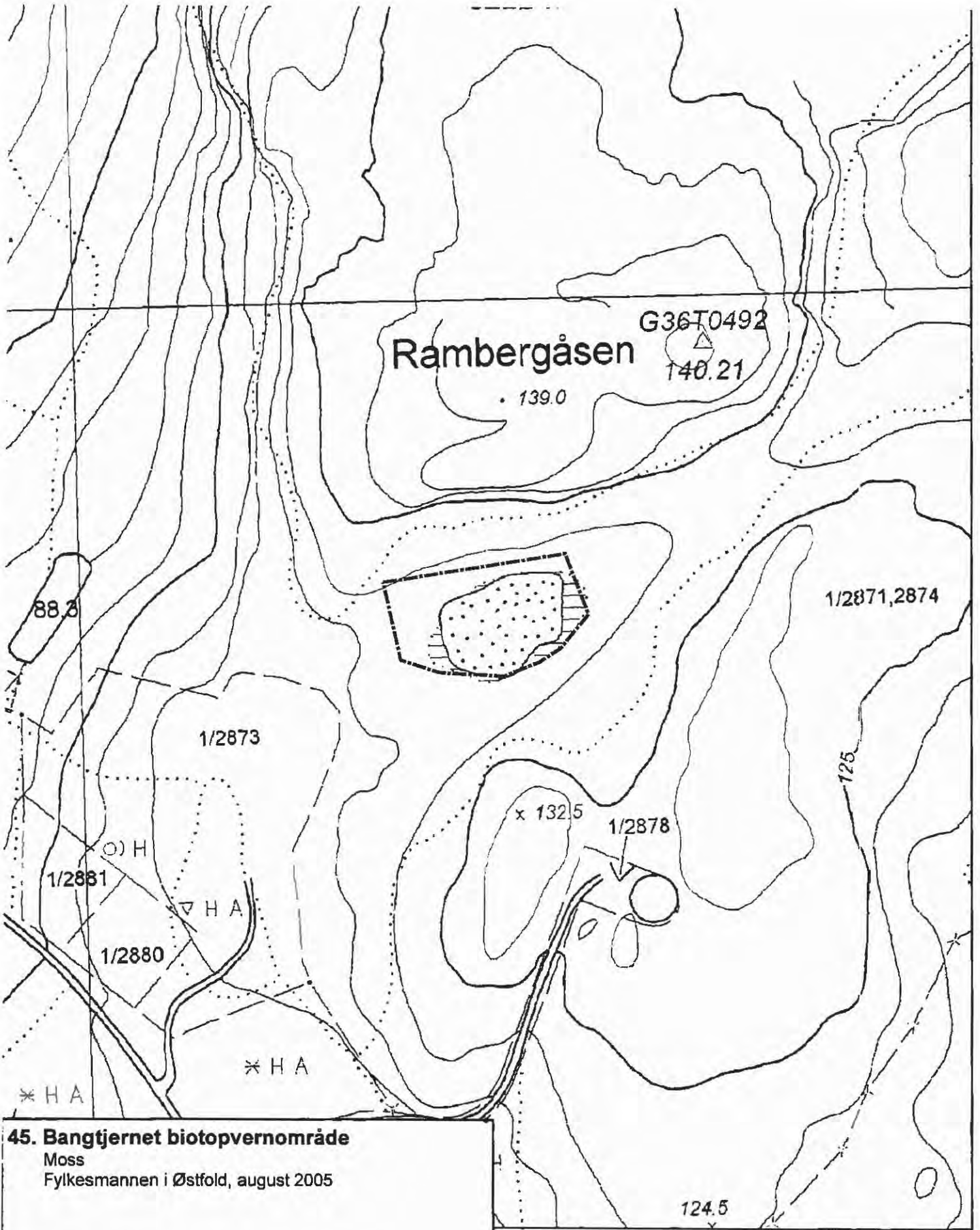
BERØRTE EIENDOMMER: 1001/6, 1002/8, 1002/14, 1003/2, 1022/7, 1099/70, 1099/71, 1099/82, 1099/140, 1099/172, 1107/3, 1107/48 og 1107/68.

KART, se s. 154.

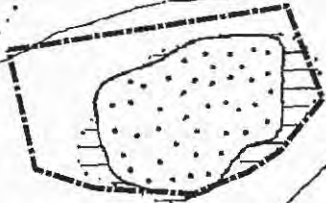
Ca 4 daa foreslås landareal i nord foreslås tatt ut og 8,5 daa landareal i sør tatt inn i reservatet.

Området ble våtmarksreservat i 1992. I vernebestemmelsene foreslås nå et forbud mot utøvelse av vannsport, inkl. kiting (brett med drageseil,) for å redusere forstyrrelsene for fuglelivet. Videre foreslås en harmonisering av ferdselsforbudperiodene i samsvar med de øvrige våtmarksreservater. Kart benyttet ved vern i 1992 har mangler som nå ønskes rettet. Vernekartet foreslås litt endret for å få bedre samsvar mellom kart og den faktiske situasjonen i marka. Det foreslås også en mindre utvidelse sørvest i reservatet. Nytt kart er utarbeidet ved hjelp av GPS-målinger.

Rambergåsen
 G36T0492
 140.21
 • 139.0

88.3
 1/2873
 1/2881
 1/2880
 * H A
 * H A

1/2871,2874

x 132.5
 1/2878

125

124.5

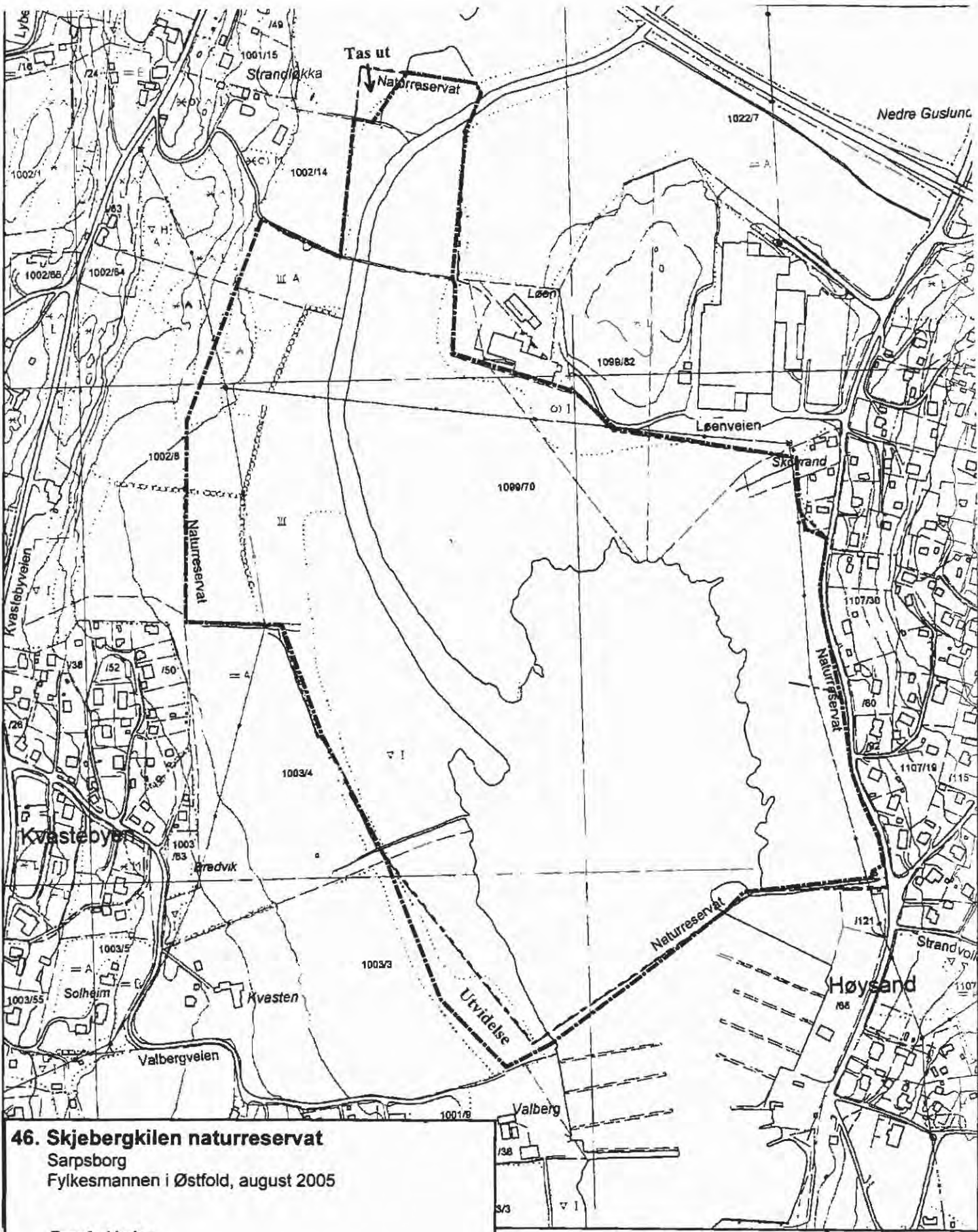
45. Bangtjernet biotopvernområde
 Moss
 Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring
 Verneforslag

0 25 50 100 Meters

Tillatelse kartgrunnlag: GV-L-01

46. Skjebergkilen naturreservat
 Sarpborg
 Fylkesmannen i Østfold, august 2005

Tegnforklaring

- Verneforslag
- Nåværende vernegrense

0 50 100 200 Meters

Tillatelse kartgrunnlag GV-L-01

15 Litteratur

Under beskrivelse av det enkelte verneforslag er tatt inn litteratur som dokumenterer verneverdier og beskriver området.

- Afzelius, L. 1979 : Utvikling og status i Iddefjordens biologi. Nasjonalt program for overvåking av vann-ressurser. *Norsk inst. for vannforskning (NIVA), rapp. nr.1096*. 50 s. Indre Iddefjord s.28-45. 50s.
- Afzelius, L. 1995 : Inventering av bottenfaunan i Enningdalsälvens estuarium i Inre Iddefjorden. Fylkesmannen i Østfold, rapport nr.8: 17-32.
- Afzelius, L.1996: Inventering av bottenfaunan i området Heia - Torbjørnskjær 1994-1995 i Østfold fylke. Tjärnö Marinbiologiska Laboratorium, Strømstad. 26s. Fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapp. 4/2004.
- Afzelius, L., m.fl. 1998: Marinbiologisk översikt av djuppartier i yttre Oslofjorden. Tjärnö Marinbiologiska Laboratorium, Strømstad. 14s. + vedlegg: 21s.+ 1 s. foto + 1 kart. Fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapp. 4/2004.
- Bendiksen, E. & Svalastog, D. 1999: Barskogsundersøkelser på Østlandet i forbindelse med utvidet verneplan. NINA oppdragsmedling 1999, nr.619:1-104.
- Benkert, D. & Kristiansen, R.1999 : *Moravecia hvaleri* und *Kotlabaea trondii* – zwei neue *Pezizales*-Arten aus Norwegen. Zeitschrift für Mykologie 65(1):33-39. (Ny art for vitenskapen, Hvaler).
- Bjørndalen, J.E. og Brandrud, T.E. 1989: Verneverdige kalkfuruskoger. Landsplan for verneverdige kalkfuruskoger og beslektede skogstyper i Norge. II: Lokalteter på Østlandet og Sørlandet. Rapport Direktoratet for naturfovaltning, Trondheim. 245 s.
- Bolghaug, C. 1995: Dammer og småtjern i Østfold, med vekt på amfibier. Registreringer 1993-94. Rapport til fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen. 12.9.1995. 661s.
- Bolghaug, C. & Dolmen, D. 1996: Dammer og småtjern rundt Oslofjorden; fauna, flora og verneverdi. Vitenskapsmuseet, Rapport Zoologisk Serie 1996, nr.4.
- Bratli, H. 1997: Lav-registreringer ved Østfold-kysten 1996. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapport nr.4, 1998:123-131.
- Brattegård, T. & Holthe, T. (red.) 1995: Kartlegging av egnede marine verneområder i Norge. Tiltråding fra et rådgivende utvalg. *Utredning for DN 1995, nr.3:1-179*. (Østfold s.160-161).
- Bruun, M. m.fl. 1987a: Natur og kulturlandskap i arealplanleggingen. *Nordisk Ministerråd miljørapport 1987, nr.3, del 1:123-132* (Østfold-kysten).
- Båtvik, J.I.I. 1992 : Sjeldne, sårbare og hensynskrevende karplanter i Østfold. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapp.nr.6:1-261.
- Båtvik, J.I.I. 1994 : *Karplantenes utbredelse og forekomst i Moss kommune med utgangspunkt i herbariemateriale* og litteraturhenvisninger. Carex Bioprint, Råde. Rapport til Moss kommune. Okt. 1994. 139 s.
- Båtvik, J.I.I. 1994: Vegetasjonssamfunn og sjeldne karplanter i Rygge kommune, Østfold. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv., rapportserie nr.1:1-145, inkl. 28 vegetasjonskart (A4).
- Båtvik, J.I.I 1996 a: Verdifulle kulturlandskap i Østfold. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapport nr.9, 1996:1-712.
- Båtvik, J.I.I. 1996 b: *Status og utbredelse av rødlistete karplanter i Fredrikstad kommune, samt en artsliste over registrerte karplanter i kommunen*. Carex Bioprint, Råde. Desember 1996. 126 s. (inkl. karter og stedsnavnregister).
- Båtvik, J.I.I. 1997 a : *Status og utbredelse av rødlistete arter i Råde kommune*. Carex Bioprint, Råde. August 1997. 142 s. (inkl. karter og stedsnavnregister).
- Båtvik, J.I.I. 1997 b : *Biologisk mangfold i Sarpsborg kommune*. Østfold-Natur nr.36.1997. (inkl. kommunedel Skjeberg med verneverdige områder).
- Båtvik, J.I. 2001: En kortfattet inventering av utvalgte dammer og fuktmarksområder nær Oslofjorden i Østfold. Carex-Bioprint. Nov. 2001. Rapport til fylkesmannen i Østfold, miljøvernadv.12s.
- Direktoratet for naturforvaltning (DN) 1991a: Barskog i Øst-Norge. Utkast til verneplan. DN-rapport nr. 5 / 1991. 267s. Lok. fra Østfold-kysten: Nr.79, 80, 82, K16.
- DN 1991 b: Barlind og krithorn i Norge. Utkast til verneplan. DN-rapport nr. 6 / 1991. 59 s. v/ I.Angell - Petersen. 3 barlind-lok. inngår i "Landsplan barskog" fra planområdet: Østfold (nr.1),
- Direktoratet for naturforvaltning 1999: Barskog i Øst-Norge. Utkast til verneplan. Fase II. DN-rapport nr.4, 1999:1-253
- DN / Statens kartverk 1995 : Karter (M:1:250.000) «*Inngrepsfrie naturområder i Østfold, registrert med bakgrunn i avstand fra tyngre tekniske inngrep*».
- Dolmen, D.1991: Dammer i kulturlandskapet - makroinvertebrater, fisk og amfibier i 31 dammer i Østfold. *NINA forskningsrapp. 20: 1-63* (Råde, Rygge, Onsøy).
- Dolmen, D, Olsvik, H. & Strand, L.Å. 1995 : Ferskvannslokaliteter og verneverdi. Vitenskapsmuseet, Rapport Zoologisk Serie 1995, nr.6.
- Dolmen, D. & Strand, L.Å. 1997: Preliminært amfibieatlas med fylkesvis statuskommentarer. Lab. ferskv.økol. & innl.fiske, Videnskapsmus., Tr.heim, Zool.notat nr.8:1-27+ 62s. Fylkesvise lister.

- Eie, J.A., Jøsang, O., Marker, E. & Schei, P.J.; Hardeng, G. (red.) 1991: Naturfaglige undersøkelser av en del områder i Østfold. "Landsplanen for verneverdige områder og forekomster", Miljøverndepartementet 1973-76. Miljøvernavd., fylkesmannen i Østfold, rapport 9/91. 131 s.
- Engan, G. 1993. Botaniske verneverdier i sørøstre Hvaler. Institutt for biologi og naturforvaltning. NLH. Ås. Upublisert hovedoppgave. 157 s + vedlegg.
- Engan, G. 1994a: Strandbete, *Beta vulgaris* ssp. *maritima*, funnet spontan i Norge. *Blyttia* 52:39-42.
- Engan, G. 1994b: Botaniske verneverdier i sørøstre Hvaler. *Natur i Østfold. Suppl. 3. Årsskrift 1994*:41-46. Naturvernforbundet i Østfold.
- Engan, G. 1996: Trua og sårbare karplanter ved Oslofjorden. «Oslofjord-verneplanen». Norsk inst. for jord- og skogkartlegging. Rapport til Verneplanutvalget for Oslofjorden. 74 s. (Utdrag Østfold i: Miljøvernavd. rapport nr.4, 1997:132-144.
- Erikstad, L. 1991: Østfold. Kvartærgeologisk verneverdige områder. NINA-Utredning nr.26:1-61. Borge kirke i Borge s.53, Brattestø i Hvaler s.37, "Danmark" i Rygge s.51. Eldøya i Rygge s.33, Søndre Jeløy i Moss s.43, Ørekroken i Hvaler s.52.
- Erikstad, L. 1998: Lokalteter i Norge. s.273-345 i: Andersen, S. & Pedersen, S.S.: Israndslinier i Norden. TemaNord 1998:584:1-372+kart. (Brattestø, Hvaler).
- Finne, M. 2004: Forvaltningsplan for Iddebekken. Utmarksavdelingen for Akershus og Østfold. 45 s.
- Fjellstad, B.M. 1996: Registrering av sommerfugler fra Huserområdet, Asmaløy, Hvaler kommune, Østfold. Rapoort til fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd. April 1996. 29s.
- Fløseth, L. 1996: Landskapsendringer ved Østfoldkysten, konsekvenser av fritidsrelatert arealbruk for artsmangfold og naturopplevelser. Et studium av Nordre Jeløy i Moss og Ovenøya i Råde. Hovedfagsoppgave i geografi. Geograf. inst., Univ. i Oslo. 236s.
- Fredriksen, Å.S., Johansen, P.-A. & Hardeng, G. 2004: Sjøfuglholmer i Østfold. Oslofjordverneplanen. Notat. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd. 22.7.04. 35 s.
- Fylkesmannen i Østfold 1976: Naturvernregistrering i Østfold.
- Fylkesmannen i Østfold 1977: Utkast til verneplan for myrer i Østfold fylke. 71 s.
- Fylkesmannen i Østfold 1979: Utkast til verneplan for edellauvskog i Østfold fylke. 62 s.
- Fylkesmannen i Østfold 1986: Utkast til verneplan for våtmarksområder i Østfold. 137s.
- Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd. 1999: Database for rødlistearter i Østfold.
- Fylkesmannen i Østfold 2005: Vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten. Supplerende vern for sjøfugl. Delplan for sjøfuglhekkeområder i Østfold. Høringsutkast. Fylkesmannen i Østfold, rapport miljøvern nr.2, 2005. 112s.
- Fylkesmannen i Østfold & Østfold fylkeskommune: Miljøstatus i Østfold. <http://www.miljostatus.no/ostfold/> og <http://www.ostfold-f.kommune.no/analyse/>
- Goffeng, G. 1983: *Østfold. Marin grense og løsmassefordeling*. Norsk Teknisk Byggekontroll (NOTEBY), oppdragsrapport nr.23990. 12s. + kart.
- Halvorsen, Rune 1980b: Truete og sårbare plantearter i Sør-Norge. Del II. Spesiell del. Bot. Hage Mus., Univ. Oslo, Oslo. 140 s.
- Halvorsen, Rune 1982. Sjeldne og sårbare plantearter i Sør-Norge.V. Strandtistel (*Eryngium maritimum*). *Blyttia* 40:163-173.
- Halvorsen, Rune & Fagernæs, K.E. 1980. Sjeldne og sårbare plantearter i Sør-Norge. II. Sprikesøtgras (*Glyceria plicata*). *Blyttia* 38:127-132.
- Hansen, L.O.1994: Insektafaunaen i Telemarkslunden og Gunnarsbybekken, Ekeby i Rygge. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd., rapport nr.7, 1995*: 89-125.
- Hansen, P.A.1996: Kulturlandskap ved Værne Kloster. Registrering av kvaliteter. Analyse av mulige trusler. Skissering av aktuelle tiltak. Rygge kommune. August 1996. 58s.
- Hansen, O. & Hansen, L.O. 1998: Verneverdige insekt-habitater. Oslofjordområdet. NINA Oppdragsmelding 546:1-132. Østfold-områder s.18+22-35 + i tabeller.
- Hardeng, G. 1978: Truete, sårbare og sjeldne karplanter i Østfold. *Østfold-Natur nr.4*: 60-65.
- Hardeng, G. 1980a: Våtmarksområder i Østfold. Bakgrunnsmateriale til en våtmarksreservatplan, med tilleggstoff om strandområder, ferskvann m.v. til senere verneplaner. Utredning til fylkesmannen i Østfold 1978-80. 490s. + vedlegg.
- Hardeng, G. 1980: Prosjektet "Representative naturtyper og truete biotoper i Norden. Østfold fylke. Miljøverndept. 34 s. (Østfold-kysten / skjærgården, geologi + vegetasjon. (Litteraturliste).
- Hardeng, G (red.)1986: Ornitologiske registreringer i våtmarksområder. *Østfold-Natur* 24:1-234
- Hardeng, G. 1992: Marine verneområder i Oslofjorden, med vekt på Østfold. Notat, miljøvernavd., fylkesmannen i Østfold, 20 s. Østfold s.8-18.
- Hardeng, G. (red.) 1995+ 2000: Naturfaglige undersøkelser av områder i Østfold. II + IV. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd., rapp.7 1995 + 1A-B 2000.
- Helland, A. 1995: Vurdering av faste dumpeplasser langs Østfold-kysten. NIVA-rapport nr. 3234. 10.4.1995. (85 s.). 13 områder vurderes.
- Høeg, O.A.1961: *Oenanthe aquatica*, hestekjørvel, i Norge. *Blyttia* 19:58-59.
- Iversen (= Båtvik), J.I. 1987: Sjeldne og sårbare plantearter i Østfold. Rapport til Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen. 276 s.

- Iversen, J.I. (= Båtvik) 1990. Forsvunnede karplanter fra Østfold fylke de siste 200 år inkludert antatte feilangivelser. *Blyttia* 48:137-144.
- Jansson, S.-T. 1994 a : Sjøfuglartenes bestandsutvikling på Østfoldkysten fra forrige århundre og fram til 1993. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapp. 10, 1994: 1-35 + 3s.
- Jansson, S.-T. 1994 b : Sjøfuglregistrering på Østfoldkysten 1993. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapport nr.9, 1994 :1-20 + 3 vedl.
- Jansson, S.-T. 1995 : Sjøfuglenes hekkebestand langs Skagerakkysten. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapport nr.4, 1995: 1-45 + vedlegg 23s. (Oversikt over litteratur sjøfugl).
- Jøsang, O. 1976 : Miljøverndepartementets registrering av naturområder og forekomster. Geologi. 508s. (Rapport senere deponert bl.a. i DN).
- Karlsso, J.1995 : Inventering av marina makroalger i Østfold 1994 : Området Heia - Torbjørnshjør. Tjärnö Marinbiologiska Laboratorium, Strömstad. 21s. + vedl.I (2s.); vedl.II (25s). Fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapp. 4/2004.
- Kasbo, R. 1981 : *Tørrenger. En plantesosiologisk beskrivelse av vegetasjonen på Eldøy, Sletterøyene og Rauøy*. Hovedfagsoppgave, Universitetet i Oslo.
- Klemsdal, T. 2002: Landformene i Østfold. *Natur i Østfold* 21 (1-2):7-31.
- Korsmo, H. 1974a: Naturvernrådets landsplan for edellauvskogreservater i Norge. I. Østfold, Akerhus, Hedmark og Oppland. Botanisk inst., NLH, Ås. 111s.+ vedlegg. Fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapp. 1A / 2000:144-192.
- Korsmo, H., Moe, B. og Svalastog, D: 1991: Verneplan for barskog. Regionrapport for Øst-Norge. NINA Utredning nr.25:1-190.
- Korsmo, H. & Svalstog, D.1993a: Inventering av verneverdig barskog i Østfold. NINA-oppdagsmelding nr.217. 100s.
- Kristiansen, R. 1990 : Nye sopparter for vitenskapen fra Østfold. *Agarica* 10/11:6-12.
- Kristiansen, R. 1997: Vispen / Skjærviken, Borge, Fredrikstad. (Sopp). Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapport 4-1997:13-15.
- Kristiansen, R. 2000: Forslag til forvaltning av viktige sopplokalteter i Hvaler kommune. Fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapp. 1B, 2000:211-229.
- Langangen, A. 1996: Kransalgene i Østfold. *Natur i Østfold* 15(1): 49-64.
- Langdalen, E & Stav, O. 1971: *Jeløya*. Inst. for jordskifte og eiendomsutforming, NLH, 84s.+13 karter.
- Lundberg, A. & Rydgren, K.1994: Havstrand på Sørøstlandet. Regionale trekk og botaniske verdier. NINA forskningsrapport 47:1-222. (Østfold s.133-195).
- Lundäl, T. 2005: Kartlegging av biologiske värden i djupare delar av marina habitat i Yttre Hvaler, nordöstra Skagerrak, med ROV-teknik. Tjärnö marinbiologiska laboratorium. Fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapp. 4/2004.
- Løfall, B.P. 1995 : Truede moser i Østfold - en oversikt. *Natur i Østfold* 14(1) : 74-82.
- Løfall, B.P. 1996 : Busk- og bladlav-status 1996. *Natur i Østfold* 15(2):164-178.
- Løfall, B.P. 1996a : Rødlistede moser i Fredrikstad - en lokalitetsoversikt. Rapport til Fredrikstad kommune. Des. 1996. 33 s.
- Løfall, B.P. 2001: Truede karplanter i Østfold – forvaltningsplan. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapp. nr.3*, 2001: 1-199.
- Løfall, B.P. 2003: Rauer i Onsøy - verneverdier og forvaltning. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapp. nr. 2*, 2003
- Løfall, B.P. 2003: Nye busk- og bladlav fra Østfold. Lav i Østfold 11. *Natur i Østfold* 22(1-2):65-68.
- Marker, E. 1973 : Verneverdige strandenger i Østfold. Landsplanen for verneverdige områder og forekomster. Miljøverndep., rapport nr.26. 78s. (Rapport nå deponert i DN). Utdrag publisert i fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapp. nr. 9, 1991.
- Martinsen, O. 2002: Sjøfuglregistreringer på Østfoldkysten 1974-2001. Fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapp. nr.1, 2002:1-22 + vedlegg.
- Moen, A. 1970: Myrundersøkelser i Østfold, Akershus, Oslo og Hedmark. Fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapp. 1A / 2000: 8-31.
- Moen, A. 1976: Vurdering av noen verneverdige myrer i Østfold og Akershus. Rapport til Miljøverndepartementet. Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet, Trondheim. 22 s. Fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapp. 1A / 2000:32-44..
- Nilssen, J.P.1996: Natur, biologisk mangfold og kulturlandskap på Hvaler. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapp. nr.5*, 1996: 69 + 118s.
- Nilssen, J.P.1999: *Forandringene i Skagerraks kystsone – utvikling i balanse?* *Fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapp. nr.5*, 1999.
- Nordal, I. & Wischmann, F. 1989. Bittergrønn, *Chimaphila umbellata*, i Norge. *Blyttia* 47:183-188.
- Norderhaug, M.1976: *Fuglene i Oslofjorden*. (Grøndahl), Oslo. 55s.
- Nordisk Ministerråd 1984: Representativa naturområden i Norden. Kort områdevis omtale av Østfold - kysten / skjærgården.
- NOU 1986 : Ytre Oslofjord. NOU 1986 :21.103 s. + karter.

- Olsen, K.M. & Abel, K. 2003: Forslag til utvidelse av Refnes naturreservat, samt forslag til opprettelse av Kongshavntjern og Reierlia naturreservater på Jeløya, Moss kommune. Stiftelsen Siste Sjanse, notat 2003-5. 8s. + 3 vedlegg.
- Olsvik, H., Kvifte, G. og Dolmen, D. 1990: Utbredelse og vernestatus for øyestikkere på Sør- og Østlandet, med hovedvekt på forsurnings- og jordbruksområdene. Univ. i Tr.heim, Videnskapsmuseet, Rapport Zoologisk Serie 1990, nr.3:1-71.
- Ouren, T. 1979. Ballastplasser og ballastplanter i Østfold. *Blyttia* 37:167-197.
- Røsten, E. 1986 : Fuktområder i kulturlandskapet. (Rygge).
Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapport nr. 4 / 1986 : 1-20 + vedlegg.
- Røsten, E. 1987 : Fuktområder i kulturlandskapet, II. (Eidsberg, Rakkestad, Skjeberg, Idd).
Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapport nr. 6 / 1987 : 1-23 + vedlegg.
- Sentralt utvalg for registrering av verdifulle kulturlandskap 1994 : Verdifulle kulturlandskap i Norge. Del 4 : Sluttrapport fra det sentrale utvalget. Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap. Trondheim, august 1994. 117s. + kart M 1:2 mill.: Nasjonal oversikt over verdifulle kulturlandskap i jordbrukslandskapet og nasjonal inndeling i landskapsregioner 1.7.1994 v/ A.Elgersma, NIJOS.
- SINTEF 1990 : Kystkartlegging. Vestfold, Buskerud, Oslo, Akershus, Østfold. Rapport nr.STF21 A89083. v/ Hodde,T.,Tømmeraaas,P.J. og Sindre,E..188s. + perm med kart.
- St.meld. nr. 62 (1991-92) : Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge. Ytre Oslofjord kap. 9.4.4. s.119.
- Stabbetorp, O; Auestad, I. Bratli, H; Båtvik, J.I.I; Engan, G; Kristiansen, R; Walberg,G; Wesenberg, J.; Hardeng, G. 1997 (red.) : Botaniske registreringer i Østfold. "*Oslofjord - verneplanen*" 1993-96. Naturfaglige undersøkelser i Østfold. III. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd., rapp.4, 1997:1-144.
- Statens naturverneinspektør for Sør-Norge 1977: Verneplan for sjøfuglreservater. Utkast. Delplan 1. Østfold, Oslo / Akershus, Buskerud og Vestfold. v/ M.Norderhaug.132 s.
- Steen, H. 1993: Algevegetasjon i poller og tjern på Hvaler, med vekt på kransalger (*Characèer*).
Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd., rapport nr.7, 1995: 27-46.
- Stigen, L. K. 1996 : Marint vern i Ytre Oslofjord – en studie av planprosessen for etablering av marine verneområder i Fredrikstad og Hvaler. Hovedoppg. Inst. for økonomi og samfunnsfag, NLH, Ås. 86 s.
- Stigen, Line 1997 : *Vegetasjonkartlegging av sør-vestre Vesterøy*. Rapport til fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd. 38s. + veg.kart.
- Svalastog, D. & Høiland, K. 1991 : Verneverdige lokaliteter for barlind og krithorn på Østlandet vest t.o.m. Aust-Agder. NINA Oppdragsmeld. nr.64:1-58.
- Svalastog, D., Stabbetorp, O.E. & Often, A. 2003: Naturfaglige undersøkelser av skog i Hvaler kommune. NINA Oppdragsmelding nr.801:1-39.
- Svalastog, D., Often, A. & Stabbetorp, O.E. 2004: Kartlegging av fire skogsområder i Østfold: Pernestangen, Søndre Haugstenåsen, Refsnes og Folkå. Norsk inst for naturforskning (NINA), 16s. Fylkesmannen i Østfold, miljøvern, rapp. 1/2005:86-100.
- Sævre, R.1986: Beiteundersøkelser i skjærgården. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen, rapport nr.6, 1986*:1-40.
- Tangen,P. 1999: Seldne stor-sommerfugler i Østfold. *Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd., rapport nr.4, 1999*:1-313. (Med stedsnavn og artsregister).
- Tønsberg, T. 1995: *Cladonia incrassata* new to Norway, and the problem of *C.anitae* in Europe. *Graphis Scripta* 6: 85-88 (Truet lavart, Hvaler).
- Verneplanutvalget for Oslofjorden 1999: Vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten. Utredning for Direktoratet for naturforvaltning. nr.8:1-274.**
<http://www.dirnat.no/wbch3.exe?ce=3202>
- Walseng, B. 1994: Verneplan I og II, Østfold, krepsdyrundersøkelser. NINA Oppdragsmeld. 304:1-26.
- Wergeland Krog, O. M. 1997: Biologisk mangfold. Kartlegging av nøkkelbiotoper, tiltak for bevaring av artsmangfoldet. *Fredrikstad kommune, Plan- og miljøseksjonen. Rapport 1-1997*:1-79 + vedl.+ kart.
- Wergeland Krog, O.M. 2001: Handlingsplan for biologisk mangfold i Sarpsborg kommune. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd., rapport nr.3:1-35+139 s.
- Wergeland Krog, O.M. 2002 a: Biologisk mangfold i Halden kommune. Kartlegging av naturtyper og viktige lokaliteter for biologisk mangfold. Wergeland Krog Naturkart. Degernes 5.10.2002. 27s.
- Wergeland Krog, O.M. 2002 b: Biologisk mangfold i Hvaler kommune. Kartlegging av naturtyper og viktige lokaliteter for biologisk mangfold. Wergeland Krog Naturkart. Degernes 7.2.2002. 23s + kart.
- Wergeland Krog, O.M. 2004a: Biologisk mangfold på Rauøy fort, Fredrikstad kommune, Østfold. Forsvarsbygg (FBT), *BM (biomangfold)-rapport nr. 60 -2003*. 51s. + vedlegg 1s. + 5 kart.
- Wergeland Krog, O.M. 2004b: Biologisk mangfold i Moss, Rygge og Råde. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavd., rapport (trykkes i 2005).
- Wesenberg, J.1995: Truete og sårbare karplanter. Notat til Verneplanutvalget for Oslofjorden. 9s.
- Økland, R.H. & Økland, T. 1988. Forvaltningsplan for truete plantearter i Østfold fylke. *Økoforsk publikasjon 1988*. 54 s.
- Østfold fylkeskommune & Statens Kartverk Østfold 1994 : Rapport GIS - kyst - Rygge. GIS til arealovervåking med eksempel fra Rygge. Statens Kartverk Østfold. 6.4.94. 20s + vedlegg/karter.

DET KONGELIGE
MILJØVERNDEPARTEMENT
Statsråden

Kommuner og fylkeskommuner ved Oslofjorden

Deres ref

Vår ref

Dato

† 2 NOV. 1999

Art:

Videreføring av arbeidet med sikring av viktige natur- og friluftsområder i Oslofjorden

Oslofjordregionen er det næringsmessige og befolkningsmessige tyngdepunktet i Norge og er også landets desidert viktigste fritidsområde med rike natur- og kulturverdier. Utviklingen har imidlertid ført til omfattende nedbygging og slitasje av arealene langs kysten. Staten ønsker derfor å videreføre arbeidet med sikring av viktige gjenværende natur- og friluftsområder i områdene ved Oslofjorden. I dette brevet ønsker jeg å informere berørte kommuner og fylkeskommuner nærmere om dette arbeidet. Samtidig inviterer jeg berørte kommuner og fylkeskommuner til et tett samarbeid slik at allmennheten også i framtiden kan få tilgang til miljøkvalitetene langs fjorden og at til dels unike naturforekomster kan bli bevart.

Kommunenes ansvar for viktige natur- og friluftsområder

Kommunene har etter plan- og bygningsloven ansvaret for arealplanleggingen gjennom utarbeiding av kommuneplaner og reguleringsplaner. I henhold til lovens § 20-1 skal kommunene utføre en løpende kommuneplanlegging med sikte på å samordne utviklingen på viktige samfunnsområder. Kommuneplanleggingen skal være langsiktig og avveie bruk og vern av arealer og ressurser. Arealdelen av kommuneplanen vil være svært viktig i kommunens arbeid med å ivareta viktige miljøverdier.

I St.meld.nr.29 (1996-97) "Regional planlegging og arealpolitikk" omtales bit-for-bit utbyggingen som oppstår når summen av mange små inngrep over tid gir uakseptable virkninger på miljøet. Slik utbygging har vært praktisert i strandsonen mange steder slik at viktige natur- og friluftsområder har gått tapt eller blitt sterkt redusert. Et vedvarende byggepress gjør at det er behov for en skjerpet innsats imot denne praksis.

For å presisere de politiske mål som må tas med i avveiningen mellom utbygging og verne- og rekreasjonsverdier etter plan- og bygningsloven, ble det ved kongelig resolusjon av 9.7.1993 gitt "Rikspolitiske retningslinjer for planlegging i kyst- og sjøområder i Oslofjordregionen". Innenfor retningslinjenes geografiske virkeområde skal naturverdier,

kulturminneverdier og rekreasjonsverdier forvaltes som en ressurs av nasjonal betydning, til beste for befolkningen idag og i fremtiden. Fylkeskommunene skal legge retningslinjene til grunn i fylkesplanene på samme måte som kommunene skal legge retningslinjene til grunn i kommunal planlegging og enkeltsaksbehandling etter plan- og bygningsloven.

Jeg vil understreke at kommunenes og fylkeskommunenes innsats gjennom sin planlegging og enkeltsaksbehandling vil være helt avgjørende for om vi skal lykkes med å sikre de viktigste gjenværende friluftsliv- og naturområdene langs Oslofjorden. Også fylkesmennene skal legge retningslinjene til grunn for sin medvirkning i planleggingen og behandling av enkeltsaker etter plan- og bygningsloven. Statens arbeid med sikring og vern av viktige områder vil bare omfatte en liten del av de aktuelle områdene.

Sikring av tilgjengeligheten til strandsonen

Kyst- og strandstrekningene langs Oslofjorden utgjør noen av landets mest attraktive områder for friluftsliv, spesielt om sommeren. Båtliv, badeliv, turgåing og fiske ved Oslofjorden er viktige aktiviteter for en stor del av landets befolkning. Til tross for kontinuerlig arbeid for å sikre friluftsområder for allmennheten, minker tilgjengelige kyst- og strandstrekninger stadig. Byggepresset på strandsonen er stort, og bygging/utvidelse av hytter og hus innebærer en uheldig privatisering av arealene. Det samme gjør en stadig økende oppføring av brygger, gjerder, trapper, plattinger for uteopphold m.v. Det er viktig å få stoppet denne uheldige utviklingen.

Det er primært kommunenes ansvar gjennom sin planlegging, byggesaksbehandling og dispensasjonspraksis å legge til rette for at allmennhetens interesser i strandsonen beskyttes slik de nasjonale bestemmelsene legger opp til. Friluftslivloven bygger på prinsippet om allmennhetens rett til fri ferdsel i utmark, en rett som mister sitt reelle innhold ved den privatisering som utstrakt utbygging i strandsonen medfører. Det følger av friluftslivloven at det ikke er tillatt for eiere eller brukere av privat eiendom å sette opp stengsel, skilt eller annet som hindrer lovlig ferdsel. Høyesteretts såkalte "Sandefjord-dom" fra 1998 fastholder kommunens rett til å kreve denne type stengsel fjernet. Bygging og fradeling i 100-metersbeltet langs sjøen har i utgangspunktet vært forbudt siden 1965; någjeldende forbud er hjemlet i plan- og bygningsloven § 17-2. Det gjelder imidlertid unntak fra dette forbudet, bl.a. for områder som omfattes av reguleringsplan, for nødvendige atkomstbrygger, for tiltak for forsvar, landbruk, samferdsel, m.v. Kommunene har i tillegg mulighet for å dispensere fra forbudet når det foreligger særlige grunner.

Skjerping av dispensasjonspraksis

Departementet har gjennom kontinuerlig veiledning og rundskriv innskjerpet overfor kommunene kriteriene for dispensasjon, samt generelt oppfordret til en varsom dispensasjonspraksis. For å oppnå en ytterligere innskjerping vil departementet med det første sende ut et eget strandsoneskriv til kommuner og fylkesmenn i det aktuelle området, der reglene og behovet for strengere praksis presiseres ytterligere.

Oppfølging av friluftslivlovens bestemmelser om ulovlige stengsler

Direktoratet for naturforvaltning er i gang med å utarbeide et opplegg for å lette kommunenes arbeid med å fremme allmennhetens ferdselsmuligheter i strandsonen. Opplegget vil bl.a. inneholde orientering om regelverk og andre rettskilder (dommer, uttalelser fra sivilombudsmannen, forvaltningsvedtak, m.v.). Direktoratet vil også gi en orientering om eventuelle økonomiske og juridiske konsekvenser for kommunene, samt hvordan kartlegging av ulovlige stengsler kan gjennomføres rent praktisk og om hvordan kommunene bør gå fram for å få fjernet ulovlige stengsler.

Fortsatt innsats for sikring av friluftsområder

Arbeidet med å sikre de viktigste friluftsområdene ved Oslofjorden vil bli videreført. Over statsbudsjettet bevilges det årlig midler til finansiering av kjøp av viktige friluftsområder. Det er Direktoratet for naturforvaltning som fordeler disse midlene etter søknad fra kommuner og interkommunale friluftsråd. Det arbeides med fylkesvise oversikter over mulige viktige friluftsområder, som grunnlag for prioritering av statlig medvirkning. Departementet ønsker å prioritere bruk av disse midlene til de mest pressede kyststrekningene.

Vern av viktige naturområder i strandsonen

Oslofjordregionen har en svært variert natur med et rikt innslag av sørlige og varmekjære plante- og dyrearter. Det er den regionen i landet som har flest registrerte truede og sårbare arter. Vern av viktige områder har fram til idag særlig skjedd gjennom arbeidet med de 4 tematiske verneplanene: edelløvsskog, myr, våtmark og sjøfugl. Fylkene langs Oslofjorden var tidlig ute med dette arbeidet og alle 4 verneplaner er gjennomført i samtlige fylker langs fjorden. Med ny kunnskap ser vi at det er behov for ytterligere vern. Regjeringen varslet dette i meldingen "Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling" (St.meld.nr.58 for 1996-97).

Utvelgelse av områder

Fra 1993 til 1996 ble det utført ytterligere naturfaglige registreringer i Oslofjorden for å kartlegge verneverdige naturområder. Registreringene bygger på et bredere faglig grunnlag enn det som vanligvis lå til grunn for de tematiske verneplanene. På grunnlag av registreringene har et utvalg under ledelse av Direktoratet for naturforvaltning og med deltakelse fra fylkesmennenes miljøvernavdelinger prioritert områdene i 5 grupper utfra verneverdi. Et utdrag av utvalgets innstilling følger vedlagt med en oversikt over de høyest prioriterte områdene (gruppene 1-3). Dette utgjør i alt 181 områder. I dette ligger også revisjoner av 38 eksisterende verneområder. Sluttrapporten fra utvalget vil snart foreligge og bli oversendt kommunene og fylkeskommunene. I tillegg vil kommunene og fylkeskommunene få tilsendt fylkesvise fagrapporter med nærmere omtale av de registrerte områdene.

Mens oversikten over områder i gruppene 1-3 er så komplett som det er mulig å få til med dagens kunnskapsnivå, er oversikten over områder i gruppene 4 og 5 ufullstendig. Departementet vet at en del kommuner har oversikter over områder med lokal verneverdi og at disse oversiktene i noen tilfeller kan være mer omfattende enn områdene i gruppe 4 og 5 fra utvalget.

Valg av virkemidler

Utvalget anbefaler at områdene i gruppe 1-3 vurderes med sikte på vern etter lov om naturvern. Når det gjelder viktige hekkeplasser for sjøfugl, anbefaler utvalget at en vurderer vern med hjemmel i § 7 i lov om viltet (ferdselsregulering). Områder i gruppe 4 og 5, eventuelt supplert med kommunenes egne oversikter, anbefaler utvalget ikke å verne etter lov om naturvern, men sikres primært ved bruk av plan- og bygningslovens bestemmelser. Jeg vil understreke at omfanget av vernearbeidet og tempoet i gjennomføringen må tilpasses de økonomiske rammene som Stortinget fastsetter. Jeg er enig i at områdene i gruppe 1 og 2 bør vurderes med sikte på vern etter lov om naturvern. Når det gjelder områdene i gruppe 3, må kostnadene tillegges stor vekt når en skal ta stilling til spørsmålet om vern. Dette må avklares i det videre arbeidet. I mellomtiden er det viktig at verneverdiene i områdene ikke går tapt. Departementet vil derfor henstille til kommunene og fylkeskommunene om at de gjennom sin planlegging og enkeltsaksbehandling bevarer verneverdiene og unngår tiltak og

naturinngrep som vil redusere/ødelegge verneverdier i de områdene som utvalget har prioritert.

Videre behandling av utvalgets forslag

Miljøverndepartementet vil legge det overordnede ansvaret for gjennomføringen av vernearbeidet i Oslofjorden til Direktoratet for naturforvaltning. Arbeidet vil bli gjennomført etter en overordnet plan for å sikre en god prosess og framdrift. Oppstart av arbeidet vil variere for de aktuelle fylker.

Saksbehandling ved utarbeidelse av verneforslag etter lov om naturvern er regulert i § 18 i loven. Nærmere retningslinjer om dette finnes i rundskriv T-4/90. Rundskrivet er under revisjon bl.a. med sikte på å sikre tidlig informasjon og medvirkning fra berørte grunneiere, lokalsamfunn og kommuner når arbeidet med verneforslag startes opp. Dette innebærer også en best mulig samordning av vernearbeidet med kommunenes og fylkeskommunenes arealplanlegging etter plan- og bygningsloven. Det reviderte rundskrivet skal legges til grunn i arbeidet med vern av naturområdene som her er omtalt.

Forholdet mellom verneinteresser og fiskerinæringen

På bakgrunn av vedtak i Stortinget la regjeringen frem St.meld.nr. 43 for 1998-99 *Vern og bruk i kystsonen*. I meldingen drøftes forholdet mellom verneinteresser og fiskerinæringen i kystsonen. Meldingen ligger nå til behandling i Stortinget. Det konkrete vernearbeidet i Oslofjorden vil starte med områder som i liten eller ingen grad berører sjøareal, mens en inntil videre vil avvente arbeidet med områder som i vesentlig grad kan berøre fiskeriinteresser. Det er likevel et mål å behandle verneforslagene innenfor et fylke mest mulig samlet, særlig i forbindelse med lokal og sentral høring.

Økonomiske konsekvenser

Erstatning som følge av vern etter lov om naturvern fastsettes ved rettslig skjønn med mindre annet blir avtalt. Utgiftene til erstatninger dekkes over Miljøverndepartementets budsjett. Gjennomføringen av vernearbeidet må tilpasses de økonomiske rammene som Stortinget fastsetter ved de årlige statsbudsjetter. Med utgangspunkt i anbefalingene fra utvalget og med nåværende bevilgningsnivå kan gjennomføringen av vernetiltakene etter lov om naturvern ta 5-7 år.

Jeg vil oppfordre kommunene og fylkeskommunene til å holde nær kontakt med fylkesmennene i det videre arbeidet på samme måte som jeg oppfordrer fylkesmennene til å holde nær kontakt med bl.a. kommuner og fylkeskommuner i arbeidet med naturvernsakene. På denne måten kan en få lagt opp til gode verneplanprosesser og eventuelt få samordnet prosessene der en kommune eller en fylkeskommune ønsker å gjennomføre egen planprosess i medhold av plan- og bygningsloven.

Med hilsen

Guro Fjellanger

x) Vedlegg

*) Vedlegget omfatter en liste over utvalgets områder i vernegruppe 1-3, jf. vedlegg 3

Fylkesmannen i Østfold
Fylkesmannen i Oslo/Akershus
Fylkesmannen i Buskerud
Fylkesmannen i Vestfold
Fylkesmannen i Telemark

FYLKESMANNEN I ØSTFOLD	
07 JUN 2000	
Sak nr.	97/3407-009
Arkivnr.	432.1
Saksbeh.	GLEA
Det.åreg.	MU

Deres ref.

Vår ref. (bes oppgitt ved svar)

1999/8919- AREA/JEA

Arkivkode: 422.0

Dato

02.06.00

VIDEREFØRING AV ARBEIDET MED VERN AV VIKTIGE NATUROMRÅDER I OSLOFJORDEN

Bakgrunn

Det vises til møte i Miljøverndepartementet (MD) 3.2.99 om videreføring av arbeidet med vern etter naturvernloven i Oslofjorden. Det vises også til brev datert 12.11.99 fra MD til kommunene og fylkeskommunene innenfor planområdet for rikspolitiske retningslinjer for Oslofjorden (RPR-O) om "Videreføring av arbeidet med sikring av viktige natur- og friluftsområder i Oslofjorden", med liste over aktuelle nye verneområder og revisjoner.

I departementets brev framgår det at staten ønsker å videreføre arbeidet med sikring av viktige gjenværende natur- og friluftsområder i områdene ved Oslofjorden. Videre pekes det i brevet på kommunenes ansvar for viktige natur- og friluftsområder, med plan- og bygningsloven som det viktigste virkemiddel, idet statens arbeid med sikring og vern av viktige områder bare vil omfatte en liten del av de aktuelle områdene. Det framgår også at arbeidet med å sikre de viktigste friluftsområdene ved Oslofjorden vil bli videreført.

Med bakgrunn i de særskilte verneverdier i Oslofjordregionen, ser MD at det er behov for ytterligere vern, noe som også er varslet av Regjeringen i St. meld. nr. 58 (1996-97) "Miljøvernpolitikk for en bærekraftig utvikling".

I perioden 1993-1996 er det utført ytteligere naturfaglige registreringer i Oslofjorden for å kartlegge verneverdige naturområder. Et eget utvalg har på bakgrunn av disse registreringene foretatt en prioritering av områdene i 5 grupper. På denne bakgrunn anbefaler utvalget at 181 områder vurderes med sikte på vern etter naturvernloven (prioritet 1-3). Når det gjelder viktige hekkeplasser for sjøfugl, anbefaler utvalget at en vurderer vern med hjemmel i § 7 i lov om viltet. Områder i gruppe 4 og 5, eventuelt supplert med kommunenes egne oversikter, bør primært sikres ved bruk av plan- og bygningsloven. Utvalgets arbeid er presentert i Utredning for DN Nr. 1999-8 "Vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten".

MD peker på at det er viktig at verneverdiene i områdene ikke går tapt i perioden de er til vurdering for vern. MD henstiller derfor kommunene og fylkeskommunene om at de gjennom sin planlegging og enkeltsaksbehandling bevarer verneverdiene og unngår tiltak og naturinngrep som vil redusere/ødelegge verneverdiene.

MD har tillagt Direktoratet for naturforvaltning (DN) det overordnede ansvaret for gjennomføringen av vernearbeidet i Oslofjorden. Arbeidet vil bli gjennomført etter en overordnet plan for å sikre god prosess og framdrift. Oppstart av arbeidet vil variere for de aktuelle fylker. Saksbehandlingen skal skje i henhold til § 18 i lov om naturvern. Med utgangspunkt i anbefalingene fra utvalget og med nåværende bevilgningsnivå kan gjennomføringen av vernetiltakene etter lov om naturvern ta 5-7 år.

Områder som i vesentlig grad kan berøre fiskeriinteresser, skal vurderes i henhold til retningslinjer trukket opp i St. meld nr. 43 (1998-99) "Vern og bruk i kystsonen", jfr. Innst. S. Nr. 168 (1999-2000).

Videre arbeid med gjennomføring av vern

Videreføring av arbeidet med vern av viktige naturområder i Oslofjorden skal gjennomføres innenfor de ordinære rammene for tematiske verneplaner.

For en del sjøfuglområder vil det være tilstrekkelig å innføre ferdselsrestriksjoner i hekketiden etter viltlovens § 7. For å få en enhetlig behandling av disse områdene, og for å lette arbeidet for fylkene, behandles disse områdene samlet for alle fylkene. For § 7 i viltloven gjelder de samme saksbehandlingsregler som etter naturvernlovens § 18, jf. rundskriv T-3/99 om saksbehandlingsregler etter naturvernloven. DN ber om at fylkesmennene lager et forslag til hvordan denne prosessen kan koordineres og gjennomføres. De øvrige områdene som skal vernes etter naturvernloven gjennomføres som fylkesvise delplaner. Dette vil gjøre prosessen mer fleksibel enn om hele planen skulle kjøres samlet.

Tempo og fylkenes startrekkefølge

Etter samråd med fylkene har DN satt opp en fremdriftsplan for arbeidet. Vestfold starter arbeidet med sin verneplan i år, jfr. resultatkrav gitt i tildelingsbrevet, slik at planen kan oversendes DN etter lokal høring i 2002. Konkret vil dette bety at Vestfold i år 2000 skal kunngjøre melding om oppstart av vernearbeidet og starte arbeidet med et verneforslag. Telemark oversender sin verneplan til DN i 2003, Østfold i 2004, mens Oslo/Akershus og Buskerud oversender sine planer i 2005.

Omfang

Fylkesmennene skal ta utgangspunkt i listen over områder som MD har satt opp i sitt brev av 12.11.99 til kommunene. Kostnadene ved vern av det enkelte område skal klarlegges nærmere i løpet av planleggingsprosessen og tillegges vekt når en skal ta endelig stilling til spørsmålet om vern. Dette skal avklares i det videre arbeid i samråd med DN.

Oppstart

Rundskriv T-3/99 fra Miljøverndepartementet om "Saksbehandlingsregler etter naturvernloven" gir nærmere retningslinjer for hvordan verneplanprosessen skal startes opp og gjennomføres.

Alle fylkesmennene skal ta kontakt med berørte kommuner og fylkeskommuner for å drøfte hvordan arbeidet med verneforslagene best mulig kan tilpasses lokale og regionale planer, aktuell virkemiddelbruk, avgrensning av planarbeidet og fremdrift i planarbeidet. De fylkene som ikke skal starte selve verneplanarbeidet nå bør bruke en del tid på informasjon og kontakt med kommuner, grunneiere og andre berørte parter.

Informasjon

Fylkesmennene skal sørge for at kommunene og fylkeskommunene får tilstrekkelig informasjon om de aktuelle områdene, bl.a. ved å få tilsendt innstillingen fra verneplanutvalget for Oslofjorden og fagrapporter med beskrivelse av de aktuelle områdene. Innstillingen fra verneplanutvalget for Oslofjorden til Direktoratet for naturforvaltning om "Vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden/Telemark-kysten" (Utredning for DN Nr. 1999-8) er nylig sendt ut til fylkesmennene.

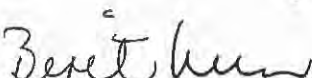
For å lette fylkene i deres informasjonsarbeid har DN laget en folder med generell informasjon om vern av viktige naturområder langs Oslofjorden. Noen eksemplarer av folderen følger vedlagt, og flere kan bestilles fra direktoratet.

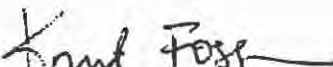
Andre virkemidler

Arbeidet med vern etter naturvernloven må ses i nær sammenheng med sikring av friluftsområder med sikte på å bevare viktige naturområder og sikring av allmennhetens tilgang til kystsonen, jfr brev fra MD datert 11.11.99 om skjerping av plan- og dispensasjonspraksis i strandsonen/100-metersbeltet, og brev fra MD datert 12.11.99 om videreføring av arbeidet med sikring av viktige natur- og friluftsområder i Oslofjorden.

Flere av områdene som er aktuelle å verne gjennom Oslofjordplanen har også friluftslivsinteresser. DN ber fylkesmennene vurdere hvilke av de aktuelle områdene i verneplanene der friluftslivsinteressen kan forenes med naturverninteressene og som dermed kan egne seg for sikring til friluftsliv. I denne sammenheng blir behandlingen som for andre sikringssaker i friluftslivssammenheng, ved at kommunene søker på standard søknadsskjema for sikring av friluftsområder. Dette forutsetter at fylkesmennene må samarbeide med kommunene for å klarlegge hvilke områder som egner seg for sikring til friluftsliv og om mulighetene for å få gjennomført saken.

Med hilsen

Berit Lein
Avdelingsdirektør

Knut Fossum

Kopi: Miljøverndepartementet

Saksbehandler: Jan-Erik Andersen, tlf. 73580836

Vedlegg 3: Prioriterte områder (vernegruppe 1-3) i Østfold fra:
Verneplanutvalget for Oslofjorden 1999:
Vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten.
Utredning for Direktoratet for naturforvaltning nr. 9, 1999, s.101-105.

Listen var også vedlagt brev fra Miljøverndepartementet til kommuner og fylkeskommunen 12.11.1999.

Forklaring til listen:

Lok.nr. = Kommunnavn forkortet, etterfulgt av et løpenr. N= Vernet etter Naturvernloven

Vernegruppe 1-3

Naturvernlov-objekter

Vernegruppe 1 Høyeste prioritet	Må med i verneplanen, <i>uansett</i> .
Vernegruppe 2 Høy prioritet	Må med i verneplanen.
Vernegruppe 3 Middels høy prioritet	Bør med i verneplanen.

Vernegruppe er ikke anført for vernesaker under behandling.

"Revisjon": Revisjon av et etablert verneområde ved

- større arealutvidelse
- mindre grensejustering
- revisjon av vernebestemmelser.

Ved revisjon er selve revisjonen plassert i en vernegruppe, ikke det eksisterende verneområdet.

Naturtyper / vernemotiv

- 1a Lokalteter for rødliste-karplanter.
- 1b Botanikk uspesifisert
- 1c Verneverdi som lav-lokalitet : Helt unntaksvis vurdert.
- 1d Verneverdi som sopp-lokalitet : Helt unntaksvis vurdert
- 2 Havstrand. F.eks. strandenger, takrør-/sivakssump, rullestein- /sandstrand.
Strandberg mot sjøen går under type 3.
- 3 Tørreng /-berg, kystkratt. Tørre, mer eller mindre åpne områder uten skog.
 - 3a Tørreng/-berg, tørrehei
Åpen vegetasjon / ikke skog. Strandberg, impediment, tørreng på grus, sand (kan overlappes med 2 over). Røsslyng-/ kreklingshei, m.v.
 - 3b Kystkratt / kant- og mantelvegetasjon.
Det er ikke foretatt spesielle fagregistreringer med tanke på verneverdige «kystkratt»-områder.
 - 3c Kalktørreng, på kambrosilur og skjellsand.
- 4 Barskog / kalkfurskog / barlind
 - 4a: «Ordinær barskog» med gran, furu. Omfatter flere typer barskog.
 - 4b: Kalkfurskog
 - 4c: Barlind
- 5 Varmekjær edelløvsskog. Omfatter flere typer edelløvsskog.
- 6 Oreskog / annen løvskog
- 7 Myr. Overveiende topogene flatmyrer av fattig type. Omfatter ikke ombrogen myr.
- 8 Kystlandskap til sjøen
Inkl. skjærgård, øyer, holmer, sund, kiler, odder m.v.
- 9 Verneverdig kulturlandskap / gammelt jordbrukslandskap som ikke grenser til sjøen
Inkl. allèr, enger, beiter, åkerholmer. Verneverdig edelløvsskog slike steder er ført som type 5.
- 10 Ferskvann / vassdrag (ikke dam). Noen områder under 16 antas også å kunne gå inn her.
 - 10a : Vann, naturlige småtjern.
 - 10b : Bekk, elv
- 11 Dam, kunstige anlagte tjern.
- 12 Marine områder / brakkvann, bekke- og elveutløp. Se og 16
 - 12a Marine områder
 - 12b Brakkvann
- 13 Geologi. 13a-c: Berggrunn
 - 13a : Mineraler

- 13b : Fossiler
- 13c : Bergarter
- 13d : Kwartærgeologi
- 14 Insekter (entomologi)
- 15 Sjøfugl-hekkeplasser (ornitologi)
- 16 Våtmark - viktige våte fugleområder (ornitologi)
- 16a. Ferskvannslokaliteter
- 16b. Marine- / brakkvannslokaliteter

Det / de vernemotiv og naturtyper som gjør området verneverdig etter naturvernloven, er oppgitt.
Andre forekommende naturtyper / motiv er ikke oppført.

? etter anført naturtype: Vernemotivet er til stede, men det er usikkerhet om dette motiv isolert sett kvalifiserer for vern etter naturvernloven.

For revisjoner av eksisterende verneområder er evt. nye vernemotiver anført med + ;
for eksempel vil +11 bety at tilleggsmotiv 11 (her: dam) tilkommer verneområdet som følge av en revisjon (areal-utvidelse).

- (strek) i naturtype-rubrikken vil si at revisjonen ikke antas å tilføre området helt nye vernemotiver.
En vil imidlertid kunne få et større område, evt. en bedre arrondering (avgrensning),
og ofte økt mangfold i biotoper og dermed større verneverdi.

Lok.nr.	Navn	Vernegruppe	Naturtyper / vernemotiv	Anmerkninger
Fre 5N	S. Søster naturreservat	1, revisjon	+12a	Marint, korallrev v/ Gyren. Landsplan marine områder
Fre 8N	Fuglevikbukta naturreservat	2, revisjon	-	Liten arealutvidelse pga svartor
Fre 9N	Thorsøma	3, revisjon	-	Små arealer inn / ut
Fre 10N	Nygårdsmoa naturreservat	3, revisjon	-	Hele Burholmskjæret / Randholmen
Fre 11N	Øra naturreservat	1, revisjon	-	Glomma Ø + noen småjusteringer
Fre 13	Smaugstangen	2	4c,5	Ny "hyttevei" 1996. To delområder. Friluftsjnteresser.
Fre 14	Skjeløya øst	1	1a,2	Strandtorn like ved
Fre 15	Rauer, delområder :	1-2 :	1a,2,3,4a?,8,13c,14	Inkl. gul hornvalmue. Eies av Forsvaret
-Fre 15a	Rauøykalven/Kalvbukta	1	2,4a,5	Eies av Forsvaret
-Fre 15b	Rauer, gamle eiker	1	14	Diverse gamle enkeltrær. Eies av Forsvaret
-Fre 15c	Grisebukta/Kuane	2	1a,2,3a?,8,13c,13d	Inkl. gul hornvalmue. Eies av Forsvaret
-Fre 15d	Paradisbukta, Rauer	3	1a,2,3a	Inkl. gul hornvalmue. Eies av Forsvaret
Fre 16	Elinborg-dammen	1	11	PL 014 664
Fre 17	Munken	2	4a,8,14?	Friluftsliv. Mva-rapp. 4 / 1997:12. Flere km intakt strandlinje uten hytter på fastlandet. (Frafalt i Barskogplan Øst-Norge)
Fre 18	Vispen	2	1d	PL 183 657. Reg. til spes.område naturvern.
Fre 19	Bloksberg	2	5,14	
Fre 20	Roppestad-dammen	2	11	PL 159 605
Fre 21	Bjørnevågen	2	1c, 5,14	
Fre 22	Alshusbukta	3	2	PL 112 612
Fre 23	Forskjærdammen	3	11	PL 193 595
Fre 24	Korseberg-dammen	3	11	PL 178 629
Fre 25	Engelsvik-dammen	3	11	NL 992 690
Fre 29	Røds bruk	-	1b	Ballast-flora, nasjonal, like utenfor RPR-O-sonen
Hal 2	Enningdalselv / Indre Iddefj.	1	6,8,10a,10b,12b, 14,16	Inkl. utvidelse av Folkå naturreservat
Hal 3	Remmendalen	2	5,14	Regulert til friluftsliv Ø for Remmenbekken
Hal 4	Iddebekkene	2	6,10b	
Hva 2N	Prestegårdsskogen n.res.	1, revisjon	+ 2,14	Vesentlig utvidelse med Ørekrokens sandstrender
Hva 3N	Stensdalen naturreservat	3, revisjon	-	
Hva 5N	Arekilen naturreservat	1, revisjon	-	Noen smårevisjoner i Ø og V
Hva 6N	Heia-Torbjørnskjær	1, revisjon	+12a	Landsplan marine områder. Se og Hva 35, 39, 40
Hva 9	Brattestø / Skipstad -Viker-kilene	1	1a,2,3a,3c,8,9, 10a, 12a?,13d	Inkl. Svarteberg-dammen (Brattestø-dammen). Strandbete strandmalurt, honningblom, bustsmyle, jordbærkløver, smalsøte
Hva10	Sandøy-Salta	1	1a,1d, 2	Jordbærkløver, smalsøte, sjelden sopp
Hva 12+18	Grytvika / Bastangen	1	1a,2,3b,4a	Hva 12 og18 inngår i ett område. Bittergrønn. Dels sikret

Hva 13	Kasakilen/Sandholmen	1	1a, 2	Strandmalurt, kjempehøymol, jordbærløver, kalkkarse, strandrisp, dvergsivaks, vassskjeks, dverginær, bunkestarr. Sikret til friluftsliv.
Hva 14	Hvaler prestegård	3, revisjon	1a	Eseltsel for plantlivsfredet. Lite naturminne
Hva 15	Spjærøykilen S	1	1a, 6,7,8	Gul hornvalmue, vasstelg, smalsøte. Dels sikret friluftsliv
Hva 16	Viker-dammen	1	11/14	PL 154 462
Hva 17	Asmalsund-dammen = Åsebutjernet, Asmaløy	1	10a	PL 108 491
Hva 19	Guttormsvauen, Vesterøy	2	1a,3a,3b?,4a,8	V.gr.1 for strandtorn. Strandbete, kjempehøymol, jordbærkløver. Sikret for friluftsliv.
Hva 20	Huser / Gravningen	2	1d, 5,14	PL 109 485
Hva 21	Barmtjern, Vesterøy	2	10a	PL 063 507
Hva 22	Kvernmyr, Asmaløy	2	7	
Hva 23	Gjøertangen, S.Sandøy	2	1a,4a,4c,8	Inkl. strandmalurt
Hva 24	Prestegårdsmyra	3	1c	«Akutt truet» lav. PL 163 443
Hva 25	Haugetjern, Vesterøy	3	1a, 10a	Vasstelg. PL 071 525
Hva 26	Rognhavn N, Hærføl	3	1a, 2,8	Vernegr. 3 dersom reg. til spes.omr.naturvern m/ res.likn. reg.best. ikke fører fram. Trutete arter, dels statsgrunn (DN). Inkl. Ekholmsundet
Hva 36	Skipstadsand, Asmaløy	1	1a, 2	Jordbærkløver, honningblomst. PL 123 485
Hva 40	Tisler, hovedøya	3	1,2,3,8,11	Aktuelt landsk.vernomr. Truete karplanter.
Hva 41	Sanne, N.Sandøy	1	1a	Sprikesøtgras, "direkte truet", "punkt- areal". PL 200 450
Hva 42	Hærføl øst	3	1a, 2	3-4 "hensynskrevende" + trolig utgått "sårbar", karplanter
Mos 1N	Refsnes naturreservat, Jeløy	2, revisjon	-	Div.revisjoner + gran i Ø
Mos 2N	S.Jeløy.landskapsvernomr.:	Revisjon		
-Mos 2aN	Rødsåsen	-	(+1c, 4a, 14)	Inngår i Barskogplan Øst-Norge 1999, inkl. barlind
-Mos 2bN	Grønli-parken	2, revisjon	(+5)	NL 909 890
-Mos 2cN	Reier-skogen	3, revisjon	(+5,14)	V-vendt brattli med edelløvsog på Reiertangen
Mos 6(N)	Guldholmen (del av)	-	15	Sjøfugl. Vernesak i DN
Mos 7	Hvittebukta, Jeløy	1	1a,5,14	Deler aktuelt som friluftsområde, le for småbåter
Mos 8	Kongshavntjern, Jeløy	3	10a / 11	NL 941 965
Mos 9	Fuglevik, Jeløy	2	5,11	Ask-snellskog, meget sjelden
Mos 10(N)	Bevøya v/ Jeløy N	-	1a,3,4a,13c,14?	Inngår i Barskogplan Øst-Norge 1999. Oslosildre
Mos 11	Tangen, Jeløy N	3	1a, 3a,3b,3c	Oslosildre
Mos 12	Biløya v/ Jeløy	2	3b,3c	Sikret til friluftsliv
Mos 13	Røre-dammen, Jeløy	2	11	NL 932 934
Mos 14	Kjellandsvik, Jeløy	3	11	NL 935 929
Ryg 1N	Vardåsen naturreservat	2, revisjon	-	
Ryg 2N	Bogslunden naturreservat	2, revisjon	-	Inngår i Ryg 9

Ryg 4N	Eldøya-res. utvide sand-sandstrand i NØ	-, revisjon	-	Eldøya er landskapsvernområde. Verdifull sandstrand bør gis sterkere vern
Ryg 5(N)	Taralden	-	15	Sjøfugl. Vernesak i DN
Ryg 7N	Telemarkslunden n.minne	2, revisjon	(+11)	Inngår i Ryg 9. Ekebylunden. Ask-snellskog, meget sjelden
Ryg 9	Carlberg-Værne kloster – området, inkl. Årefjord-leira	2 (1)	9 (inkl. div.typer: 1a,2,5,6,10b 11)	Nasjonalt kulturlandskap, l.sk.vern / kommunedelplan. Ryg 2N+7N inngår. Inkl. kammarimjelle
Ryg 10(N)	Lille Revlingen	-	15	Sjøfugl. Vernesak til behandling i DN
Ry/Råd 1N	Kurefjorden naturreservat :	1, revisjon	-	Utvidelse i Ø strandsone, se og Ryg 8 og Råd 8
- Ryg 8	Kure-dammen	1, i rev. Kurefj.	+11	ca 100 m utenfor reservatet. NL 985 798
- Råd 8	Åven N	2-3, rev.Kurefj.	9	Utvidelse av Kurefjorden
Ry/Råd 2N	Eldøya/Sletter l.sk.v.område	1, revisjon	(+1a, 2,11,14)	Tjern : Direkte truet plante. Sandstrand NØ v/ sjøfuglres. Kollen S : Sårbar planteart
Råd 3N	Kråkstadfjorden n.reservat	2, revisjon	-	Liten arealreduksjon ved bryggeanlegg
Råd 4	Viersholm-dammen	1	11	PL 004 799
Råd 5	Verkslunden	2	1c, (2), 5, 14	PL 032 775. Inkl. våtmark Ø for Krokstad bru i vernegr.4
Råd 6	Tomb-dammene	2	11	PL 032 771
Råd 7	Tasken N	2	1c,5,14	NL 998 792
Råd 9	Røstad-dammen	3	11	PL 005 766
Sar 2N	Skjebergkilen naturreservat	2, revisjon	-	Liten reduksjon, jorde-bit ut
Sar 4	Olseng N	3	11	PL 223 597

Vedlegg 4: Andre viktige områder. Vernegruppe 4-5. Kommunevis liste fra: Verneplanutvalget for Oslofjorden 1999: <i>Vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten. Utredning for Direktoratet for naturforvaltning nr. 9, 1999, s.115-119.</i> Vernegruppe 4: Høy prioritet lokalt Vernegruppe 5: Middels høy prioritet lokalt.			Det vises også til registreringer i Halden (nøkkelbiotoper 1998, database), Hvaler (Nilssen 1996), Sarpsborg (Båtvik 1997 b, Wergeland Krog 2001), Fredrikstad (Wergeland Krog 1997, et utvalg lok. er med nedenfor, database finnes), Moss / Rygge / Råde (Wergeland Krog 2004 b, database finnes).
Lokalitetsnavn, kommune	UTM-km ² -rute	Verne-gruppe	Anmerkninger
Bjørnevågen sør, Kråkerøy, Fredrikstad	PL 10 57	4	Barskog, svartorskog. NINA oppdragsmeld.217:51. Wergeland Krog (1997:46)
Bjørnevågen gård, Kråkerøy, Fredrikstad	PL 09 58	5	Kulturlandskap, våtmark, dam (edelløvsog i vernegr.2, se vedlegg 2)
Bommetjernet, Kråkerøy, Fredrikstad	PL 10 61	4-5	Dam (Bolghaug 1995)
Engalsviken sentrum, Onsøy, Fredrikstad	NL 991 693	4	Kjempehøymol vei V-kant, V for hytte nr.2736. Wergeland Krog (1997:29)
Enhuslia + Ungdomsskolen V, Kråkerøy, Fredrikstad	PL 09 62	4	Edelløvsogskanter, sjeldne sopp (Wergeland Krog 1997:48)
Enhus gård SV, Kråkerøy, Fredrikstad	PL 09 62	4	Gammelskog
Enhuskilen, Kråkerøy, Fredrikstad	PL 08 62	5	Svartorsumpskog. (Wergeland Krog 1997:lok.123)
Femdalen, Kråkerøy, Fredrikstad	PL 10 60	4	Edelløvsog. Mva-rapport 4/97:27. Wergeland Krog (1997: Lok.nr.138)
Fjellberg nord, Kråkerøy, Fredrikstad	PL 09 60	4-5	Sumpskog. (Wergeland Krog 1997:lok.336)
Fjellebekken, Onsøy, Fredrikstad	PL 06 63	4	Bekk med oreskog, viktig for ørret. Wergeland Krog (1997:17)
Flateskjæra, Onsøy, Fredrikstad	PL 03 59	4	Skjellsand, rødlistearter. Wergeland Krog (1997:38)
Fuglevik gård V + S, Kråkerøy, Fredrikstad	PL 10 62	4	Fuglevikdammen (restaurert), edelløvsog / bekkeløp v/ Fuglevik gård
Gansrød, Borge, Fredrikstad	PL 13 63	4-5	Åkerholmer, edelløvsog, eik, sjeldne sopp Wergeland Krog (1997:lok.308)
Granholmen, Fredrikstad	PL 11 54	4-5	Svartorsumpskog. Wergeland Krog (1997: Lok.nr.373)
Gruntvigveien/Storesandvik, Onsøy, Fredrikstad	NL 99 67	4-5	Langs vei diverse rødlistete arter sopp. Wergeland Krog (1997:29)
Hov, Onsøy, Fredrikstad	PL 02 68	4-5	Meget liten dam Bolghaug (1995:219), truet art. PL 025 684
Humlekjær – Ramsø, Borge, Fredrikstad	PL 15 54	5	Furuskog, flora. Mva-rapport 4/97:15. Wergeland Krog (1997:59)
Hunnebekken-Hunnebunnen, Borge, Fredrikstad	PL 17 65	4-5	Bekk m/oreskog (Wergeland Krog 1997:lok.375). Marin poll (Klavestad 1957)
Kråkerøy kirke / Holte, Kråkerøy, Fredrikstad	PL 10 61	4	Edelløvsog langs kirkegård / gangvei, sopp-lokalitet. (Wergeland Krog 1997:48)
"Kubben" / Klevadalen vest, Kråkerøy, Fredrikstad	PL 10 62	5	Gammelskogkoller, friluftsområde
Kvernhusmyra-området Kråkerøy, Fredrikstad	PL 09 61	4	Kystmyr (2 på Kråkerøy), gammelskog Ø for (Wergeland Krog 1997:12+lok.234)
Langvikkilen, Borge, Fredrikstad	PL 18 57	5	Våtmark, kulturlandskap. Mva.Østfold 4/1997:18. Wergeland Krog (1997:lok.128)
Lyngholmen, Onsøy, Fredrikstad	PL 03 60	4	Øy, skjellsand, rødlistearter. Wergeland Krog (1997:41,59)
Mærrapanna / Geitøya, Onsøy, Fredrikstad	PL 02 62	4	Friluftsområde, truede arter, dammer, sandeng (Wergeland Krog 1997:29-30,37-38)
Missingen, nordre, Onsøy, Fredrikstad	NL 98 61	4	Rombeporfyrikonglomeratøy (Wergeland Krog 1997:56)
Moltemyra / Refsahlåsen, Borge, Fredrikstad	PL 16 60	4	Liten kystmyr. Gammelskog V for (Wergeland Krog 1997:lok.206+249 s.46)
Nes-området, Borge, Fredrikstad	PL 15 61	4	Edelløvsog inkl. Neslunden, park, dammer, kulturlandskap. Mva-rapp.4/97:18.

Lokalitetsnavn, kommune	UTM-km ² - rute	Verne- gruppe	Anmerkninger
Pernesstua, Fredrikstad	PL 14 62	4-5	Dam. (Wergeland Krog 1997: lok.390). PL 143 622
Rauer, Onsøy, Fredrikstad	NL 96 66-68	4-5	4 dammer (Spikkeland 1999): NL 965 665, NL 966 665, NL 966 672, NL 965 682
Refsahl, Borge, Fredrikstad	PL 16 60	4	Dammer. Bolghaug (1995:177-178)
Roppstad / Røde, Borge, Fredrikstad	PL 15 60	5	Dam, kult.landskap. Dam i vernegr.2, se vedlegg 2. (Wergeland Krog 1997:25)
Røds Bruk, Kråkerøy, Fredrikstad	PL 09 64	4	Også ført som lok. "Fre29" i vedl. 2 (vernegr.1-3), uten spesifisert vernegr., da lok. ligger like utenfor RPR-O-sonen. Miljøvernavd. Østfold rapp.4/1997:21-26
Skjæløykollen, Onsøy, Fredrikstad	NL 98 72	4	"Sårbar" karplante; "direkte truet" i RPR-O-sonen. Like V for lok. Fre 14 i vernegr.1. Wergeland Krog (1997:64)
Struten, Onsøy, Fredrikstad	NL 99 54	4-5	Rombeporfyrkonglomeratøy
Strålsund, Kråkerøy, Fredrikstad	PL 09 60	4-5	Edelløvsog, sjeldne sopp. (Wergeland Krog 1997:47)
Sundet ved Engelsviken	NL 99 70	4-5	Våtmark, strandeng, strandsump
Sveholmen / Garnholmen	PL 00 62	4-5	Øyer med sjeldne karplanter. Wergeland Krog (1997:lok.289-290)
Søster, nordre, Onsøy, Fredrikstad	PL 00 53	4	Rombeporfyrkonglomeratøy. (Wergeland Krog 1997:23)
Thorsø, Borge, Fredrikstad	PL 19 60	5	Store trær, allèer, kulturlandskap. Båtvik (1996:134)
Toseskjæra, Borge, Fredrikstad	PL 19 55	4-5	Sjøfuglholmer
Vallestrand, Onsøy, Fredrikstad	PL 02 71	4-5	Dam (Bolghaug 1995:213). PL 021 709
Vaskebrottet, Borge, Fredrikstad	PL 16 61	4-5	Dam. (Wergeland Krog 1997:lok.277) PL 166 608
Øgårdskilen, Borge, Fredrikstad	PL 16 59	5	Bekk, strandeng, holme. Wergeland Krog (1997:17,24,62), mva-rapp.4/97:17
Blåsopp-dammen, Berg, Halden	PL 3053	4-5	Større gårdsdam. (Natur i Østfold 6:39; Bolghaug 1995:253)
Brattøya, Halden	PL 35 54	4	Barskog. Regulert til barskogvern 2.3.2000, etter PBL §25.6, ca 450 daa. Se s.141
Danmarkskjær i Ringdalsfjorden, Berg, Halden	PL 3153	5	Hekkeholme sjøfugl
Eskeviken-Engeviken-Hovsfjellet mot Iddefj.,Halden	PL 3653	4-5	Intakt kyststrekning, brattfjell, gammelskog-rester (furu, litt edelløvsog)
Flatskjæra, Berg, Halden	PL 2654	4-5	Hekkeholmer sjøfugl
Hjelmkollen – Blåsoppbukta, Berg, Halden	PL 3053	5	Brattkolle, hekkeplass, edelløvsog, flora. Mva-rapp.4/97:47
Kjeøya v/ Sponvika, Berg, Halden	PL 2752	4-5	Gammelskog, furu
Kjellvik -Ysthede, Idd, Halden	PL 3751	4-5	Viktig sommerfugllokalitet (Tangen 1999:8+292; NINA oppdragsmelding 546:23)
Klabogen (Klavhaugen) – Brekka	PL 4142	4	Svartorstrandskog langs Iddefjorden (Korsmo 1974a:60)
Knivsholmene, Ringdalsfjorden, Berg, Halden	PL 3355	4-5	Holmer i fjorden, landskapselement, eldre skog, nær industri
Kuskjær ved Halden by, Halden	PL 3554	5	Hekkeholme
Kuskjæra, Iddefjorden, Halden	PL 3848	5	Hekkeholme
Ringdalsfjorden: Sponvikskansen-, Bjällvarp-, Svinesund-terklene	PL 2852	4-5	Hardbunnsfauna på terskler.NIVA-rapp.1096:15; 3695:45; Tjärnö marinbiologiska laboratorium, Strømstad. Terskelfjord
Skottene – Sanderødbekken, Idd, Halden	PL 3947	5	Edelløvsog, bekk (Korsmo 1974a:98)
Skriverøya, Ysthede, Idd, Halden	PL 3848	5	Våtmarksbuk

Lokalitetsnavn, kommune	UTM-km ² -rute	Verne-gruppe	Anmerkninger
Svennedammen, Hovsfjellet, Idd, Halden	PL 3752	4-5	Dam. (Bolghaug 1995:250; Natur i Østfold 6:42)
Unnebergstranda, Berg, Halden	PL 3154	4-5	Brattfjell, edelløvsskog, ur, hekkeplass
Ysthedebekken, Idd, Halden	PL 3950	4-5	Bekk i jordbrukslandskap. Oreskog. Våtmark v/bekkeutløp. Mva-rapport 4/97:46
Hvaler: Diverse voksesteder for truede karplanter. Hvaler er kommunen med flest rødliste-karplanter	-	4	Viser til Engan (1993), mva-rapport 5/96:58; 4/97:61+132, og rapport om truede karplanter i Østfold under sluttføring v/ Bjørn Petter Løfall, mva-rapp. nr.../ 2000
Botnekilen, Kirkøy, Hvaler	PL 1649	4	Strandeng, våtmark. NINA forsk.-rapp. 47:173; mva-rapp. 9 / 1996
Dalfjell – Tranget, S.Sandøy, Hvaler	PL 1942	5	Edelløvsskog med lind, eik, flora (Engan 1993:140)
Dammyr, Kirkøy, Hvaler	PL 1650	5	Dam. Bolghaug (1995:310, verneverdi 3 i en 0 til 4-skala). "Stor" dam
Deleberget, Vesterøy, Hvaler	PL 08 52	4-5	Barskog ved Ilemyr naturreservat. NINA oppdragsmeld. 217:50
Døvika / Sjursholmen, Kirkøy, Hvaler	PL 1543	5	Havstrand. NINA forsk.rapp.47:175
Ekholmsundet, Hærføl, Hvaler	PL 1742	4(3)	Havstrand, truede karplanter. Engan (1993:145); mva-rapp.5/96:40 + 9a/1996:106
Grønnbauen – Linnekleppestranda, Hærføl, Hvaler	PL 1741	5	Strandeng, lite slitt. Fukthei med vasstelg (Engan 1993:145+146)
Hollungen, N.Sandøy, Hvaler	PL 1944	5	Små strandenger; div. flora. Engan (1993:138).
Holtekilen, Kirkøy, Hvaler	PL 1746	5	Havstrand. NINA forsk.rapp.47:175
Håbu, Asmaløy, Hvaler	PL 12 46	4-5	Edelløvsskog. Mva-rapport 5/96:22 + 4/97:82
Koltorp, Kirkøy, Hvaler	PL 1746	4-5	Dam. Bolghaug & Dolmen (1996:29+36). Nær 2 hytter
Langelidammen, Spjørøy, Hvaler	PL 10 50	5	Dam. Bolghaug & Dolmen (1996:32+36).
Lauer sør, Hvaler	PL 1542	4-5	Sårbare karplanter. Engan (1993:148). Åpent landskap, tyvjo
Li, Asmaløy, Hvaler	PL 11 50	4-5	Edelløvsskog i skråning. Mva-rapp. 4/97:83.
Løperholmen ved Asmaløy, Hvaler	PL 12 51	4	Større skogøy med mye, eldre barskog. Sprekkekløft (Natur i Østfold 17:10)
Myrvoll vest, Spjørøy, Hvaler	PL 1052	4-5	Rik strandeng. Engan (1993); mva-rapp. 4 / 97:60
Nestangen (Sildeodden), Vesterøy, Hvaler	PL 0854	5	Dam. Bolghaug (1995:305, verneverdi 3 i en 0 til 4-skala). Hytter. "Stor" dam
Putten (nordre dam), Kirkøy, Hvaler	PL 1548	5?	Dam. Bolghaug (1995:314, verneverdi 3 i en 0 til 4-skala). Ved hage
Putten – Ørdal, Kirkøy, Hvaler	PL 14 47	4	Løvsogsbrem Ø og N for vei. Høyt prioritert sopp-lokalitet. Mva-rapp.nr.1, 2000
Rognhavn, Hærføl, Hvaler	PL 1741	4	Havstrand, deler foreslått reg. vernet. Mye statsgrunn. NINA forsk.rapp.47:171
Sandbukta, N.Sandøy, Hvaler	PL 20 45	5	Edelløvsskog, kratt, sumpskog (Engan 1993:138)
Sanne søndre – Dalsberg, N.Sandøy, Hvaler	PL 2045	5 ?	Edelløvsskog . Engan (1993:138)
Singleøykalven, Hvaler	PL 22 52	4-5	Barskog, mest gammel furuskog. Mangelfullt vurdert
Skjellsbu, Spjørøy, Hvaler	PL 0952	5 ?	Dam. Bolghaug (1995:306, verneverdi 3 i en 0 til 4-skala). Gjengroing
Spjærdammen, Spjørøy, Hvaler	PL 0949	5	Dam. Bolghaug (1995:300)
Stafsengen, Kirkøy, Hvaler	PL 1849	4	Kulturlandskap. Mva-rapp. 9 / 1996
Stakallen (Putten, søndre dam), Kirkøy, Hvaler	PL 1548	5 ?	Dam. Bolghaug (1995:313, verneverdi 3 i en 0 til 4-skala). Hytter i området
Stormon, Hærføl, Hvaler	PL 1840	5	Strandeng, flora (Engan 1993:146)
Ødegårdsstranda – Venneren	PL 1842	5	Svært artsrikt område, flora (Engan 1993:142)
Østa (Sydengen), Spjørøy, Hvaler	PL 1152	5 ?	Dam. Bolghaug (1995:307, verneverdi 3 i en 0 til 4-skala). Nær hytte

Lokalitetsnavn, kommune	UTM-km ² - rute	Verne- gruppe	Anmerkninger
Østgård, Kirkøy, Hvaler	PL 1549	5	Dam. Bolghaug (1995:309, verneverdi 3 i en 0 til 4-skala). "Stor" dam
Bangtjern, Jeløy, Moss	NL 9291	4	Dam. Bolghaug (1995:349)
Bjørnåsen vest, Jeløy, Moss	NL 93 93	4	Edelløvsskog, rasmark, rik flora. Mva-rapp.6/89, Fløseth (1996)
Dragkisteskuffen, Moss	NL 9595	5	Smal kile, våtmark, oreskog
Høyenholm, Jeløy, Moss	NL 9291	4+5	2 dammer. Bolghaug (1995:358+359)
Kambobekken, Moss	NL 9594	5 ?	Bekk, våtmarksområde (rester). Liten del i planområdet
Kjellandsvikdalen / Rambergåsen øst, Jeløy, Moss	NL 92 91	4-5	Rik skog, flora. Fløseth (1996), (Wergeland Krog, bioplan Moss, under arbeid)
Molbekktjern, Moss	NL 95 92	4	Tjern, flora, dyreliv, skolebruk. Mva-rapport.4/97:101, Bolghaug (1995)
Nøkkeland, Kambo, Moss	NL 9593	5	Dam. Bolghaug (1995:330)
Orkerød-området, Jeløy, Moss	NL 92 90	4	Edelløvskog v/ krk.gård + SØ; dam (Orkerødtjernet, Bolghaug 1995:348), barskog
Ramberg nord, Jeløy, Moss	NL 9292	5	2 dammer. Bolghaug (1995:350+351)
Rambergåsen vest, Jeløy, Moss	NL 92 92	4-5	Rasmark, rik skog, flora. Mva-rapp. nr.6, 1989
Renneflot, Jeløy, Moss	NL 9395	5	Dam. (Bolghaug 1995:331)
Røre, Jeløy, Moss	NL 9393	4-5	Dam. (Bolghaug 1995:335)
Skallerød-dammen, Jeløy, Moss	NL 9393	5	Dam (Bolghaug 1995:357)
Skippingdammen, Jeløy, Moss	NL 9391	5 ?	Skogsdam
Ås, Jeløy, Moss	NL 9394	5	2 dammer. (Bolghaug 1995:333 + 334)
Evjesund, Rygge	NL 9581	4	Strandeng. NINA forsk.rapp. 47:139
Fuglevik, Rygge	NL 94 84	4-5	Sump, påvirket, sjeldne planter. Mva-rapport 4/97:114 + 4/99:8+302
Kajalunden sør, Rygge	NL 95 81	5	Bøk, barskog ved reservat. Mva-rapport 4/97:115
Melleby, Rygge	NL 9880	5	Dam. Bolghaug (1995:386)
Molvik øst, Rygge	PL 0081	5 ?	Dam. (Bolghaug 1995:388)
Revlingen, store, Rygge	NL 9285	4-5	Rombeporfyrkonglomerat-øy, flora. Mva-rapp.4/97:116; NINA oppdr.meld.546:33
Rosnes sør, Rygge	NL 9980	5	Dam. Bolghaug (1995:390)
Sildebauen (Sildebogen), Rygge	NL 9777	4-5	Rester, tange v/Kureskjær.Insekter.NINA oppdr.meld.546:31; mva-rapp.4/99:302 Dam. Bolghaug (1995:398)
Store Revlingen, Rygge	NL 92 85	4-5	Rombeporfyrkonglomeratøy, flora, insekter Mva-rapport 4/97:116
Støtvik vest, Rygge	NL9579	5	Dam. Bolghaug (1995:399)
Årefjorden, Rygge	NL 9483	4	Våtmark, strandeng, oreskog, bekk, dam. NINA forsk.rapp.47:144; Bolghaug (1995:393-395). Kan inngå i lok.nr. Ryg 9.
Årefjordtangen, Rygge	NL9483	5	Dam meget nær sjøen. Bolghaug (1995:379)
Gammelsrød, Råde	PL 0079	5	3 smådammer (Bolghaug 1995:423)
Helgerød, Råde	PL 0078	5	"Nordre" og "Søndre" dam (Bolghaug 1995:418+419)
Kråkstadfjorden Ø for Krokstad bru, Råde	PL 0377	4	Inngår i lok. "Råd 5". NINA forsk.rapp.47:145
Saltnes, Råde	PL 0073	5	Dam. (Bolghaug 1995:424)

Lokalitetsnavn, kommune	UTM-km ² -rute	Verne-gruppe	Anmerkninger
Tasken, Råde	PL 00 78	4-5	Åkerholmer, hagemark, 2 dammer. Mva-rapport 4/97:120, Bolghaug (- 95:421+2)
Vrangben, Råde	NL 99 75	4-5	Kystskog, strandeng. Mva-rapport 4/97:121
Åven nord, Råde	NL 9976	5	2 dammer. (Bolghaug 1995:415 + lok.nr.601 s.53 m.fl.)
Bakke, nordre og søndre dam, Sarpsborg	PL 26 61	4-5	2 dammer. PL 268 618 + PL 268 617. Bolghaug (1995:432-433)
Dusebukta, Sarpsborg	PL24 57	4-5	Holmer, våtmark, insekter, friluftsliv. NINA oppdr.melding nr.546:28
Guslundbekken, Sarpsborg	PL 25 64	4-5	Bekkeløp, kantskog / svartor, ørret-bekk. Simonsen (1996)
Ingedalsbekken / Moalera, Sarpsborg	PL 26 59	4	Våtmark, bekk, svartorskog. Simonsen (1996), f.m i Østfold 1986:29
Ingerøy, Sarpsborg	PL 26-57	5	Dam. PL 268-572. Bolghaug 1995:431
Jørstad. Sarpsborg	PL 25 62	5	Dam. PL 254 624. Bolghaug (1995:434)
Karlsøy søndre, øst, Sarpsborg	PL 22 57	5 ?	Kulturlandskap. Båtvik (1996b:485+504)
Karlsøy øst, Sarpsborg	PL 23 58	5	Dam. PL 231 589. Bolghaug (1995:435)
Karlsøysundet, Sarpsborg	PL 22 59	4-5	Våtmark. Fylkesmannen i Østfold (1986:29)
Kringelmyr, Sarpsborg	PL 25 61	5	Dam. PL 255 615. Bolghaug (1995:436)
Lillengbukta, Sarpsborg	PL 19 62	5 ?	Våtmark. Fylkesmannen i Østfold (1986:29)
Rød, nord, Sarpsborg	PL 25 61	5	Dam. PL 257 611. Bolghaug (1995:437)
Rød, sør, Sarpsborg	PL 25 60	5 ?	Dam. PL 258 609. Bolghaug (1995:438)
Tangenkilen / Tange, Sarpsborg	PL 26 55	5	Kulturlandskap. Båtvik 1996b:481+499
Utengen vest / Rødiskasa øst, Sarpsborg	PL 25 60	4	Myr i sør. Større areal gammelskog sør for Jørstasmyra naturreservat nord i lok.
Vestberg, Sarpsborg	PL 20 64	5	Dam. Bolghaug (1995:439)
Åketonbekken (Bjønnengbekken), Sarpsborg	PL 26 58	5 ?	Bekkeløp. Simonsen (1996)

Vedlegg 5: Standard forskrift (vernebestemmelser) for naturreservat

En standard mal for naturreservater lagt til grunn for nye reservatforslag og ved revisjon av eldre vernebestemmelser

FORSKRIFT OM FREDNING AV NATURRESERVAT IKOMMUNE, ØSTFOLD

Fastsatt ved kgl.res. av. i medhold av lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern, § 8, jf. § 10 og §§ 21, 22 og 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1 Avgrensning

Det fredede området berører følgende gnr./bnr. : i kommune.

Reservatet dekker et areal på ca. ... daa, hvorav ca....daa er landareal.

Grensene for naturreservatet framgår av kart i målestokk ..., datert Miljøverndepartementet

De nøyaktige grensene for reservatet skal avmerkes i marka.

Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Forskriften med kart oppbevares ikommune, hos Fylkesmannen i Østfold, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2 Formål

Formålet med fredningen er å bevare et(vil variere, for eksempel):

-tilnærmet urørt naturområde med sitt biologiske mangfold i form av naturtyper, økosystemer, arter og naturlige økologiske prosesser.

-skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv.

(Verneformålet kan utdypes ytterligere).

§ 3 Vernebestemmelser

For naturreservatet gjelder følgende bestemmelser:

1. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er fredet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Nye plantearter må ikke innføres. Planting og såing er ikke tillatt.
2. Dyrelivet, herunder reir og hi, er fredet mot skade og ødeleggelse. Nye dyrearter må ikke innføres.
3. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg og faste eller midlertidige innretninger, hensetting av campingvogner, brakker o.l., etablering av oppdrettsanlegg, opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, nyplanting, oppdyrking, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling, planering og lagring av masse, utføring av kloakk eller andre konsentrerte forurensningstilførsler, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen er ikke fullstendig.

Pkt. 4 kan variere:

4. -Motorferdsel til lands og til vanns er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy.
-Bruk av modellfly og modellbåter er forbudt.
-Lavtflyvning under 300 m er forbudt.
5. Bruk av reservatet til teltleir, idrettsarrangement eller andre større arrangementer er forbudt.
6. Bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning utenom på eksisterende traktorvei (evt. sti) er forbudt.
7. Bålbrenning er forbudt.
8. Etablering av båtplasser er forbudt.
9. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til verneformålet ved forskrift forby eller regulere ferdsele i hele eller deler av naturreservatet.

Anmerkninger til § 4 og 5 under

Unntak fra vernebestemmelser blir vurdert for hvert område. Dette kan gjelde unntak for vedlikehold og fortsatt bruk av allerede etablerte faste anlegg og innretninger, eksempelvis brygge, båtfeste, pumpehus, dreusutløp, grøft/dike, vei, sti, bro, små plenarealer i reservatet (tatt med av grensetekniske årsaker), vinteropplag av enkeltbåter, fjerning av skyggetrær, ryddegater under kraft-, telefon og el.linjer, m.v.

§ 4 Generelle unntak

Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulans-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsøyemed, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Øvingskjøring i tilknytning til slike formål krever særskilt tillatelse.
2. Sanking av bær og matsopp.
3. Jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldende lovverk.
4. Uttransport av felt storvilt med lett terrengkjørende beltekjøretøy, som ikke setter varige spor i terrenget.
5. Bruk og vedlikehold av anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.
6. Beiting. Direktoratet for naturforvaltning kan av hensyn til fredningsformålet regulere beitetrykket i hele eller deler av reservatet.
- 7a. Drift og vedlikehold av eksisterende kraftledninger, energi- og kraftanlegg.
Bruk av motorisert transport krever egen tillatelse jf. § 5.
- b. Nødvendig istandsetting ved akutt utfall. Ved bruk av motorisert transport skal det i etterkant sendes melding til forvaltningsmyndigheten.
- c. Oppgradering/fornyelse av kraftledninger for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke forutsetter vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet. Bruk av motorisert transport krever egen tillatelse jf. § 5.

§ 5 Eventuelle unntak etter søknad

Forvaltningsmyndighetene kan gi tillatelse til:

1. Begrenset bruk av reservatet som angitt i § 3.4 - 3.6.
2. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter nevnt i § 4.
3. Oppgradering/fornyelse av kraftledninger som ikke faller inn under § 6c.
4. Skjøtsel av kulturminner.
5. Vedlikehold og merking av eksisterende stier.

§ 6 Generelle dispensasjonsregler

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med fredningen krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, for arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfeller, dersom det ikke strider mot formålet med fredningen.

§ 7 Forvaltningsplan

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme fredningsformålet. Det kan utarbeides en forvaltningsplan, med nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltak.

§ 8 Forvaltningsmyndighet

Forvaltning av forskriften tillegges Fylkesmannen i Østfold.

§ 9 Ikrafttredelse

Denne forskrift trer i kraft straks.

(Ved omfattende revisjon av tidligere vernevedtak:

Samtidig oppheves kgl. res. av om fredning av)

